T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA HAKARET SUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET TURGAY BAŞKAN

ANABİLİM DALI : KAMU HUKUKU
PROGRAMI : KAMU HUKUKU

KOCAELİ- 2009

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA HAKARET SUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUHAMMET TURGAY BAŞKAN

ANABİLİM DALI : KAMU HUKUKU
PROGRAMI : KAMU HUKUKU

TEZ DANIŞMANI: YRD. DOÇ. DR. İSA DÖNER

KOCAELİ-2009

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA HAKARET SUÇLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZİ HAZIRLAYAN : MUHAMMET TURGAY BAŞKAN
TEZİN KABUL EDİLDİĞİ ENSTİTÜ KURULU TARİHİ VE NO : 01.07.2009-2009/16

Prof. Dr. M. Emin ARTUK

Doç. Dr. N .İlker ÇOLAK

Yrd.Doç. Dr. İsa DÖNER

KOCAELİ- 2009

T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA HAKARET SUÇLARI

ÖZET

Tezin konusu, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda 125. madde ve devamında düzenlenen hakaret suçlarında korunan hukuki yarar, mağdur ve fail kavramları, suçların unsurları, nitelikli halleri, özel görünüş biçimleri ve bu suçlara ilişkin usul hükümleridir.

Bu tez çalışmasıyla elde edilmek istenen amaç, ceza hukuku bilim dalına bilimsel katkı sağlayabilmek, tartışmalı olan hükümleri ve bazı düzenlemelerle ilgili eleştirileri ortaya koyup, bu kapsamda çözüm yollarını tespit etmek ve uygulamacılara bu konularda ışık tutabilmektir.

Eser, altı ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde hakaret suçunda korunan hukuki yarar, hakaret suçunun fail ve mağduru açıklanmaktadır. İkinci bölümde hakaret suçunun unsurları ve nitelikli halleri irdelenmektedir. Üçüncü bölümde hakaret suçunun özel görünüş biçimleri irdelenmektedir. Dördüncü bölümde ceza sorumluluğunu azaltan ve kaldıran haller üzerinde durulmaktadır. Beşinci bölümde kişinin hatırasına hakaret suçları açıklanmaya çalışılmış ve en son olarak da altıncı bölümde hakaret suçlarında uygulanacak usul hükümleri ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hakaret, sövme, şeref.

Tez Hazırlayan : Muhammet Turgay BAŞKAN

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. İsa DÖNER

Tez Kabul ve Tarih No : 01.07.2009-2009/16

Jüri Üyeleri : Prof. Dr. M.Emin ARTUK
Doç. Dr. N.İlker ÇOLAK
Yrd. Doç. Dr. İsa DÖNER

T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

INSULT CRİMES WITHIN THE SCOPE OF THE TURKISH PENAL CODE ISSUED UNDER NO 5237

ABSTRACT

The subject of the thesis is the defamation and defamation against the memory of the person crimes regulated through the Turkish Penal Code, the legal interest protected in these crimes, the concepts of aggrieved and perpetrator, elements of the crimes, their special aspects, their major cases and the provisions of procedure pertaining to these crimes.

The purpose intended to be obtained through this thesis study is to provide scientific contribution to the science of crime law, to reveal the criticisms related to the discussed provisions and some regulations, and within this scope, to determine the solutions and offer an insight to implementers concerning these subjects.

The work consists of five sections. In the first section, the legal interest protected in the defamation crime and the aggrieved and the perpetrator of the defamation crime is explained. In the second section, constitute the elements of the defamation and major cases of defamation crime are examined thoroughly. In the third section, special aspects of the defamation crime, as for forth section, circumstances reducing and eliminating the penal responsibility are deliberated. In the fifth section, the provisions of procedure to be implemented are discussed.

Key Words: Defamation, cursing, honour

Tez Hazırlayan	: Muhammet Turgay BAŞKAN
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. İsa DÖNER
Tez Kabul ve Tarih No	: 01.07.2009-2009/16
Jüri Üyeleri	: Prof. Dr. M.Emin ARTUK Doç. Dr. N.İlker ÇOLAK Yrd. Doç. Dr. İsa DÖNER

İÇİNDEKİLER

ÖZET I

ABSTRACT II

İÇİNDEKİLER III

KISALTMALAR X

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

HAKARET SUÇUYLA KORUNMASI AMAÇLANAN

HUKUKSAL YARAR, SUÇUN FAİLİ ve MAĞDURU

1. GENEL OLARAK 3

2. HAKARET SUÇUYLA KORUNMASI AMAÇLANAN HUKUKSAL YARAR 4

3. HAKARET SUÇUNUN FAİLİ 6

3.1. Fail Kavramı 6

3.2. Hakaret Suçunun Faili 7

4. HAKARET SUÇUNUN MAĞDURU 8

4.1. Mağdur Kavramı 8

4.2. Hakaret Suçunun Mağduru 10

4.2.1. Mağdurun Vasfı 11

4.2.1.1. Akıl Hastaları ve Küçükler 12

4.2.1.2. Şerefsizler 13

4.2.1.3. Kamu Görevlileri 14
4.2.1.4. Tüzel Kişiler 15
4.2.1.5. Tüzel Kişiliği Bulunmayan Topluluklar 17
4.2.1.6. Ölüler ve Hatırası 19
4.2.1.7. Atatürk ve Cumhurbaşkanı 20
4.2.2. Mağdurun Belirlenmesi 20
4.2.2.1. Mağdurun Tam Kimliği ile İfade Olunup Açıklanmış Olmasına Gerek Yoktur 20
4.2.2.2. Dolayısıyla Hakaret 22
4.2.3. Mağdurun Birden Fazla Olması 23

İKİNCİ BÖLÜM

HAKARET SUÇUNUN UNSURLARI VE NİTELİKLİ HALLERİ

I. HAKARET SUÇUNUN UNSURLARI 24
1.1. Hakaret Suçunun Kanunilik Unsuru (Tipikliği) 24
1.1.1. Genel Olarak Hakaret Suçunun Kanunilik Unsuru (Tipikliği) 24
1.1.2. Farzedilen (Hayal ve Kuruntu) Suç 25
1.1.2.1. Hayal Suç 26
1.1.2.2. Kuruntu Suç 26
1.1.3. Hakaret Suçunun Basit ve Nitelikli Halleri 27
1.2. Hakaret Suçunun Maddi Unsuru 27
1.2.1. Genel Olarak Hakaret Suçunun Maddi Unsuru 28
1.2.1.1. Somut Bir Fiil veya Olgu İsnat Etmek 29
1.2.1.2. Sövmek 33
1.2.2. Mağdurun Huzurunda veya Yokluğunda İşlenmesine Göre Hakaret Suçunun Maddi Unsuru 37

1.2.2.1. Mağdurun Huzurunda (Yüzüne Karşı) Hakaret ve Mağdurun Huzuruna Eş Sayılacak Araçlarla İşlenen Hakaret 37
1.2.2.1.1. Mağdurun Huzurunda (Yüzüne Karşı) Hakaret... 37
1.2.2.1.2. Mağdurun Huzuruna Eşit Sayılan Araçlarla İşlenen Hakaret (Suçun, Mağduru Muhatap Alan Sesli, Yazılı veya Görüntülü Bir İleti ile İşlenmesi 39
1.2.2.2. Mağdurun Gıyabında (Yokluğunda) Hakaret 40
1.2.2.2.1. İhtilat Kavramı 41
1.2.2.2.2. Toplu İhtilat – Dağınık İhtilat Ayrımı 42
1.2.2.2.3. İhtilat Unsurunun Oluşumu ve Hükümleri 43
1.2.2.2.4. Gıyapta Hakarette İhtilat Unsurunun Aranmasının Nedenleri 45
1.3. Hakaret Suçunun Manevi Unsuru 46
1.3.1. Genel Olarak Manevi Unsur..... 46
1.3.1.1. Kast 47
1.3.1.2. Taksir 48
1.3.2. Hakaret Suçunun Manevi Unsuru..... 49
1.4. Hakaret Suçunun Hukuka Aykırılık Unsuru..... 54
1.4.1. Genel Olarak Hukuka Aykırılık Unsuru 54
1.4.2. Hakaret Suçunda Hukuka Uygunluk Nedenleri 55
1.4.2.1. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı 55
1.4.2.2. İspat Hakkı 59
1.4.2.2.1. İsnadın Bir Suç Tanımına Uyması Halinde İspat Hakkı..... 65
1.4.2.2.1.1. Mağdura Karşı Belli Bir Fiil İsnat Edilmesi 65
1.4.2.2.1.2. Mağdura İsnat Edilen Fiilin Bir Suç Oluşturması 65

1.4.2.2.1.3. Hakaret Fiilinin İşlendiği Sırada ve Daha Önce Hakaret Teşkil Eden İsnadın İspatlanmamış Olması 66

1.4.2.2.2. İsnadın Bir Suç Tanımına Uymaması Halinde İspat Hakkı 66

1.4.2.2.2.1. İsnadın İspatında Kamu Yararı Bulunması veya Mağdurun İsnadın İspatına Razı Olması 67

1.4.2.2.2.2. Hakaret Fiilinin İşlendiği Sırada veya Daha Önce Hakaret Teşkil Eden İsnadın İspatlanamamış Olması 69

1.4.2.3. Terbiye Etme (Tedip) Hakkı 69

1.4.2.4. Haber Verme Hakkı 70

1.4.2.5. Eleştiri Hakkı 71

1.4.2.6. Mağdurun Rızası 72

1.4.2.7. Kanun Hükmünün veya Amirin Emrinin Yerine Getirilmesi 73

1.4.3. Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Sınırın Aşılması 74

2. HAKARET SUÇUNUN NİTELİKLİ HALLERİ 75

2.1. Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi 75

2.2. Hakaret Suçunun Kişinin Dini, Siyasi, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce ve Kanaatlerini Açıklamasından, Değiştirmesinden, Yaymaya Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi 77

2.3. Kişinin Mensup Bulunduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi 80

2.4. Hakaret Suçunun Alenen İşlenmesi 81

2.4.1. Hakaret Suçunun Herkese Açık Yerlerde İşlenmesi 82

2.4.2. Hakaret Suçunun Basın Yayın Yoluyla İşlenmesi 84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAKARET SUÇUNA TEŞEBBÜS,

BU SUÇTA GÖNÜLLÜ VAZGEÇME, İŞTİRAK VE İÇTİMA

1. HAKARET SUÇUNA TEŞEBBÜS ve BU SUÇTA GÖNÜLLÜ VAZGEÇME 85

1.1. Genel Olarak Teşebbüs ve Gönüllü Vazgeçme 85

1.1.1. Genel Bilgiler 85

1.1.2. Teşebbüse Elverişli Olmayan Suçlar 87

1.1.3. Gönüllü Vazgeçme 88

1.2. Hakaret Suçu ve Teşebbüs 88

2. HAKARET SUÇUNA İŞTİRAK 90

3. HAKARET SUÇLARININ İÇTİMAI 90

3.1. Bileşik Suç **90**

3.2. Kesintisiz (Mütemadi) Suç 92

3.3. Zincirleme (Müteselsil) Suç 93

3.3.1. Genel Olarak 93

3.3.2. Dağınık İhtilat Suretiyle İşlenen Gıyapta Hakaret 94

3.3.3. Kurul Halinde Çalışan Kamu Görevlilerine Görevlerinden Dolayı Hakaret 95

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HAKARET SUÇUNDA CEZA SORUMLULUĞUNU AZALTAN VEYA KALDIRAN HALLER

1. GENEL AÇIKLAMA 98

2. HAKSIZ TAHRİK 98

2.1. Genel Olarak Haksız Tahrik 98

2.2. Hakaret Suçunda Haksız Tahrik.....99

3. HAKARET SUÇLARINDA ÖZEL TAHRİK HALLERİ 100

3.1. Hakaret Suçunun Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi.....100

3.1.1. Mağdurun Haksız Bir Fiilinin Bulunması.....101

3.1.2. Failin Fiilinin Hakaret Olması 102

3.1.3. Hakaretin Haksız Fiili Gerçekleştiren Mağdura Yönelik Olması 102

3.2. Kasten Yaralama Fiiline Tepki Olarak İşlenen Hakaret.....102

3.2.1. Mağdurun Hakaret Suçunun Failine Yönelik Olarak Kasten Yaralama Suçu İşlemiş Olması.....103

3.2.2. Hakaret Suçunun Failinin Hakaret Fiilini Mağdurun Kasten Yaralama Fiiline Tepki Olarak İşlemiş Olması 103

3.2.3. Hakaret Fiilinin Kasten Yaralama Suçunun Failine Karşı İşlenmiş Olması 104

3.3. Karşılıklı Hakaret 105

3.3.1. Karşılıklı Olarak İşlenen Suçların Hakaret Niteliğinde Olması.....106

3.3.2. İlk Tahkirin Hukuka Uygun Olmaması 106

3.3.3. Hakaretin Karşılıklı Olması 107

BEŞİNCİ BÖLÜM

KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARI

1. GENEL OLARAK 109

2. KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARININ FAİL, MAĞDUR VE KORUNAN HUKUKİ YARARLARI 110

3. KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARININ UNSURLARI 111

3.1. Maddi Unsur 111

3.2. Manevi Unsur 112

3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru 112

4. KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARINA TEŞEBBÜS, İŞTİRAK ve İÇTİMA 112

4.1. Teşebbüs 112

4.2. İştirak ve İçtima 113

5. KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARININ NİTELİKLİ HALLERİ **113**

5.1. Hakaretin Alenen İşlenmesi 113

ALTINCI BÖLÜM

HAKARET SUÇLARINDA USUL HÜKÜMLERİ

1. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURULMASI **114**

2. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME **117**

3. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA YÖNTEMİ **118**

4. ZAMANAŞIMI **121**

SONUÇ 122

KAYNAKÇA 123

ÖZGEÇMİŞ 127

KISALTMALAR

AUHFD.	**:**Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Ay.	**:**1982 Tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
Bas.K.	**:**Basın Kanunu
bkz.	**:**Bakınız
C.	**:**Cilt
CD.	**:**Yargıtay Ceza Dairesi
CGK.	**:**Yargıtay Ceza Genel Kurulu
CMK.	**:**Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK.	**:**Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Mülga)
Çev.	**:**Çeviren
dn.	**:**Dipnot
E.	**:**Esas
ETCK.	**:**Eski Türk Ceza Kanunu (Mülga)
GUHFD.	**:**Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İBK.	**:**Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
İHAS.	**:**İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi
İKİD.	**:**İlmi ve Kazai İçtihatlar Dergisi
K.	**:**Karar
md.	**:**Madde
RKD.	**:**Resmi Kararlar Dergisi
RTKYK.	**:**Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun
S.	**:**Sayı
s.	**:**Sayfa
S.K.	**:**Sayılı Kanun
T.	**:**Tarih

TCK.	**:**Türk Ceza Kanunu
TMK.	**:**Türk Medeni Kanunu
TRT.	**:**Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TRTK.	**:**Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu
UYAP.	**:**Ulusal Yargı Ağı Projesi
vb.	**:**Ve benzeri
vd.	**:**Ve devamı
vs.	**:**Ve saire
Y.	**:**Yıl
YİBGK.	**:**Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu
YK.	**:**Yayımlanmamış Karardır
YKD.	**:**Yargıtay Kararlar Dergisi

GİRİŞ

Hukuk bilimi bireylerin birbirleri ve devletle olan münasebetlerini düzenleyen kurallar bütünün teorik alt yapısını ortaya koymaktadır. Bir hukuk kuralı, bu teorik alt yapıya veya alt yapılara uyduğu sürece bilimsel ve hukuki değer kazanacaktır. Diğer taraftan, hukuk bilimi kendi bünyesi içerisinde bir devinim ve değişim sürecini devam ettirmektedir; her defasında da daha ideal olanı ve hukuk bilimi özelinde de daha adil olanı elde etmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda, ortaya konulan her yeni fikir, hukuk biliminin temel değerleri eşiğini aştıktan sonra bir paye alır ve biz de bu yeni fikirleri aldığı bu paye çerçevesinde öğreti (doktrin) olarak adlandırırız. Öğreti alanına dahil olan fikirlerin, bir zaman sonra kendi kabuklarını kırarak yazılı hukuk kaynaklarının özü haline gelmeleri de mümkündür. Bu kapsamda, hukuk bilimi çerçevesinde üretilen her yeni fikir esas itibariyle yürürlükteki hukuk çerçevesinde bağlayıcılık kazanmaya adaydır.

Hukukun özünde, salt *"insan"* bulunmaktadır. Bu gerçeğin en yoğun olarak soluklandığı hukuk dallarında bir tanesi de ceza hukukudur. Ceza hukukunun en temel amacı insanı korumaktır. Değişik açılardan değerlendirilebilen insan kavramı ise, maddi ve manevi varlığı olan bir fenomendir. Bu konuya ilişkin en üst düzey tespiti, iç hukukumuz bakımından 1982 Anayasası (Ay.) madde (md.) 17/1, *"herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir"* ifadesini hükme bağlayarak yapmaktadır. İnsanın maddi ve manevi varlığını koruyan hukuk normları meşruiyetlerini bu maddeden almaktadırlar. Madde metni incelendiğinde insanın varlığı maddi ve manevi olarak iki ayrı boyutta değerlendirilmektedir. Bu noktadan hareketle anayasa koyucu, insanın korunmaya layık olan boyutunu sadece fiziksel varlıkla sınırlı tutmamış, insanın*"manevi varlığı"*nı da koruma ve teminat altına almıştır. İnsanın manevi varlığı ise maddi varlığı kadar objektif ve net olmayıp, fevkalade karmaşık bir yapıya sahiptir. Fakat ne kadar karmaşık olursa olsun mutlaka çözümlenebilir niteliktedir. İnsanın manevi varlığı bir yapı olduğu için yekpare olmayıp, birden fazla parçadan meydana gelmektedir. Bu unsurlar temel örneklemelerle onur, şeref, saygınlık, namus, haysiyet, itibar, iç huzur, öz güven olarak sayılabilir. Genel ifadesi ile şeref ve saygınlığın da her insanın manevi varlığı içerisinde bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK.) kapsamında hakaret suçları da, bu temel anlayış çerçevesinde fail, mağdur ve korunan hukuki yarar kavramları, suçun unsurları, özel görünüş biçimleri, nitelikli halleri, daha az ceza gerektiren halleri ve bu suçlar kapsamında usul hükümleri ile çok yönlü olarak ele alınacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
HAKARET SUÇUYLA KORUNMASI AMAÇLANAN HUKUKSAL YARAR, SUÇUN FAİLİ ve MAĞDURU

1. GENEL OLARAK

Kanunların en önemli fonksiyonlarından bir tanesi, kişilerin ve toplumun değer verdiği varlıkları korumalarıdır.[1] Bu doğrultuda, bu değerlere karşı işlenecek tecavüzleri de suç olarak nitelendirmekte ve bu şekilde cezai yaptırım altına almaktadırlar. Bu varlık ve değerler hayat, sağlık, vücut ve malvarlığı gibi maddi varlığı olan değerler olabileceği gibi, insanın iç huzuru onuru, şerefi ve saygınlığı gibi tamamıyla manevi varlığı olan değerler de olabilmektedir.[2] Bütün bu değerler kişinin manevi varlığının kapsamına girmektedir.[3] Kişilik hakları, kişinin manevi varlığı içerisinde; onur, şeref ve saygınlık ise kişilik hakları içerisinde çok önemli yerler işgal etmektedirler. Kişinin manevi varlığı ise iki farklı boyutu olan bir kavramdır. Bu kavramın birinci boyutunu insanın iç dünyasına yönelik manevi kişiliği teşkil etmektedir.[4] İkincisini ise insanın kendisi dışındaki insanlar gözünde, toplum içindeki kişiliği, başka bir ifade ile imajı yer almaktadır.[5] Onur ve şeref bu değerlendirmede birinci boyutta, saygınlık ise ikinci boyutta yer almaktadır.[6] Her ne kadar teorik çerçevede göreceli olarak farklı boyutlarda değerlendirsek de esas itibariyle kişinin kendisi karşısındaki kimliği ile toplum karşısındaki kimliği birbirine sık sıkıya bağlı olgulardır. Kişinin iyi bir şöhrete sahip olması, bir başka ifadeyle toplum karşısındaki saygınlığı, kişinin kendisi karşısındaki saygınlığını da desteklemektedir ki bu durum, kişiye özgüven ve onur duyguları vermektedir.[7]

---

[1] Zeki Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukuku Ders Notları, Ankara 2007", http://www.baskent.edu.tr /~zekih/ogrenci/CezaHukuku.pdf, s. 1; Sulhi Dönmezer, **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, İstanbul, Beta Yayınları, 1998, s. 228.

[2] Erol Çetin, **Yeni Türk Ceza Yasasındaki Hakaret Suçları**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2005, s. 17; Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, C. I., İstanbul, Beta Yayınları, 2007, s. 211.

[3] *Erem/Toroslu,* "manevi kişilik" kavramını "geniş manada ferdin vakarı" ve "manevi mameleki" olarak adlandırmaktadır. (Faruk Erem ve Nevzat Toroslu, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Savaş Yayınları, 2000, s. 429.) ; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 211.

[4] Doğan Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s. 229-230); Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2007, s. 100; M. Emin Artuk, Ahmet Gökcen ve A. Caner Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003, s. 723.

[5] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 230.

[6] Durmuş Tezcan, M. Ruhan Erdem, R. Murat Önok, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2007, s. 414.

[7] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 230; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım,** s. 101-102.

Onur, şeref ve saygınlığa saldırı,[8] TCK. md. 125 vd. maddelerindeki suçların teşekkülüne sebebiyet vermektedir.[9] TCK. md. 125 vd. genel anlamda şerefe karşı işlenen suçları düzenlemektedir. Bunun dışında Türk Ceza Kanununda ve diğer özel kanunlarda özel hakaret suçları da mevcuttur.[10]

TCK. md. 125/2'de huzurda hakarete eşit sayılan haller düzenlenmiş olup, fiilin mağdura hitap eden sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi durumunda birinci fıkradaki cezanın uygulanacağı öngörülmüştür. Madde 125/3-4'te ise hakaret suçunun nitelikli halleri düzenlenmiştir. Madde 125/4'te düzenlenen *"alenen hakaret"* hem huzurda işlenen hem de gıyapta işlenen hakaret açısından nitelikli hal olarak öngörülmüştür.[11] Madde 125/5'te kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevleri sebebiyle hakaret edilmesi halinde, suçun kurulu oluşturan üyelerin her birine karşı ayrı ayrı işlenmiş sayılacağı, ancak bu halde zincirleme suça ilişkin hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.[12]

2. HAKARET SUÇUYLA KORUNMASI AMAÇLANAN HUKUKSAL YARAR

Hakaret suçlarının koruduğu yarar, şeref ve sosyal itibardır.[13] 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK.) md. 24'teki kişilik hakkının da bir unsuru olan şeref kavramı, *"bir insanın onuruna dayanan, varlığına yönelik inandığı iyi duygu ve buna saygı gösterilmesine yönelik talep" ş*eklinde tanımlanmaktadır.[14] Şeref aynı zamanda insanın sağ ve tam doğmak şartıyla ana rahmine düştüğü andan itibaren sahip olduğu

---

[8] Bu ifadede kullanılan "onur, şeref ve saygınlığa saldırı" kavramı geniş anlamda kullanılmış olup "sövme"yi de kapsamaktadır.

[9] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 413.

[10] Dönmezer, a.g.e., s. 229.

[11] Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun Açıklaması**, Ankara, Adalet Yayınları, 2007. s. 969.

[12] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 970.

[13] Haydar Erol, **Yeni Türk Ceza Kanunu,** Ankara, 2005, s. 644; Emine Ülker *Tarhan*, **Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, s. 275; Bahri Öztürk ve Mustafa R. Erdem, **Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler (Kişilere ve Mala Karşı Suçlar)**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s. 377; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 413; Dönmezer, a.g.e., s. 229; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212, 221; Vural Savaş ve Sadık Mollamahmutoğlu; **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, C. IV., Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999, s. 5023; Hans-Heinrich Jescheck, "Ceza Hukukuna Giriş", Çev. Feridun Yenisey, http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/dwnldCntHT.jsp?pFilePath=doc.fy_.kitaplar&pFileName=Jescheck_Ceza_Hukukuna_giris.doc, (Erişim:01/12/2008), s. 105.

[14] Erol, a.g.e., s. 644; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 413.

ve sonradan da edinebildiği içsel ve dışsal değerler bütünüdür.[15] Hukuk düzeni her insanın ve ayrıca gösterdiği diğer varlıkların haysiyet ve şeref sahibi olduklarını farz eder.[16] Her insanda kusursuz bir şerefin varlığı konusunda hukuk, bir karine kurmuştur ve bunun aksi ancak istisnai ve kanunun müsaade ettiği hallerde ispat olunabilmektedir. Kişilerin değerliliğini esas alma ve buna saygı duyma, toplumsal yaşamın bir şartıdır.[17]

Şeref kavramı, insanın manevi varlığı içerisinde değerlendirilmektedir. İnsan, doğduğu andan itibaren, insan olmakla –tabir yerinde ise- otomatik olarak elde edilmiş sayılan asgari bir onur ve saygınlığa sahip olmaktadır.[18] Daha sonra insan, kendi kabiliyeti ölçüsünde sosyal kimliğini ve şerefini sekillendirebilmektedir.

Bir kişinin içinde yaşadığı toplumca saygı gören ve değer verilen meziyet ve erdemlere sahip olması manevi varlığının bütünlüğünün sağlanması açısından yeterli bulunmamaktadır; bunun yanında kişinin bu değer atfedilen meziyet ve erdemlere sahip bir insan olarak tanınması da gerekmektedir. Daha sağlıklı bir değerlendirme ile hiç kimsenin bir başka kimseyi, içinde yaşadığı toplumda –gerçekten öyle olsa dahi- değer verilmeyen, tam tersine kınanan fiil ve niteliklere sahip, netice itibariyle değersiz bir insan olarak tanıtmaya hakkı yoktur. Aksi takdirde toplumda olumsuz bir imajla tanınmaya başlayan bir insan, bir süre sonra hem içsel huzurunu kaybeder, hem de o toplumdan dışlanır, toplum içinde yaşayamaz hale gelir. Böyle bireylerin olduğu toplumda da huzursuzluk ve çatışmaların yaşanması kaçınılmaz bir hal alacaktır. Ceza Kanunları hakaret fiillerini bu nedenle cezalandırmaktadır. İnsanın, açıklanan bu yararının korunması için ceza kanunlarının üzerinde de teminatlar öngörülmüş, bu bağlamda Anayasalarda ve uluslararası metinlerde kişinin manevi varlığının bütünlüğü ve şerefini teminat altına alan hükümlere yer verilmiştir. Ay. md. 17/1, Ceza Kanunları ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS.)'ta bu konuya ilişkin hükümler bulunmaktadır.[19]

---

[15] Tarhan, a.g.e., s. 275; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 377; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 211; Öğretide bazı yazarlar şerefin içsel (sübjektif) olduğunu, bazı yazarlar ise dışsal (objektif) olduğunu savunmaktadırlar. İçsel (sübjektif) şeref kişinin kendi şerefi hakkında beslediği inanç ve kanaati ifade etmekteyken, dışsal (objektif) şeref ise başkalarının bir kimse hakkında belli bir zaman dilimi içerisindeki düşüncelerinin ortalama değerini ifade etmektedir. Her iki hususu da göz önüne alan karma görüş ise öğretide daha baskın durumdadır. (Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 221); Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 413.

[16] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 211; Dönmezer, a.g.e., s. 229.

[17] Dönmezer, a.g.e., s. 229; Erol, a.g.e., s. 644; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 211.

[18] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 105.

[19] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212.

Korunan hukuki yarar şeref olunca mağdurun niteliği de önem arz etmektedir. Şerefe yönelik saldırı niteliğindeki fiiller sadece kişisel bir değeri ihlal ediyorsa hakaret suçu oluşacağı gibi, kişisel olmayan, bir başka ifadeyle kamusal nitelikteki değerleri ihlal ediyorsa TCK. md. 299 ila 301'deki suçların oluşması gündeme gelecektir.[20]

3. HAKARET SUÇUNUN FAİLİ

3.1. Fail Kavramı

Her suçun bir mağduru olduğu gibi, mutlaka bir de faili olmak zorundadır.[21] Terim olarak fail, suç teşkil eden hareketi yapan kimse anlamına gelmektedir.[22] Bu itibarla fail aynı zamanda ceza ilişkisinin de tarafıdır; ceza ilişkisinin öznesi (aktif süjesi)'dir. Fail olduğu belirlenen kimsenin, akıl hastası olması, küçük olması, fiilin işlenmesinde kusurluluğunun bulunmadığının anlaşılması mümkündür. Suç faili olabilmek için öncelikle gerçek kişi olmak yeterlidir[23]; yani insan olmak ve hayatta olmak şartlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir.[24] Gerçekten hukuk insanlar arasındaki ilişkileri düzenlediğine göre eşyanın veya hayvanların bir hukuk ilişkisinin ve dolayısıyla ceza hukuku ilişkisinin tarafı olmaları mümkün değildir; aynı doğrultuda insanın kişiliği ölümle sona ereceğine göre bir ölünün de bir hukuk ilişkisinin tarafı olması düşünülemez.[25] Öğretide hakim görüş, tüzel kişilerin suç faili olmalarını mümkün olmadığı yönündedir.[26] *"Suçlu irade"* anlayışı çerçevesinde *"suç faili"* kavramı, devletin koymuş olduğu hukuk kurallarına başkaldıran ve bu başkaldırı iradesini açığa vurma yeteneği bulunan, isnat ve kusur yeteneğini haiz bulunan bir olgunun karşılığıdır ki bütün bu sayılanlar sadece gerçek kişilerde bulunabilen birer özelliktir; tüzel kişilerde bu özellikler bulunmamaktadır.[27]

---

[20] Tarhan, a.g.e., s. 276.
[21] Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2001, s. 41.
[22] Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, Cilt II, 12.Bası, İstanbul, Beta Yayınevi, Ekim 1997, s. 401; Toroslu **Ceza Hukuku**, s. 41.
[23] Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** 3. Cilt, 1.Bası, Ankara, Turhan Kitapevi, Nisan 2009, s.3062.
[24] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 401; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler),** Ankara, T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 2006, s. 482-483; İsmail Malkoç, **Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu,** C. I, Ankara, Malkoç Kitabevi, 2005, s. 8; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s. 21.
[25] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 403.
[26] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 178; Muharrem Özen, "Türk Ceza Kanunu Tasarısının Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerine Bir Bakış", **AÜHFD**. Y. 2003, C. 52, S. 1, s. 68 vd.
[27] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 403; Özgenç, a.g.e., s. 482-483.

Mevzuatımızda da tüzelkişilere uygulanan yaptırımlar da *"ceza"*dan ziyade birer "*güvenlik tedbiri"* olarak değerlendirmektedir.[28] Kanun bazı durumlarda, suçun oluşumu, oluşmaması, ağırlaşması veya hafifleşmesi için suç failinde bir takım özellikler aramaktadır. Suçların önemli bir kısmı herkes tarafından işlenebilen suçlardır. Ancak bazı suçların oluşabilmesi için kanun koyucu, suç failinin bir takım özellikleri de taşımasını aramaktadır. Bu türlü suçlara *mahsus suçlar (özgü suçlar)* adı verilmektedir.[29]

3.2. Hakaret Suçunun Faili

Her insan, hakaret suçunun faili olabilmektedir.[30] TCK. md. 125/1 *"isnat eden"* ve *"saldıran"* demek suretiyle bu suçun fail bakımından bir özellik taşımadığını yani bu suçu yaşayan ve ceza ehliyeti olan her gerçek kişinin işleyebileceğini ortaya koymaktadır.[31] Suçun faili olabilmek için mutlaka isnat yeteneğine sahip olmak gerekmemektedir; yani bir akıl hastasının veya bir çocuğun hakaret suçunun faili olması mümkündür.[32] Ölü bir kimsenin, hayatta bulunduğu sırada yazmış olduğu ve ölümünden sonra neşredilmesi veya başkaları ile paylaşılması (ihtilat edilmesi) halinde bu yazıyı yayınlayan veya başkaları ile paylaşan kimseler hakaret suçunu işlemiş olacaklardır.[33] Kişinin kendi kendini küçültmesi veya aşağılaması ise suç teşkil etmemektedir. Bu nedenle suçun faili ile mağdurunun aynı olması mümkün değildir.[34] TCK. düzenlemesine göre hakaret suçunun failinin kamu görevlisi olmasının sonuç itibariyle suça bir etkisi bulunmamaktadır. ETCK. md. 251'de olduğu gibi kamu görevlisinin görevi sırasında suç işlemesi halinde işlenen suçtan dolayı verilecek cezanın artırılacağı yönünde bir hükme TCK.'da yer verilmemiştir.[35]

---

[28] **TCK Madde 20 -** (1) Ceza sorumluluğu şahsîdir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz.

(2) Tüzel kişiler hakkında ceza yaptırımı uygulanamaz. Ancak, suç dolayısıyla kanunda öngörülen güvenlik tedbiri niteliğindeki yaptırımlar saklıdır.

[29] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 423-424; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 41; Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2008, s. 88-89 ; Malkoç, a.g.e., s. 8.

[30] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 222; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 414.

[31] Çetin, a.g.e., s. 18; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 429; Tarhan, a.g.e., s. 298; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 377; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 222; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 414.

[32] Zeki Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Kaşı Suçlar", http://www.baskent.edu.tr/~zekih/uygulamaci/hakaret.doc.

[33] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 430.

[34] "Kişinin başkasının kendisine hakarete razı olması fiili suç olmaktan çıkarmaz. Ancak takibat şikayete bağlı olduğu için mağdur şikayet etmezse takibat yapılmaz." (Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 230).

[35] Tarhan, a.g.e., s. 301; İsmail Malkoç ve Mahmut Güler; **Memurlar ve Suçlar**, Adil Yayınevi, Ankara 1998, s. 496 vd.

4. HAKARET SUÇUNUN MAĞDURU

Hakaret suçunun mağduruna ilişkin açıklamalara geçmeden önce, suç genel teorisinde *"mağdur"* kavramı açıklanacaktır.

4.1. Mağdur Kavramı

Belirli bir suçun işlenmesi sonucunda zarara uğrayan veya tehlikeye maruz kalan, hakkın sahibi olan kimseye suçun mağduru (bir suçtan zarar gören kimse) denir.[36] Suçun mağduru kavramı ile birbirine karışan *"suçun konusu"* ve *"suçtan zarar gören"* kavramlarını da açıklamak gerekmektedir. Suçun mağduru ile suçun konusu aynı olan beden bütünlüğüne ve hayata karşı işlenen suçlar yaygın ve bilinen suçlar olduğu için esas itibariyle ayrı olan bu kavramlar birbirine karışabilmektedir.[37] Suçun üzerinde uygulandığı veya fiziki olarak üzerinde cereyan ettiği nesne veya hak, suçun konusunu oluşturmaktadır. Suçun mağduru ise suçun konusu ile maddi veya hukuki bir bağlantı içerisinde olan kimse, daha genel bir ifade ile hak (süjesi) öznesidir.[38] Suçun işlenmesi sonucunda, suçun konusu ile arasında doğrudan fiili veya hukuki bağlantı olan kimsenin yanında suçun işlenmesi sonucunda suçun hukuki konusu ile doğrudan fiili veya hukuki bir bağlantısı bulunmamasına rağmen hukuken korunan bir hakkının ihlal edilmesi nedeniyle zarara uğrayan ve doğal olarak bu zararının tazminini talep etme hakkına sahip olan kimse *"suçtan zarar gören"* dir. Örneğin, kasten öldürme suçunda öldürülen kişi (maktûl), suçun mağduru; öldürülen kişinin kanuni mirasçılarının her biri ise suçtan zarar görendir.[39] *"Mağdur - suçtan zarar gören"* ayrımının temelinde, *"hukuk iliskişi"*[40] farklılığı yer almaktadır; yani suçun mağduru işlenen suç sonucunda kurulan ceza ilişkisinin, suçtan zarar gören ise özel hukuk ilişkisinin tarafıdır.[41] Ancak 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK.) ile mülga 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda (CMUK.) yer verilen, ceza davası ile ilgili özel hukuka ilişkin taleplerin

---

[36] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 426; Nevzat Toroslu; **Ceza Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2001, s. 42; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 202.
[37] Malkoç, a.g.e., s. 9.
[38] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 3; Toroslu**, Ceza Hukuku**,s. 42.
[39] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 427.
[40] Nurullah ***Kunter*** ve Feridun Yenisey; **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2000, s. 215 vd.
[41] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 427; Artuk/Gökcen/Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 23.

mahkeme başkanı veya hakim tarafından karara bağlanabilmesi imkanı kaldırıldığından, bu ayrım da eski önemini yitirmiş bulunmaktadır.

Genel olarak ancak gerçek ve tüzel kişiler bir suçun mağduru olabilmektedirler.[42] Yani suçun mağduru olabilmek için gerçek veya tüzel kişiliğin kazanılmış olması gerekmektedir.[43] Gerçek kişilerde kişiliğin ne zaman başlayıp ne zaman sona erdiği, TMK. md. 28'de açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre *"Kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. / Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder"*. Buna göre ana rahmine düşmüş ve fakat henüz doğmamış olan bir çocuğa (cenine) karşı işlenen bir fiilinin cezalandırılabilmesi için çocuğun sağ ve tam doğmuş olması gerekmektedir.[44]

Tüzel kişiler ise kanunda yazılı bulunan tüzel kişiliğin kazanılma şartlarının (kurucu/ihdasi unsurlar) gerçekleştiği andan itibaren suçun mağduru olabileceklerdir. TMK. anlamında kişilik sahibi olarak tanımlanmamış olan hayvanlar ve cansız varlıklar (eşya) bir suçun mağduru değil ancak maddi konusu olabilirler.[45]

Gerçek kişilerin suçun mağduru olabilmeleri için özel bir takım niteliklere sahip olmalarına, örneğin medeni haklara sahip olabilme ehliyetinin (hak ehliyeti) yanı sıra medeni hakları kullanma ehliyetinin (fiil ehliyeti) de bulunmasına gerek bulunmamaktadır.[46] Bu bağlamda tam akıl hastaları ve küçükler ile kayyım tarafından idare edilmekte olan tüzel kişiler de bir suçun mağduru olabilmektedirler. Belirtildiği üzere tüzel kişiler de kural olarak suçtan zarar gören (mağdur) sıfatını alabilirler; yeter ki işlenen suç nitelik itibariyle tüzel kişilere karşı işlenebilen bir suç olsun. Bir başka deyişle sadece insan aleyhine işlenebilen suçlardan olmasın.[47] Tüzel kişiliği olmayan kişi toplulukları ise bir suçun mağduru olamazlar. Bu tür suçlarda suçun mağduru tek tek topluluğa mensup kişilerdir. Bu bağlamda kişi topluluklarına

---

[42] Artuk /Gökcen /Yenidünya, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** s.3062.
[43] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 427; Toroslu; **Ceza Hukuku**, s. 42; Sahir Erman ve Çetin Özek, **Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, İstanbul, Dünya Yayınları, 1994. s. 258; Aksi görüş için bkz. Artuk/Gökcen/Yenidünya, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 23.
[44] M. Kemal Oğuzman ve Özer Seliçi**, Kişiler Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1988, s. 7 vd.
[45] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 427.
[46] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 427.
[47] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 428; Malkoç, a.g.e., s. 8-9.

karşı işlenen suçlarda topluluk, suçun mağduru olarak değil, maddi konusu olarak değerlendirilmelidir.[48]

4.2. Hakaret Suçunun Mağduru

Türk Ceza Kanunu md. 125/3-(a)'da ve md. 125/5'te yazılı durumlar hariç bu suçun mağduru herkes olabilir.[49] Kanunumuzdaki suç tanımı yapılırken *"bir kimseye"* ve *"bir kimsenin"* denmek suretiyle bu kural ortaya konmuştur.[50] Türk Dil Kurumu resmi internet sitesindeki Türkçe sözlüğüne bakıldığında *"kimse"* kelimesi *"herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi"* anlamlarına geldiği anlaşılmaktadır.[51] Bu anlamdaş temel kelimeler dikkate alındığında, *"kimse"* kelimesinin sadece gerçek kişiler için kullanıldığı hissi uyanabilmektedir. Ancak kanun koyucunun tüzel kişileri de korumayı amaçlayıp amaçlamadığı, bir başka deyişle tüzel kişiler aleyhine işlenen hakaret fiillerinin de cezalandırılmasını isteyip istemediği meselesi de kati surette yoruma muhtaçtır. Bu noktadan hareketle madde gerekçesi incelendiğinde açıklayıcı bir ifadeye rastlanılamamaktadır. Bu itibarla tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olup olamayacağı meselesi uygulama ve öğretide halen tartışmalıdır.[52] Bu konuya ilişkin yorum ve tartışmalar, tüzel kişilerle ilgili başlık altında yapılacaktır. Sonuç itibariyle şimdilik, hakaret suçunun mağdurunun sadece kişiler olabileceğini belirtmekle yetiniyoruz.[53] Bu itibarla ölüler ve yukarıda da değinildiği gibi kişilikleri olmayan hayvanlar ile eşya, suçun maddi konusu olabilirse de mağduru olamamaktadırlar.[54] Çünkü ceza ilişkisi ancak kişilikleri bulunan varlıklar arasında kurulabilmektedir. Bu nedenle kanunlarda yer alan ceset ve hayvanlara karşı işlenen bazı hakaret fiillerini cezalandıran hükümlerde suçun mağduru ceset veya hayvan olmayıp, birinci halde ölülere karşı gösterilmesi gereken saygı duygusunun koruyucusu sıfatıyla Devlet veya ölünün hatırasının sahibi olan ölünün yakınları, ikinci halde ise hayvanın sahibidir.[55]

---

[48] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 429.
[49] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 415; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 235; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 106.
[50] Çetin, a.g.e., s. 18; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974; Öztürk/Erdem, a.g.e., s.377; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 415.
[51] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx ?.
[52] Dönmezer, a.g.e., s. 238.
[53] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 223; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 234.
[54] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 223.
[55] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 427.

Gerçek kişilerde kişilik, yukarıda da açıklandığı üzere, sağ ve tam doğmak koşulu ile ceninin ana rahmine düşmesinden itibaren başlamakta ve ölümle sona ermektedir. Ana rahmindeki bir çocuk aleyhine hakaret suçunun işlenmesi halinde, suçun kovuşturulabilmesi için kanuni temsilcisinin şikayetinin yanında çocuğun sağ ve tam doğmuş olması şartının da gerçekleşmesi beklenecektir.[56] Bu bağlamda *Dönmezer/Erman* ve *Tarhan* tarafından savunulan insanın kişiliğinin doğumla başlayacağı ve bütün yaşayan insanların doğumdan itibaren bir suçun mağduru olabileceği, bu nedenle de doğumdan önce ceninin bir suçun mağduru olamayacağı, ancak suçun konusu olabileceği yönündeki görüşe katılamamaktayız.[57] Zira ana rahmindeyken hakarete maruz kalan bir çocuğun sağ ve tam doğduktan ve kişiliğini kazandıktan sonra maruz kaldığı hakaret fiili nedeniyle zedelenen bir yararının olmadığından söz etmek mümkün değildir. Bir de öldüğünü bilmediği bir kişi aleyhinde hakaret fiili işleyen failin sorumluluğunun üzerinde durmak gerekmektedir. Böyle bir durumda failin sorumluluğunu farzedilen suç (kuruntu suç) teorisi çerçevesinde belirlemek gerekmektedir. Fail, öldüğünü bildiği bir kimse hakkında hakaret fiili işlediği takdirde, hakaret suçu (TCK. md. 125 vd.) kapsamında değil, ayrı bir suç olarak TCK. md. 130/1'de düzenlenmiş olan *"kişinin hatırasına hakaret"* suçu kapsamında bir değerlendirme yapmak gerekecektir.[58] Yokluğunda hakaret ettiği kimsenin öldüğünü bilmeyen fail ne gıyapta hakaret suçundan, ne de kişinin hatırasına hakaret suçundan sorumlu tutulabilecektir. Zira birinci suç bakımından sözde suç nedeniyle, ikinci suç bakımından ise manevi unsur (kast) yokluğu nedeniyle suç oluşmayacaktır. Kişinin hatırasına hakaret suçuna aşağıda ayrıca değinilecektir.

4.2.1. Mağdurun Vasfı

Faili bakımından mahsus suç olarak kabul edilen bazı suçlar olduğu gibi mağdur bakımından mahsus suçlar da söz konusu olabilmektedir. Bu gibi suçlar özellikle mağdurun sıfatından yanılma veya sapma halinde failin nasıl cezalandırılacağı, bir başka kişinin de suça katılmış olması halinde iştirak kurallarının ne surette uygulanacağı meselelerinin çözümlenmesi bakımından da önem taşımaktadır. Bunun yanında mağdurun sıfatı hukuka uygunluk sebebi olarak rıza bakımından da önem

[56] Oğuzman/Seliçi, a.g.e., s. 8-9.
[57] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 427; Tarhan, a.g.e., s. 298; Dönmezer, a.g.e., s. 238.

taşıyabilmektedir. Gerçekten herhangi bir sıfatı bulunmayan bir mağdurun rızasına hukuki değer atfedilebildiği (şikayetten vazgeçme halinde olduğu gibi) halde, bir memura karşı işlenen hakaret suçu söz konusu olduğunda, memurun göstereceği bir rıza veya şikayetten vazgeçme ile fiilin hukuka uygun hale gelmesi veya kovuşturulamaması gibi bir sonuç doğmayacaktır.[59]

Hakaret suçunda, diğer suçlarda olduğu gibi, mağdurluk sıfatı ile faillik sıfatı birleşemez. Bir kimsenin kendi kendisinin onur, şeref ve saygınlığına saldırması suç teşkil etmez.[60] Ancak hakaret suçlarının mağduru, bazı durumlarda özellik arz edebilmektedir; bu durumlara kısmen yukarıdaki genel açıklamalar kısmında değinilmişti. Şimdi bu konular biraz daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

4.2.1.1. Akıl Hastaları ve Küçükler

Hakaret suçu tehlike suçu olduğu için, bu suçların tamamlanabilmeleri için failin kastettiği neticenin gerçekleşmesine yani korunan hukuki yarar olan mağdurun şerefinin fiilen haleldar olmasına gerek yoktur.[61] Hakaret fiilinin cezalandırılmasında kamu yararı vardır ve madem ki hakaret suçları tehlike suçlarıdır, o halde mağdurun küçük veya akıl hastası olması fiilin suç sayılmamasını gerektirmez.[62] Kaldı ki yukarıda genel olarak irdelenen *"mağdur"* kavramında incelendiği üzere, suç genel teorisi kapsamında bir kimsenin normal şartlar altında herhangi bir suçun mağduru olabilmesi için insan özelliğini kazanması, yani hak ehliyetine (medeni haklara sahip olabilme yeteneğine) sahip olması yeterli olup, bunun dışında mağdurun genel olarak başka bir özellik taşımasına gerek bulunmamaktadır.[63]

Öğretide anlama ve isteme kabiliyeti olmayan, akıl hastalarının bu suçların mağduru olamayacakları iddia edilmiştir. Bu kişilerin hakaret içeren söz veya davranışları anlaması mümkün olmadığından kişisel onurlarına, toplumdaki şöhretlerine zarar gelmeyeceği ileri sürülmüştür. Ancak akıl hastaları veya temyiz kudreti bulunmayan küçüklere karşı işlenen hakaret ve sövme suçlarında korunan hukuki yarar olarak şeref, mağdurun içsel olan şerefi değil, türdeşi olduğu varlıklar

---

[58] Parlar/Hatipoğlu,a.g.e., s. 974; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler,** s. 85-86.
[59] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 431.
[60] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 431.
[61] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 103; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 107.
[62] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 377-378; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 223; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 107.
[63] Dönmezer/Erman, a.g.e., 427; Tarhan, a.g.e., s. 297.

nezdindeki itibarı, yani dışsal (objektif) şerefidir.[64] Bir küçüğün veya akıl hastasının, hakkında söylenen sözlerden üzüntü duymak yeteneğinden yoksun dahi olsa çevresinde bu itibarı nazari olarak vardır ve itibarın sarsılma ihtimali bu tipteki mağdurlara karşı işlenen hakaret fiillerinin cezalandırılmasını da zaruri kılar.[65] Ayrıca kanunumuzun mantığına göre suçun meydana gelebilmesi için suçun neticesi olan gerçek aşağılanmanın gerçekleşmesi şart değildir.[66] Başka bir açıdan bakıldığında, çoğunlukla bu kişilerin kendilerini bu türlü fiillere karşı savunma imkanları çok kısıtlı olduğundan, hem korunma ihtiyaçları hem de bu tür kimselere karşı bu suçu işleyen failin kötülüğü de dikkate alınarak bu tip fiillerin öncelikle cezalandırılması gerekmektedir.

Akıl hastası ve küçük mağdurların şikayet haklarının kimde olduğu konusuna aşağıdaki usul hükümleri ile ilgili açıklamalarda değinilecektir.

4.2.1.2. Şerefsizler

Kişi, toplumda sahip olduğu saygınlık ve itibarı kısmen doğuştan, kısmen de sonradan kazanmaktadır. Buna göre saygınlık ve itibar alanının bir bölümü doğuştan kazanılır; yani bu hak insana sırf insan olması nedeniyle tanınır. Bu değerler kişinin varlığı ile kaim olup sonradan kaybedilmez.[67] Günümüzdeki hakim görüş de onur kırıcı bir suçtan dolayı mahkeme kararı ile mahkum olan veya kamuoyu tarafından şerefsizlik sayılan bir işi meslek edinip bu mesleği icra eden kişilerin de hukuken korunan bir şeref alanlarının bulunduğu yönündedir. Doğal olarak bu alana yapılan saldırıların da cezalandırılması gerekmektedir.[68] Yapılan isnat veya soyut değer yargısı ifade eden söz, objektif olarak vakara saldırı niteliğinde ise, mağdurun sübjektif durumu önemli değildir. Mesela, bir fahişeye fahişe denilmesi veya hırsızlık suçundan mahkum olmuş bir kişiye hırsız denilmesi halinde de, belirtilen bu isnat veya değer yargısı objektif olarak kişinin toplum içindeki vakarına bir saldırı niteliğini göstereceğinden tahkir suçu gerçeklesmiş olacaktır.[69] Bu nedenle, *Erman, Parlar/Hatipoğlu* ve *Çetin* tarafından savunulan onursuz yaşantı süren mağdurun

---

[64] Tarhan, a.g.e., s. 297; Çetin, a.g.e., s. 18; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 235; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 975.
[65] Çetin, a.g.e., s. 18; Tarhan, a.g.e., s. 297; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 235; Toroslu **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 107.
[66] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212.
[67] Çetin, a.g.e., s. 18; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 234.
[68] Çetin, a.g.e., s. 18; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 378; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 223.
[69] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 105.

objektif anlamda korunan şeref alanı dışında kalacak nitelikte tahkirlerin suç teşkil etmeyeceği, olmayan bir değerin korunmasının dolayısıyla suç olarak tanımlanarak cezai müeyyide altına alınmasının mümkün olamayacağı yönündeki görüşe katılamamaktayız.[70]

4.2.1.3. Kamu Görevlileri

765 Sayılı (Mülga) Türk Ceza Kanunu'nda yaptıkları iş, kamu görevi niteliğinde olanlara, ceza uygulamasında *"memur"* deniyordu.[71] Ancak TCK. eski kanundaki memur tanımını terk etmiş olup, bunun yerine daha geniş bir kavram olan *"kamu görevlisi"* kavramını benimsemiştir. TCK.'nın *"Tanımlar"* başlıklı 6. maddesinde de bu kavram *"kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi"* olarak tanımlanmıştır.[72] Bu noktada TCK. uyarınca kamusal faaliyete katılan herkes kamu görevlisi sayılacaktır.[73]

Maddenin gerekçesinde de *"kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir"* ifadesine yer verilmiştir.[74] TCK. md. 125/3-a, hakaret suçunun mağdurunun kamu görevlisi olması ve hakaret fiilinin de kamu görevi nedeniyle işlenmesi halinde,

---

[70] *Çetin*, bu görüşü doğrultusunda verdiği örnekte "hırsızlık yapan kişiye 'hırsız', bir insanı öldüren kişiye 'katil' veya genelev kadınına 'fahişe' diyen bir kimse cezalandırılmaz" ifadelerine yer ermektedir. Çetin, a.g.e., s. 18); Aynı görüş için bkz. Sahir Erman**, Hakaret ve Sövme Suçları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Matbaası, 1989. s. 53-54; Parlar/Hatipoğlu,a.g.e., s. 975.

[71] Çetin, a.g.e., s. 18; Doğan Soyaslan; "Ceza Hukukunda Memur Kavramı", **AÜHFD**. Y. 1996, C. 45, S. 1, s. 44. vd.

[72] Çetin, a.g.e., s. 19; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236.

[73] Çetin, a.g.e., s. 19.

[74] "765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki 'memur' tanımının doğurduğu sakıncaları aynen devam ettirecek nitelikte olan tanım, Tasarı metninden çıkarılarak; memur kavramını da kapsayan 'kamu görevlisi' tanımına yer verilmiştir. Yapılan yeni tanıma göre, kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegane ölçüt, gördüğü işin bir kamusal faaliyet olmasıdır. Bilindiği üzere, kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret veya sair bir maddî karşılık alıp almamalarının, bu işi sürekli, süreli veya geçici olarak yapmalarının bir önemi bulunmamaktadır. Bu bakımdan, örneğin mesleklerinin icrası bağlamında avukat veya noterin kamu görevlisi olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Keza kişi, bilirkişilik, tercümanlık ve tanıklık faaliyetinin icrası kapsamında bir kamu görevlisidir. Askerlik görevi yapan kişiler de kamu görevlisidirler. Bu bakımdan örneğin bir suç vakıasına müdahil olan, bir tutuklu veya hükümlünün naklini gerçekleştiren jandarma subay veya erleri de, kamu görevlisidirler. Buna karşılık, kamusal bir faaliyetin yürütülmesinin ihaleye dayalı olarak özel hukuk kişilerince üstlenilmesi durumunda, bu kişilerin kamu görevlisi sayılmayacağı açıktır." (Sedat Bakıcı, **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri,** 1.Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007s. 39-40).

suçun cezasının bir yıldan az olamayacağını hükme bağlamaktadır.[75] Bu konuya hakaret suçunun nitelikli halleri başlığı altında ayrıca değinilecektir.

4.2.1.4. Tüzel Kişiler

Kanunumuzda ETCK.'da da olduğu gibi tüzel kişilerin hakaret ve sövme suçunun mağduru olabileceklerine ilişkin genel bir hüküm yoktur. Bu nedenle tüzel kişilere hakaretin suç teşkil edip etmeyeceği tartışmalıdır.[76] ETCK. md. 483/2 (ek fıkra) *"Adli veya siyasi veya mülki veya askeri bir heyet veya siyasi bir parti yahut amme menfaatine hadim bir cemiyet veya müesseseye tecavüz ve hakarette bulunanlar, fiillerinin mahiyetine göre 480 veya 482 nci maddelerde yazılı cezalarla cezalandırılırlar"* ifadesini hükme bağlamaktaydı. Bu fıkranın eklenmesi aşamasında Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM.) Adalet Komisyonu tutanağında yer alan ibareleri dikkatlice incelemek gerekmektedir: *"Mer'i kanunda heyetlere karşı hakaret fiillerini tercim eden, cezalandıran bir hüküm yoktur. Bu noksanı gözönüne alan encümenimiz, 483. maddeye bir fıkra ekleyerek bu gibi heyetlere karşı hakarette bulunanların, fiillerinin mahiyetine göre 480 ve 482. maddelerde yazılı cezalarla cezalandırılacaklarının tasrih edilmesi muvafık görülmüştür*".[77] Kanun değişikliği ile eklenen bu fıkrada siyasi partiler ve kamu yararına derneklerin hakarete hedef olabileceklerinin ayrıca açıklanması gereksiz olarak görülmekteydi ve ETCK. uygulamasında da duraksamalara neden olmuştu. Zira bu ek fıkra ve gerekçesi uyarınca münhasıran bu fıkrada işaret edilen tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olabilecekleri anlamı çıkmaktaydı. Halbuki Yargıtay'ın –haklı olarak- ETCK. md. 483/2'de işaret edilmeyen tüzel kişilerin de hakaret suçunun mağduru olabilecekleri yönünde vermiş olduğu kararları mevcuttu.[78]

Öğretide genel olarak kabul edilen görüşe göre tüzel kişiler mevcut düzenlemeler çerçevesinde hakaret suçunun mağduru olamazlar.[79] Gerçekten TCK.'da bu konuda açık hüküm bulunmaması, kanun maddesindeki *"bir kimse"*

---

[75] Tahran, a.g.e., s. 292; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 417; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236.

[76] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 436; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 225.

[77] Dönmezer, a.g.e., s. 239.

[78] "Şirket aleyhine olan hakarette şahsiyeti maneviye namına mümessilleri tarafından dava açılabileceğini ve reis ve murahhas aza imzaları ile verilen dilekçenin şirket namına kanuna uygun bir şikayetname olmasına nazaran aksini müdafaa eden tebligatnamedeki mütalaa yerinde değildir"; (4. CD., T. 10.7.1951, E. 1951/54982, K. 1951/5482, Dönmezer, a.g.e., s. 239).

ifadesi, md. 125/son'daki kurul halinde çalışan kamu görevlilerine işlenen hakaret fiilinin tek tek kurul üyelerine karşı işlenmiş sayılacağı yönündeki ifade, ve nihayet ETCK.'nın 483/2 ve 268. maddelerinin karşılıklarına TCK.'da yer verilmemiş olması hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde kanun koyucunun iradesinin tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olamayacakları yönünde olduğu şeklinde değerlendirilebilir. Ayrıca ETCK.'da istisnai olarak (md. 488) belirli tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olabilecekleri hükme bağlandıktan sonra md. 488/son'da bu tip suçların takibinin tüzel kişilerin temsilcilerinin *"taleplerine"* bağlı olduğu ifade edilmiştir. Kanaatimizce TCK.'da şikayet hakkı ile ilgili md. 131 düzenlemesinde bu hususta özel bir düzenlemeye yer verilmemiş olması karşısında bizatihi tüzel kişilerin hakaret suçunun mağduru olamayacakları açıktır. Bu konuda *Tarhan* da haklı olarak her tüzel kişinin kendine özgü onur ve saygınlığının bulunduğunu, gerçek kişilere karşı işlenebilen suçların yanında tüzel kişilere karşı işlenebilen suçlara da sistematiğinde yer veren bir kanunun, nitelikleri itibariyle gerçek kişilere has olan ad, mesken, ticari sır gibi unsurlara sahip olduğu zorunlu olarak kabul edilen tüzel kişilerin onur ve saygınlıklarının bulunmadığı anlayışının kabul edilemez bir yaklaşım olduğunu ifade etmiştir.[80]

Tüzel kişiliğe sahip bir kurum veya insan topluluğuna hakaret edilmesi halinde TCK. md. 125/son'daki tanıma uyup uymadığı yani kamu görevlilerinden meydana gelen bir *"kurul"* olup olmadığı araştırılacak, böyle olmadığı sonucuna varıldığında dahi fiil suç teşkil etmeye devam edecek ve suç topluluk veya kurum üyelerinin her birine ayrı ayrı işlenmiş kabul edilecektir. Tabii ki suç tek bir hareketle birden fazla mağdura karşı işlendiği için, TCK. md. 43/2 hükmü uyarınca fiil tek suç kabul edilip cezası artırılacaktır. *Tarhan,* hakaret fiilinin muhatabı olan kurum veya topluluk TCK. md. 125/5 anlamında kamu görevlilerinden oluşan kurul niteliğinde olmadığı takdirde md. 43/2'nin uygulanamayacağını ve dolayısıyla bu tür hakaret fiillerinin cezalandırılamayacağını savunmaktadır.[81] Biz yukarıda da belirtildiği üzere bu kanaatte değiliz; zira md. 125/5 topluluğa hakaret halinde uygulanacak sınırlandırıcı

---

[79] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 436; Parlar/Hatipoğlua.g.e., s. 974; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 108; Aksi görüş için bkz. Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 378; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 417.
[80] Tarhan, a.g.e., s. 294; Aynı görüş için bkz. Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 108.
[81] Tarhan, a.g.e., s. 294.

bir hükümden ziyade TCK. md. 43/2'nin -kimi yazarlara göre gereksiz- bir tekrarından ibarettir.[82]

Tüzel kişilerin suç genel teorisi çerçevesinde suç mağduru olabildiklerinin kabul edilmesi de dikkate alınarak; maddi varlıkları olmadığından ve şeref, onur ve saygınlık kavramının da insana has özellikler olması ve tüzel kişilerin bu değerlerinin de tüzel kişiliği meydana getiren insan topluluğunun bütününden aldıkları dikkate alınarak, tüzel kişilerin gerçek kişiliklerin toplamından aldıkları ayrı bir dışsal şerefinin kabulü ile tüzel kişiler aleyhine işlenen hakaret fiillerinin, isnadın ispatı hakkı biraz daha geniş tutulmak şartıyla ceza kanunlarınca cezalandırılmaları gerektiği kanaatindeyiz.

4.2.1.5. Tüzel Kişiliği Bulunmayan Topluluklar

Hakaret suçunun mağdurunun en azından kişi olması gereklidir. Mağdurun hak ehliyetine sahip olması gerekli ve yeterlidir. Bunun dışında medeni hakları kullanma (fiil) ehliyeti arastırılmaz. Bu itibarla, tüzel kişiliği olmayan topluluklar, salt topluluk olarak mağdur sıfatını elde edemezler.[83] Bundan çıkan sonuç, tüzel kişiliği olmayan oluşumlara (müesseseler) karşı işlenen suçlarda mağdur, esas itibariyle teker teker oluşumun üyeleri, eğer kamusal bir oluşum ise Devlettir.[84] (Örneğin, Hükümet veya Adliye.)

TCK. yürürlüğe girmeden önce, bazı yazarlara göre, bir tek hakaretle birden fazla mağdurun hedef alınması halinde mağdurların sayı itibariyle bir topluluk düzeyine ulaşıp ulaşmadıklarına göre bir ölçü belirlenmesi gerekmekteydi. Topluluk oluşturacak asgari mağdur sayısı da tereddütlere ve dolayısıyla tartışmalara neden olabilmekteydi.[85]

Yargıtay'ın uygulamalarında da bir istikrar bulunmamaktaydı. Tek hareketle bir topluluğa hakaret eden failin fiilinin tek suç sayılması gerektiğini savunan kararların[86] yanında, mağdur sayısı kadar suç oluştuğunu savunan kararlara[87] da

---

[82] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 225; "a) Polis memurlarının kurul halinde çalışan kamu görevlilerinden olmadığının düşünülmemesi, b) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçunun cezasının alt sınırın 1 yıldan az olamayacağının gözetilmemesi, … d) Zincirleme suça ilişkin madde hükümlerinin uygulanmaması, …" (4. CD., T. 08.10.2007, E. 2006/3306, K. 2007/7864.)

[83] Aksi görüş için bkz**.** Jescheck, a.g.e., s. 106.

[84] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 429; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 224.

[85] Dönmezer, a.g.e., s. 264.

[86] Tarhan, a.g.e., s. 296; CGK. T. 4.5.1987, K. 9-127/253, (Tarhan, a.g.e., s. 296, dn. 17).

rastlamak mümkündü. TCK. md. 43/2'deki *"aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır"* hükmü ile bütün bu duraksamalar ortadan kalkmıştır. Buna göre birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenen suçlarda fail sayısı kadar suç değil, tek suç oluştuğunun ve zincirleme suç hükümlerine göre cezasının artırılacağının kabul edilmesi gerekmektedir. Kaldı ki TCK. md. 125/5'te *"Kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi halinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak bu durumda zincirleme suça ilişkin hükümler uygulanır"* ifadesi de ekstradan hükme bağlanmıştır.[88] Esas itibariyle TCK. md. 125/5'in son cümlesi md. 43/2'nin resmi kurullara hakaret halinde uygulanacağının açıklığa kavuşturulması ve bir tekrardan ibarettir.[89] Bu noktada, mağdur sayısının uygulanacak hükümler bakımından bir önemi yoktur; ancak hakim, cezayı belirlerken mutlaka TCK. md. 61 gereğince hedef alınan mağdur sayısını gözetecektir.[90]

Bu noktada *Tarhan*, hakaret fiili ile topluluk içindeki kişilerden hangilerinin hedef alındığı ve özellikle aşağılanmak istendiği şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıkça anlaşılabiliyorsa bu kişilerin ayrı ayrı suçun mağduru sayılması ve ayrı ayrı ceza verilmesi gerektiğini savunmaktadır.[91] Bu düşünce kısmen haklılığını muhafa edebilirken TCK. md. 43/2'deki açık düzenleme karşısında mezkur görüşün uygulanma imkanı azalacaktır.

Topluluğu oluşturan kişiler az sayıda ise, her kişinin ayrı ayrı mağdur olduğu ve şikayet hakkını kullanabileceği kabul edilmektedir.[92] Ancak topluluk çok sayıda kişilerden oluşmakta ise mağdurun belirlenmesi çok zorlaşacağı gibi bu gibi durumlarda tahkirin, inandırıcılığını kaybedebileceği de savunulmaktadır.[93] Kanaatimizce hakaretin muhatabı olan kişi topluluğu ne kadar geniş olursa olsun belirlenebilir nitelikte ise hakaret suçu oluşacak ve bu topluluğun her bir üyesi de mağdur sıfatını aldığından şikayet haklarını kullanabilecektir.

Yukarıda da açıklandığı üzere, TCK. md. 125/5'te düzenlenen kurul halinde çalışan kamu görevlilerine hakaret durumları hakkında özel düzenleme

---

[87] 4. CD., T. 8.10.2002, K. 11612/14284, (Tarhan, a.g.e., s. 296, dn. 18).
[88] Çetin, a.g.e., s. 19; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 224.
[89] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236.
[90] Tarhan, a.g.e., s. 296; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 378.
[91] Tarhan, a.g.e., s. 296.
[92] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 224; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 16.
[93] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974.

bulunduğundan böyle durumlarda md. 125/5 hükmü uygulanacaktır. Bu konu aşağıda ayrıca açıklanacaktır.

4.2.1.6. Ölüler ve Hatırası

Türk Ceza Kanunu, ölülerin de hakaret ve sövme suçunun konusu olacaklarını kabul etmiştir (md. 130).[94] Bu noktada ölülerin suç mağduru olup olamayacakları ile ilgili tartışmaya değinmek gerekmektedir.[95]

Bir görüşe göre ölülerin suç mağduru olması mümkün değildir. Esasen ölüler suçun öznesi (süjesi) olamadıkları gibi konusu (objesi) da olamazlar.[96] Ölüler aleyhine işlenen hakaret ve sövme fiilleri ölünün yakınlarını küçük düşüren hakaret ve sövmelerdir. Dolayısıyla ölülerin suç mağduru olmaları mümkün değildir. Ancak bunların yakınları suç mağduru olabilirler. Bu görüş, TCK. md. 130/1'de tanımlanan *"kişinin hatırasına hakaret"* suçunun temel felsefesini yansıtmaktadır[97].

Diğer bir görüşe göre ise ölülerin hakaret ve sövme suçunun mağduru olmaları mümkündür. Çünkü bunlar yaşadıkları çevrede belli bir manevi kişiliğe sahiptirler. Kendileri fiziki olarak ölü olmalarına rağmen manevi kişilikleri yaşamaktadır. Ölüye hakaret edildiği zaman ölünün yaşayan kişiliğine veya hatırasına hakaret edilmektedir. TCK. da ölünün hatırasına karşı işlenen hakaret fiillerini müstakil olarak cezalandırmıştır (TCK. md. 130/1).[98] Esas itibariyle ölüye hakaret fiillerinin cezalandırılması ile korunmak istenen hukuki yarar, ölünün yakınlarının, ölü ile ilgili hatıralarıdır.[99]

---

[94] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 3; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 235.

[95] Erman, a.g.e., s. 254 vd.

[96] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 235; Centel/Zafer/Çakmut, s. 223.

[97] Maddenin gerekçesinde "Madde metninde, bir bağımsız suç olarak ölünün hatırasına hakaret suçu düzenlenmiştir. Genel olarak hakaret suçu ancak hayatta bulunan kişilere karşı işlenebilir. Çünkü, onur ve şeref, ancak yaşayan kişiler açısından söz konusudur. Ölen bir kişinin ancak hatırasına hakaretten, saygısızlıktan söz edilebilir. / Ölen kimsenin hatırasına hakaretin cezalandırılabilmesi için bunun en azından üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. Bu suçun alenen veya basın ve yayın yoluyla islenmesi, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurlar olarak belirlenmistir" ifadelerine yer verilmektedir. (Cumhur Şahin ve İzzet Özgenç, **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, Ankara, T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 2007, s. 259-260); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 223 Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236.

[98] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974.

[99] Dönmezer, a.g.e., s. 238; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974.

4.2.1.7. Atatürk ve Cumhurbaşkanı

Hakaret fiilinin, Cumhuriyetimizin kurucusu ulu önder Atatürk'ün manevi kişiliğine veya onun aziz hatırasına yönelmesi halinde 5816 Sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun[100]; Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanına yönelmesi halinde TCK. md. 299 uygulanacaktır.[101]

4.2.2. Mağdurun Belirlenmesi

Mağdurun belirlenmesi, maddi ceza hukukunun yanında muhakeme hukuku açısından, şikayet hakkının kimde olduğunun ve kamu davasına katılma talebinin kabul edilip edilmeyeceğinin tespiti vb. durumlar bakımdan da önemlidir. Hakaret suçunun mağduru ancak belirli bir kişi veya kişilerdir.[102]

4.2.2.1. Mağdurun Tam Kimliği ile İfade Olunup Açıklanmış Olmasına Gerek Yoktur

Türk Ceza Kanunu md. 126, *"hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçiştirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve*

---

[100] Eserin temel konusu TCK.'da düzenlenen hakaret suçları olduğundan Atatürk aleyhine işlenen hakaret suçlarının üzerinde ayrı bir başlık altında durulmayacaktır. Ancak konunun önemine binaen bazı sistematik açıklamalar yapmakta da fayda bulunmaktadır:

1) 5816 Sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'un koruduğu hukuki yarar, Türk Milleti'nin büyük çoğunluğunun ortak duygusu olan Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal ATATÜRK'e duyulan saygı, sevgi ve minnet duygularıdır.

2) 5816 S.K. md. 1/1, Atatürk'ün hatırasına alenen söven veya hakaret eden kimselerin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağını hükme bağlamaktadır. Madde 1/2'de Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verileceği hükme bağlanmaktadır. Madde 1/3 suç genel teorisi açısından istinai nitelikte bir hüküm ortaya koymaktadır; buna göre md. 1'deki fiillere başkalarını teşvik edenler asli fail gibi cezalandırılacaklardır.

3) 5816 S.K. md. 2/1'de bu suçlara ilişkin ağırlastırıcı nedenlere işaret olunmaktadır:

a. İki veya daha ziyade kimseler tarafından toplu olarak işlenmesi

b. Umumi veya umuma açık mahallerde işlenmesi

c. Basın vasıtasıyla işlenmesi

Madde 2/2'de ise suçun sadece md. 1/2'de tanımlanan şekline ilişkin bir ağırlaştırıcı neden öngörülmektedir. Buna göre "birinci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlar zor kullanarak işlenir veya bu suretle işlenmesine teşebbüs olunursa verilecek ceza bir misli artırılır".

4) 5816 S.K. md. 3'te "bu kanunda yazılı olan suçlardan dolayı Cumhuriyet Savcılıklarınca re'sen takibat yapılır" ifadesi hükme bağlanmaktadır. Bu madde, ilk bakışta suçun şikayete bağlı olmadığı anlamına geliyormuş gibi gözükmektedir. Ancak suçun niteliği zaten şikayet şartına elverişsiz olduğundan kanun koyucunun bu noktada esas itibariyle ifade etmek istediği diğer bir muhakeme şartı olan *"izin şartı"*dır. Fakat bunun da ayrıca açıklanmasına esas itibariyle gerek bulunmamaktadır; zira 483 S.K. hükümlerine göre bu suçların görev sebebiyle işlenmesi zaten mümkün değildir. (Dönmezer, a.g.e., s. 285 vd.; A. Ayhan San, **Özel Soruşturma Usulleri**, Ankara, T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, 2008, s. 847-848).

[101] Tarhan, a.g.e., s. 293; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 297; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.223.

mağdurun şahsına yönelik bulunduğunda duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır" ifadelerini hükme bağlamaktadır. ETCK.'da bu konu, "*Geçen maddelerde beyan olunan cürümlerin irtikabında kendine tecavüz olunan kimsenin ismi sarahaten zikredilmemiş veya isnat üstü kapalı geçistirilmiş olsa bile eğer mahiyetinde ve müddeinin şahsına matufiyetinde tereddüt edilemiyecek derecede karineler varsa hem ismi zikredilmiş hem de azviyat tasrih kılınmış gibi muamele olunur" ş*eklinde düzenlenmişti. Her iki maddenin metinleri incelendiğinden, çok esaslı bir farklılık göze çarpmamaktadır.

Hafızoğulları, *"tereddüt edilmeyecek derecede karineler varsa"* ifadesinin yerine *"duraksanmayacak bir durum varsa"* hükmünün konulmasının, ifade özgürlüğünün alanını keyfi olarak daralttığını savunmaktadır.[103] Madde metnine göre mağdurun belirli bir kişi olması zorunluluğu bulunmakla beraber, bu kişinin isminin açıkça ifade edilmesi şart değildir.[104] Hakaret suçunun mağdurunun belirlenebilir bir kişi olması gerekmektedir.[105] Mağdur, işlenen fiil ile açıkça gösterilmemekle beraber, *"herkes"* tarafından kolayca anlaşılabilecek şekilde tanımlanıyorsa bu takdirde esas itibariyle mağdur belirli demektir ve hakaret suçu oluşacaktır.[106] Bir başka deyişle, mağdurun alışkanlıkları, yerine getirmekte olduğu görev veya yaptığı iş itibariyle, *"herkes"* açısından *"matufiyetinde tereddüt edilemeyecek" ş*ekilde bir somut olgu isnadı veya sövme söz konusu ise, mağdurun açıkça kimliğinin açıklanmasının beklenmesine gerek yoktur.[107] Burada kullanılan *"herkes"* kavramı, bütün dünyadaki veya ülkedeki herkes değil, mağdurun yaşadığı çevredeki herkestir.[108] Bunun dışında mağdur, kelimeler dışında bir vasıta ile de belirlenebilir; mağdura matufiyetin tespiti için, her türlü delilden yararlanılabilir; bu karineyi sadece hakareti teşkil eden davranış içinde aramak şart değildir.[109] Özellikle birden

---

[102] Erem/Toroslu,a.g.e., s. 437.
[103] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 3.
[104] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 224; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 378; Malkoç, a.g.e., s. 512; Dönmezer, a.g.e., s. 238; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 16; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 235.
[105] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974; Tarhan, a.g.e., s. 293; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 223; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 416; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 235.
[106] Malkoç, a.g.e., s. 511.; Dönmezer, a.g.e., s. 238; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 235.
[107] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437; Tarhan, a.g.e., s. 293; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 3; Malkoç, a.g.e., s. 512; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 109.
[108] Malkoç, a.g.e., s. 512.
[109] Dönmezer, a.g.e., s. 239; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 3.

fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenen hakaret fiillerinde açıklanan ilke doğrultusunda sonuca gitmek, yani hakaret teşkil eden söz veya diğer fiillerin muhataplarının tamamını suçun mağduru olarak kabul etmek ve TCK. md. 43/2 uyarınca zincirleme suç hükümlerine göre failin sorumluluğunu kabul etmek gerekecektir.[110] Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, birkaç kişiye birden hakarette bulunulması halinde kimin kastedildiği anlaşılamıyorsa yukarıdaki açıklamalar ışığında bir sonuca varılarak ceza verilmesi doğru bir çözüm olamayacaktır.[111]

4.2.2.2. Dolayısıyla Hakaret

Belirli bir kimseye yönelmiş hakaret diğer bir kişinin şerefini de zedeleyebilmektedir.[112] Hakaretin yönelik olduğu kimseye akrabalık ya da evlilik yoluyla bağlı bulunan kimseler şeref ve itibar bakımından birlik içerisindedirler. Mesela, eşlerden birine zina fiilinin isnadı, diğerinin şerefini lekeleyebileceği gibi, bir kimsenin ana veya babasının veya oğul ya da kızının haysiyet kırıcı bir hayat sürdüklerinin söylenmesi de bu kişinin itibarını sarsar. İste, mahsus bir fiilin isnat olunduğu kimselerden başka bir kişinin şerefini de ihlal etmesi haline *"dolayısıyla hakaret"* denmektedir.[113] Dolayısıyla hakaretin sınırlarının iyi çizilmesi ve ancak eşler ve çok yakın akrabalar bakımından kabul edilmesi gerekmektedir; Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır.[114] ETCK. döneminde de bu kabul ile birlikte fiilin niteliği konusunda uygulama ve öğreti arasında görüş ayrılıkları mevcuttu. Bir başka ifadeyle dolayısıyla hakaret fiilinin mağduru açısından fiilin hakaret mi sövme mi olduğu tartışılmaktaydı. TCK. hakaret ve sövme fiillerini tek bir maddede birleştirdiğinden bu ayrımın, dolayısıyla tartışmanın önemi ve gereği kalmamıştır.[115] Dolayısıyla hakaret hallerinde iki ayrı hakaret suçu oluştuğu kabul edilebilse bile, hareket fiili tek ve mağdur birden fazla olduğu için tek suç olarak kabul edilip, TCK. md. 43/2 uyarınca zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır.[116] Dolayısıyla hakarette, mağdurun tespiti, şikayet hakkının kim veya kimler tarafından kullanılacağının

---

[110] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 974.
[111] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437.
[112] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 379; Malkoç, a.g.e., s. 511; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 112.
[113] Çetin, a.g.e., s. 40; Tarhan, a.g.e., s. 296; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.25; Malkoç, a.g.e., s. 511; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 417.
[114] Tarhan, a.g.e., s. 297; YİBGK. T. 11.11.1942, K. 1/21 Sayılı İBK.; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 112-113.
[115] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437; Tarhan, a.g.e., s. 297.
[116] Öztürk/Erdem**,** a.g.e., s. 379; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 417.

belirlenebilmesi bakımından da önemli bulunmaktadır.[117] Buna göre soruşturma veya yargılama aşamasında fiilin tekliğine rağmen mağdurlardan biri veya birkaçının şikayetinden vazgeçmesi soruşturmanın sona ermesi veya ceza davasının düşürülmesi için yeterli olmayacak, dolayısıyla hakaret fiilinin mağduru olan herkesin şikayetten vazgeçmesi gerekecektir.

4.2.3. Mağdurun Birden Fazla Olması

Genel olarak suç teşkil eden fiil sonucu ortaya çıkan mağdur sayısı, fiil ve dolayısıyla suçun sayısını da belirlemektedir. Bu belirleyiş, kural olmamakla beraber hayatın olağan akışının gereklerinden kaynaklanmaktadır. Ancak bir fiilden, birden fazla kişinin mağdur olması fiilin tek olma özelleğini kaybettirmez[118]: TCK. md. 43/1 *"Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/06/2005-5377 S.K., md. 6) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır"*; md. 43/2 ise *"Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır"* ifadelerini hükme bağlamaktadır. Aynı şekilde bu hükmün bir uzantısı niteliğinde olan ve yine sonuç itibariyle bu madde hükmüne atıf yapan TCK. md. 125/5'teki *"Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır"* hükmü de bu kapsamdadır. Buna göre hakaret teşkil eden somut isnadın ve sövme fiilinin tek bir fiil veya olguya ilişkin olması halinde muhatap alınan mağdur adedine bakılmaksızın tek bir suç oluşacaktır ve fakat TCK. md. 43/2 uyarınca zincirleme suç hükümleri uygulanacak ve failin sorumluluğu ağırlaşacaktır.[119]

---

[117] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437.
[118] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 437.
[119] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 109.

İKİNCİ BÖLÜM
HAKARET SUÇUNUN UNSURLARI VE NİTELİKLİ HALLERİ

Türk Ceza Kanunun 125. maddesi beş fıkra halinde düzenlenmiştir. Birinci fıkrada suçun temel öğeleri açıklandıktan sonra aleniyet öğesini taşımayan hakaret suçunun cezası gösterilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında fiilin mağdura yöneltilmiş olan sesli, yazılı veya görsel bir iletiyle işlenmesi hali düzenlendikten sonra böyle durumlarda birinci fıkranın uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Üçüncü ve dördüncü fıkralarda hakaret suçunun nitelikli halleri düzenlenmiştir. Beşinci (son) fıkrada ise kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi halinde, suçun kurulu oluşturan üyelerin her birine ayrı ayrı işlenmiş sayılacağı belirtildikten sonra bu konuda zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

1. HAKARET SUÇUNUN UNSURLARI

1.1. Hakaret Suçunun Kanunilik Unsuru (Tipikliği)

Suç genel teorisi çerçevesinde, suçun unsurları kapsamında ilk olarak hakaret suçunun kanunilik unsurunun incelenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda genel olarak hakaret suçunun kanunilik unsuru, hakaret suçunda farzedilen suça ilişkin açıklamalar yapıldıktan sonra, suçun basit ve nitelikli hallerine kısaca temas edilecektir.

1.1.1. Genel Olarak

Hakaret suçunun kanunilik unsuruna geçmeden önce genel olarak kanunilik unsuru hakkında kısa bir açıklama yapmak gerekmektedir. Kanunilik unsuru, bir fiilin kanunda önceden suç olarak tanımlanması ve fiilin de bu tanıma uygun olmasıdır.[120] Bir başka deyişle, suç teşkil edip etmediği araştırılan somut fiilin, kanunda tarif edilmiş olması, ceza yaptırımına bağlanan hareket kalıbının soyut unsurlarına uyum sağlamasıdır.[121] Buna göre kanunilik unsurun değerlendirilmesinde referans alınacak olan *"kanun"* metnidir. Çağdaş ceza hukuku geçerli olan *"suçta ve cezada kanunilik"* ilkesi gereğince, kanun dışında bir norm, bir fiili suç olarak

[120] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 362; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 68.
[121] Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayınları, 2007, s. 111.; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 68.

tanımlayamaz ve cezasını belirleyemez. Bu aynı zamanda *"hukuk devleti"* ilkesinin de bir gereğidir. Yani herkes hangi fiilleri işlediği takdirde cezalandırılıp, hangilerini işlediği takdirde cezalandırılmayacağını önceden bilebilmeli, buna göre hareket ederek davranışlarını önceden şekillendirebilmelidir. Bu nedenle kanunilik ilkesi, aynı zamanda suç tanımının son derece net ve açık olmasını, keyfiliğe kapı aralamamasını gerektirmektedir. Ceza hukukunda, ceza kanunlarının dar yorumlanması, geniş yorumlama ve kıyas yasağının geçerli olması da bu kaygıya dayanmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde hakaret suçunun kanunilik unsuru, *"Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir"* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Dar anlamda hakaret ve sövme fiilleri kanundaki tanıma göre belli bir şekle bağlanmamıştır. Buna göre hakaret suçu serbest hareketli suçlardandır. Yani herhangi bir şekilde, kişinin onur, seref veya saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil yada olgu isnadı veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, seref ve saygınlığına saldırı anlamına gelebilecek her türlü davranış hakaret suçunun tanımına uyabilmektedir. Hakaret suçunun belirtilen bu tanımı, tercih edilen kelimeler ve kaleme alınışı itibariyle gerekli netlik ve açıklığa sahip olduğundan, Anayasada ifadesini bulan suçta ve cezada kanunilik ve belirlilik ilkelerinin gereklerini karşılar mahiyettedir.

1.1.2. Farzedilen Suç

Failin kanuni tarife uygun bir fiil işlediği düşüncesi ile esas itibariyle kanuni tarife uygun olmayan, bu nedenle de suç teşkil etmeyen fiil işlemesi haline *"farzedilen suç*[122]*"* adı verilmektedir. *"Farzedilen suç"*, yanılmanın hukuki veya fiili olmasına göre iki şekilde karşımıza çıkmaktadır.[123]

[122] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 363.
[123] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 363.

1.1.2.1. Hayal Suç

Hukuki yanılmaya dayanan *"farzedilen suç"* haline *"hayal suç"* adı verilmektedir.[124] Bu halde yanılma, tamamen hukuku bilmemekten kaynaklanmaktadır.[125] Fail bir fiili işlerken suç olduğu düsüncesi ile hareket etmektedir. Halbuki failin fiili suç teşkil etmemektedir. Örneğin reşit olan iki kişinin evlenmeksizin cinsel ilişkiye girmeleri ceza kanunlarında suç olarak tanımlanmamaktadır; buna rağmen fail bu fiilin suç olduğu zannı ile gayrı meşru olarak başkası ile cinsel ilişkiye girmesi *"farzedilen suç"* olarak değerlendirilmektedir.

Hakaret suçunda da hukuki yanılmaya dayanan *"farzedilen suç"* hali (hayal suç) söz konusu olabilmektedir. Örneğin ceza kanunlarında bir kimsenin kendi kendisine hakaret etmesi suç olarak tanımlanmamakla birlikte failin bu konuya ilişkin yanlış bilgilenmesi neticesinde kendisine yönelik olarak suç olduğu düşüncesi ile hakaret içeren sözler sarf eden failin fiili *"hayal suç"* olarak değerlendirilecektir.

1.1.2.2. Kuruntu Suç

Fiili yanılmaya dayanan *"farzedilen suç"* haline *"kuruntu suç"* adı verilmektedir.[126] Bu halde yanılma, failin hukuki bilgisizliğinden ziyade failin işlediği fiil konusundaki yanlış bilgisinden kaynaklanmaktadır.[127] Yani fail, kanuni tarife uygun bir fiil işlediği düsüncesi ile hareket etmekte fakat işlediği fiil kanuni tarife uymamaktadır.[128] Örneğin, sıkça verilen bir örnekte olduğu gibi başkasının koyununu aldığı zannıyla kendi sürüsüne dahil olan koyunu alan çobanın bu fiili, fiili yanılmaya dayanan *"farzedilen suç"* olarak değerlendirilmektedir.

Hakaret suçu, fiili yanılmaya dayanan *"farzedilen suç"* (kuruntu suç) şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin aşağıda da değinileceği üzere, öldüğünü bilmediği ölmüş bir kişinin gıyabında hakaret fiili işleyen kişinin fiili, fiili yanılmaya dayanan *"farzedilen suç"* (kuruntu suç) olarak değerlendirilecektir.

---

[124] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 112.
[125] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 364.
[126] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 112.
[127] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 113.
[128] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 113.

1.1.3. Hakaret Suçunun Basit ve Nitelikli Halleri

Hakaret suçunun basit şekli TCK. md. 125/1 ve 125/2'de tanımlanmıştır: *"(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir. / (2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur"*. Maddenin birinci fıkrasında sövme ve dar anlamda hakaret fiillerinin tanımı yapılmıştır. Aynı fıkrada mağdurun yokluğunda işlenen hakaret fiilinin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişi ile ihtilat halinde islenmiş olmasının gerektiği hükme bağlanmıştır. İkinci fıkrada ise fiilin mağdura hitaben, sesli, yazılı veya görüntülü bir ileti ile işlenmesi hallerinde birinci fıkradaki cezanın uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Hakaret suçunun nitelikli halleri TCK. md. 125/3 ve 125/4'te düzenlenmiştir. Buna göre, hakaret fiilinin kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, dinî, siyasî, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı veya kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi halinde ceza artırılacaktır.[129] Sonraki fıkrada hakaret suçunun alenen işlenmesi ayrı bir ağırlaştırıcı neden olarak düzenlenmiştir.[130] Hakaret suçunun alenen işlenmesi halinin üst fıkradaki nitelikli hallerden ayrı olarak düzenlenmesi, aleniyet unsurunu bu nitelikli hallerle birlikte uygulama imkanı sağlaması bakımından isabetli bir tercih olmuştur.

1.2. Hakaret Suçunun Maddi Unsuru

Hakaret suçunun maddi unsuru incelenirken, öncelikle genel olarak hakaret suçunun maddi unsuru açıklandıktan sonra, mağdurun yokluğunda, mağdurun huzurunda ve mağdurun huzuru ile eş değer sayılan fiilin, sesli, yazılı veya görüntülü ileti ile işlenmesi halleri incelenecektir.

---

[129] Özgenç, a.g.e., s. 833.
[130] Özgenç, a.g.e., s. 833.

1.2.1. Genel Olarak Hakaret Suçunun Maddi Unsuru

Türk Ceza Kanunu md. 125/1'de mağdurun yüzüne karşı ve yokluğunda işlenen hakaret suçlarının öğeleri açıklanıp aleni olmayan hakaretin cezası gösterilmiştir:[131]

"HAKARET Madde 125 – (1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir.[132]"

Birinci fıkranın 5377 Sayılı Kanun (S.K.) ile değişik ilk cümlesi hükmüne göre bir kimseye, onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil ya da olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kimse cezalandırılacaktır.[133] Cümlenin birinci kısmında mağdura *somut bir fiil ya da olgu isnad*ından söz edilmekte, ikinci kısmında böyle bir isnattan söz edilmeden *sövmek suretiyle* bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kimsenin cezalandırılacağı bildirilmektedir; bu bağlamda hakaret suçu *seçimlik hareketli* suçlardandır.[134]

Onur, şeref ve saygınlığı rencide edici nitelikte olma özelliği cümlenin ikinci kısmındaki suçun oluşumu için de zorunludur. Ancak, birinci kısımdaki suçta mağdura somut bir isnatta bulunma zorunluluğu olmasına karşılık, ikinci kısımdaki suçta böyle bir zorunluluk yoktur. Bu suçun oluşumu için sövmek suretiyle mağdurun onur, şeref ve saygınlığına saldırmak yeterlidir.[135] Sözlük anlamı olarak onur, *"insanın kendine karşı duyduğu saygı, şeref, öz saygı, haysiyet, izzetinefis", "başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, şeref, itibar"*; saygınlık, *"saygı görme, değerli, güvenilir olma durumu, itibar, prestij"* demektir.[136]

---

[131] Çetin, a.g.e., s. 25; İzzet Özgenç ve Cumhur Şahin, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001, s. 417.

[132] TCK. md. 125/1'in ilk fırkasında, "olgu isnat eden" ifadesinden sonra gelen "ya da yakıştırmalarda bulunmak" ifadesi daha sonra 29/06/2005 Tarih ve 5377 S.K. md. 15 ile madde metninden çıkarılmıştır.

[133] Tarhan, a.g.e., s. 276; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 975; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 369; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 225.

[134] Artuk/Gökcen/Yenidünya, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** s.3054. Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler,** s. 369; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 225; Malkoç, a.g.e., s. 506; Uğur Alacakaptan, "Suçun Unsurları", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 372**, Ankara 1975, s. 47.

[135] Çetin, a.g.e., s. 26; Tarhan, a.g.e., s. 278.

[136] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?.

Hakaret suçlarında fiil, düşünce açıklamasından ibarettir. Düşünce açıklaması ise belirli bir şekle bağlı değildir; söz, ses, görüntü, yazı, işaret, mimik, resim, karikatür, fotoğraf veya heykel ile ifade edilebilir.[137]

Birinci fıkra hükmü uyarınca hakaret suçu iki biçimde işlenebilir. Bunlar, somut bir fiil isnat etmek ve sövmekten ibarettir.[138] Bu iki fiil ortak yanları olmakla beraber, özleri itibariyle birbirinden farklıdır.

1.2.1.1. Somut Bir Fiil veya Olgu İsnat Etmek

Yukarıda da belirtildiği üzere seçimlik hareketli olarak düzenlenen hakaret suçunun seçimlik hareketlerinden bir tanesi *"somut bir fiil veya olgu isnat etmek"*tir. Bu suçun oluşumu için failin, mağdura somut bir fiil ya da olgu isnat etmesi gerekmektedir.[139] Fiil, *"iş, davranış"*; olgu ise *"birtakım olayların dayandığı sebep veya bu sebeplerin yol açtığı sonuç, vakıa"*, *"varlığı deneyle kanıtlanmış şey" "(edebiyat) edebî eserlerde olayı geliştiren davranış, iş"* olarak tanımlanmaktadır.[140] Aslında burada *"olgu"*dan kasıt, gerçekleşmiş veya olmuş bir olaydır.[141] Bu noktada *Hafızoğulları*'nın eleştirisine de yer vermek gerekmektedir: Yazara göre *"fiil"*in yanında *"olgu"* kavramına yer verilmesi isabetli bir tercih olmamıştır; zira *"olgu"* kelimesi *"vakıa"* veya *"fenomen"* sözcükleri ile eş anlamlıdır.[142] Ayrıca kanun maddesinin gerekçesinde sayılan örneklerin hepsi birer *"olay"* niteliğinde olup, madde gerekçesinde *"olgu"* isnadına ilişkin bir örnek sunulmamıştır.[143] *Somut* ise *"varlığı duyularla algılanabilen, müşahhas, konkre, soyut karşıtı"* olarak tanımlanmaktadır.[144] İsnadın somut olarak değerlendirilebilmesi için, isnat edilen fiil ya da olgunun doğru olup olmadığının, gerçekleşip gerçekleşmediğinin objektif olarak tartışılabilir nitelikte olması gerekmektedir.[145] İsnadın somut olması aranmakla birlikte TCK.'da bu konuya ilişkin bir istisna öngörülmektedir. Buna göre

---

[137] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 3; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 25; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 419; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 113.

[138] Tarhan, a.g.e., s. 278; Çetin, a.g.e., s. 26; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s.3.

[139] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 3; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 975; Tarhan, a.g.e., s. 277; Çetin, a.g.e., s. 26; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 430; Dönmezer, a.g.e., s. 230; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 226.

[140] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Tarhan, a.g.e., s. 278.

[141] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 112.

[142] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 4.

[143] Sahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku,** s. 253.

[144] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?.

[145] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 380; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 419.

"hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçiştirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğunda duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır" (TCK. md. 126).[146]

İsnat edilen fiilin belirli olabilmesi için kişiye, konuya, yere, zamana ve şekle ait bir takım tamamlayıcı unsurları da belirtmiş olması gerekir.[147] Ancak, bunların hepsinin aynı olayda birlikte bulunmaları şart değildir. Fiilin bütün ayrıntılarının belirtilmiş olması da aranmaz.[148] Onu belirlemeye yetecek miktarda, somut ve inandırıcı nitelikte bir açıklık bulunması yeterlidir.[149] Yargıtay içtihatlarında bu husus, *"belli bir olayı yükleme niteliği*[150]*"* olarak ifade edilmektedir.[151] Failin mağdura *"hırsız"* dediği varsayımında, mağdur hakkında sübjektif bir değerlendirmeyi içeren bu sözde yukarıda belirtilen özellikler bulunmadığından fiil, cümlenin ikinci kısmına, *"evimden hırsızlık yaptı"* sözünde ise hırsızlık fiilinin esasını oluşturan somut olay da gösterildiğinden cümlenin birinci kısmına uymaktadır.[152] *Erem/Toroslu* ve *Dönmezer*'e göre ise isnadın somut olabilmesi için mutlaka zaman ve mekan bilgisinin verilmesi gerekmektedir; aksi takdirde fiil

---

[146] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 113.

[147] Tarhan, a.g.e., s. 277; Malkoç, a.g.e., s. 508; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 380; Dönmezer, a.g.e., s. 231; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 419; Çetin, a.g.e., s. 26; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, *Özel*, s. 232; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 111.

[148] Malkoç, a.g.e., s. 508; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 419; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 232; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 111.

[149] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 227; Malkoç, a.g.e., s. 508; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 975; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 380; Çetin, a.g.e., s. 26; Tarhan, a.g.e., s. 277; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 232; Majno, **Ceza Kanunu Serhi**, C. III., Ankara, Yargıtay Yayınları, 1980 s. 338.

[150] "(Köylünün makadına kazık çaktın) sözünde belli bir olay yükleme niteliği bulunmadığından 482/3.madde yerine 480/3 maddesinin uygulanması…" (4. CD., T. 10/09/1991, E. 1991/3352, K. 1991/461, YKD. Kasım 1992, C. 18, S. 11, 1783); "Sanığın muhtar sıfatıyla hazırlayıp yakınanlara gönderdiği ödeme emrinin notlar bölümüne yakınanlar hakkında 'fitne çıkarıp bozgunculuk yapmak' yazmaktan ibaret eylemin, belirli bir olay yükleme niteliğinde olmayıp yüklenilen eylemlerin soyut kalması nedeniyle TCY.nın 482/2, 251. maddelerine uyan sövme suçunu olusturduğu gözetilmeden, aynı Yasanın 480/2, 251. maddeleri ile ceza verilmesi, …" (4. CD., T. 20.06.2007, E. 2006/2116, K. 2007/5911; "Avukat olan sanığın, katılanın hakim olarak görev yaptığı mahkemeye verdiği hakimin reddi dilekçesindeki 'Hakimin daha önce K. Adliyesinde menfaat temini yönünden taraf tuttuğu sabit olduğundan' biçimindeki sözlerinin taraflar ve zaman gösterilmediğinden belli bir olay yükleme niteliğinde olmadığı ve heyete sövme suçunun da oluşmadığı gözetilmeden 765 sayılı TCY.nın 268/3. Maddesi aracılığıyla 266 maddesinin 1. fıkrasının 3. bendi yerine 268/2 maddesi ile hüküm kurulması, …" (4.CD., T. 18.06.2007, E. 2006/2604, K. 2007/5708; "Sanığın katılanlara söylediği kabul edilen sözlerin belli bir olay yükleme niteliğinde olmadığı gözetilmeden 765 sayılı TCY. nın 482/1.maddesi yerine 480/1.maddesi ile hüküm kurulması, …" (4. CD., T. 08.10.2007, E. 2006/3529, K. 2007/7842.

[151] Dönmezer, a.g.e., s. 231; "Sanığın katılana karşı söylediği 'seni A. başından çevirip getirdiler... Onun bunun artığı değil misin' biçimindeki sözlerin ne suretle belli bir olay yükleme niteliğinde olduğu tartışılıp açıklanmadan 765 sayılı TCY.nın 480/3.maddesine uyduğu kabul edilerek buna göre lehe yasa değerlendirmesi yapılarak yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması, …" (4. CD., T. 17.04.2007, E. 2006/665, K. 2007/3524.

"sövme" teşkil eder.[153] Bunun dışında gelecekte gerçekleşecek olaylardan söz ederek bir olgu isnat edilse de bu fiil sövme teşkil edecektir.[154] Nihayet isnat, *"bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme", "(mecaz) karacılık, iftira"* şeklinde tanımlanmaktadır.[155] İsnat belli bir kalıba bağlı bir davranış değildir; mağduru rencide etmeye elverişli olması yeterlidir.[156] *"Rencide etmek"*ten anlaşılması gereken, *"incitmek"*, *"kalbini kırmak"*tır.[157] Mağdura isnat edilen fiil yada olgunun gerçekten var olup olmadığının suçun oluşumu bakımından önemi bulunmamaktadır.[158] TCK. md. 127 hükmü uyarınca, isnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması halinde faile ceza verilmemektedir.[159] Genel tabiri ile hakaret suçları soyut tehlike suçlarıdır.[160] Aranacak olan tahkir edici isnadın mağduru toplum içinde aşağılamış olması değil, aşağılayıcı bir nitelik göstermiş olmasıdır. Yani isnat edilen fiil ya da olgunun mutlaka suç teşkil eden bir fiil olması veya mağdurun gerçekten onur, şeref ve saygınlığını rencide edici nitelikte olması şart değildir.[161]

İsnadın hakaret teşkil edebilmesi için mağdura isnat edilen fiilin imkansız olmaması gerekmektedir.[162] Örneğin bir kimseye *"sen önceki gün Ata Kule'yi çaldın"* denmesi hakaret suçunu oluşturmaz; meğer ki bu ifadenin altında muhatabını rencide edecek bir ima yatmasın.[163] Bu tür isnatlarda somut olarak hakaretin mağdura nasıl yöneltildiği de önemli olmakla beraber, kural olarak bunların inandırıcılığı bulunmadığı ve toplumun çoğunluğunu oluşturan orta zeka seviyesine sahip, makul bir insanın ihtimal vermeyeceği fiil ve olgulardan oldukları için hakaret suçunu oluşturmaları mümkün değildir.[164] Bu nedenle inandırılıcılık unsurunun tespit edilmesinde bilimsel değerlendirmelerden ziyade toplum

---

[152] Malkoç, a.g.e., s. 508; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 419; Majno, a.g.e., s. 338.
[153] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 435.
[154] Çetin, a.g.e., s. 26; Tarhan, a.g.e., s. 277; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 434.
[155] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx.
[156] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 435; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 4; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 418.
[157] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?.
[158] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 227.
[159] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 975; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 227.
[160] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 414; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 233; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 103-104.
[161] Parlar/Hatipoğlu**,** a.g.e., s. 975; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 433; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 85; Centel/Zafer/Çakmut,s. 212.
[162] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 111.
[163] Tarhan, a.g.e., s. 280; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 433.
[164] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 111.

genelindeki inanışların esas alınması gerekmektedir. Yani bir olgu, bilimsel olarak gerçekleşmesi imkansız olsa da toplumdaki genel inanışa göre imkan dahilinde görülmekte ise isnat olunan olgu hakaret niteliğine bürünecektir.[165] Bu durumun aksi de mümkündür; yani bilimsel olarak mümkün olan bir olgu toplum nazarında imkansız olarak görülmekte ise bu durumda ise isnat olunan olgu hakaret teşkil etmeyecektir.

İsnat edilen somut fiil ya da olgunun gerçek olup olmamasının önemi yoktur.[166] Mağduru küçük düşürücü nitelikte olan, olmuş bir fiili başkalarına hukuka aykırı biçimde yayanlar da hakaret suçunu islemiş olurlar; meğerki fiil ya da olgunun açıklanması hakkın icrası kapsamında değerlendirilmesin.[167] (Örneğin, haber verme hakkı, elestiri hakkı, vb.)

Aslını öğrenmek için mağdurdan sormak suretiyle dahi olsa hakaret içeren davranışı mağdura aktarmak hakaret suçunu oluşturur; zira kimsenin bir başka kişi üzerinde sorgulama yetkisi bulunmadığı gibi, bu tür fiiller mağduru ikinci kere rencide edebilmektedir.[168] Bu görüşün isabetli olduğu düşüncesindeyiz.

Belirtildiği üzere suçun oluşabilmesi için mağdura isnat edilen somut fiil ya da olgunun aleyhine isnatta bulunulan kimsenin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte olması gerekir.[169] Yani fiilin, mağdurun onur, şeref ve saygınlığın somut olarak rencide etmesi gerekli değildir.[170] Bu itibarla hakaret suçları soyut tehlike suçlarındandır.[171]

Mağdura isnat edilen olgunun tahkir edici olup olmadığının tespit edilmesinde başvurulacak bir başka ölçüt, örf ve adet kurallarıdır.[172] Örf ve adet kuralları ise zaman ve mekana göre değişkenlik arz eden kurallar olduklarından belirli bir zamanda belirli bir toplum için tahkir edici sayılabilen bir fiil, bir başka zamanda bir

---

[165] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 111-112.
[166] Malkoç, a.g.e., s. 508; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 419; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s.111.
[167] Çetin, a.g.e., s. 26; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 975; Erman, a.g.e., s. 76-77; Dönmezer, a.g.e., s. 232; Öztürk/Erdem, a.g.e., s.380; Malkoç, a.g.e., s. 508; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 419-420.
[168] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 436; Dönmezer, a.g.e., s. 236.
[169] Çetin, a.g.e., s. 26; Tarhan, a.g.e., s. 277; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 379; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.226; Malkoç, a.g.e., s. 508.
[170] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 227; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 418.
[171] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 414; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 103-104.
[172] Malkoç, a.g.e., s. 508; Tarhan, a.g.e., s. 279; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 33-434; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 379; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212, 226-227; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 418; Dönmezer, a.g.e., s. 236; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 112.

başka toplum açısından aynı nitelikte olmayabilir.[173] Bu nedenle, kişiye isnat edilen olgunun hakaret teşkil edip etmediğinin tespitinde suçun işlendiği yer ve zamanda geçerli olan örf ve adet kurallarını göz önünde bulundurulması gerekmektedir.[174] Aynı doğrultuda mağdurun sosyal-kültürel konumu, sıfatı ve kimliği (mesleği, cinsiyeti, toplumsal konumu) de dikkate alınması gereken diğer özelliklerdir.[175] Örneğin evli bir kadının çocuğunu düşürdüğü iddiasını ortaya atmakla, bekar veya uzun zaman önce bosanmış bir kadının çocuğunu düşürdüğünü iddia etmek arasında tahkir edici nitelik itibariyle çok büyük farklılık vardır.

1.2.1.2. Sövmek

Seçimlik hareketli suçlardan olan hakaret suçunun maddi unsurunu oluşturan diğer seçimlik hareket de kişiye herhangi bir somut fiil ya da olgu ile irtibatlandırmaksızın *"sövmek"* suretiyle, kişinin onur, şeref ve saygınlığına saldırmaktan ibarettir.[176]

Kanunda *"sövme"* fiilinin tanımı yapılmamıştır; Türk Dil Kurumu internet sitesinde, *"sövme"*, *"sövmek işi, sövgü, küfretme, bir kimsenin namus, onur ve kişiliğine yapılan her türlü saldırı"* olarak tanımlanmaktadır.[177] Ceza hukuku anlamında *"sövme"* fiili, öğreti ve uygulamada, *"küfür etmek"* ve bir kimseye aşağılayıcı nitelikte soyut bir sıfat yakıştırmak, o kimse hakkında tahkir edici bir değer hükmü ifade edilmesi olarak kabul edilmektedir.[178] *Jescheck,* sövmeyi, *"üçüncü bir kişi ile ilgili olarak, o kişiye saygı duyulmadığının veya küçük görüldüğünün açıklanmasıdır"* şeklinde tanımlamaktadır.[179]

---

[173] Dönmezer, a.g.e., s. 236.
[174] Tarhan, a.g.e., s. 279; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212.
[175] Tarhan, a.g.e., s. 279; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212.
[176] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Serefe Karşı Suçlar", s. 4; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 227; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 420; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976.
[177] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?.
[178] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 4; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 380; Dönmezer, a.g.e., s. 265; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 420; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**,s. 110-111.
[179] Jescheck, s. 106; Yargıtay içtihatları da bu tanımlama ile paralellik arz etmektedir: "H. Dergisinin 20.03.2002 günlü yayınında 'işkence, kadınlı şike... ve H. farkı' başlıklı yazısında 10 Ekim 1986 yılında yaptıkları haberin doğru olmadığı kanıtlanıp o tarihteki H. gazetesi tarafından 22.10.1986 tarihinde noter kanalıyla yazı gönderilerek özür dilenmesine karşın, suç tarihinde yine bu yazıyı gündeme getirip katılanın İtalyan hakemle otelde geceyi geçirdiğine ilişkin açıklama yapmak suretiyle katılan hakkında küçük düşürücü değer yargısında bulunulduğu gözetilmeden yasal ve yerinde olmayan gerekçeyle sanığın beraatine karar verilmesi, …" (4. CD., T. 08.10.2007, E. 2006/3198, K. 2007/7833; "24.5.2005 günlü kişisel dava dilekçesinde K. Asliye Hukuk Mahkemesinde açılan 2004/…, 2004/… ve 2004/… Esas sayılı dosyalarda hakaretin yazılı olarak tekrarlandığının

Bu tanımlamanın daha yerinde olduğu kanaatindeyiz. TCK. md. 125'in 5237 S.K. ile düzenlenmiş olan ilk şekli *"Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil ya da olgu isnat eden ya da yakıştırmalarda bulunmak veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi (…) cezalandırılır"* biçiminde idi. 5377 S.K. ile yapılan değişiklik sırasında fıkradaki *"ya da yakıştırmalarda bulunmak"* ibaresi metinden çıkarılmış, bu değişiklikten sonra cümlenin ikinci kısmı *"veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kimse .. cezalandırılır"* biçimini almıştır.[180] Maddede yapılan değişikliğe karşın, kişiyi incitip küçük düsürücü nitelikte olan bu sözlerin bir kimseye hukuka aykırı biçimde söylenmesinin o kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırı oluşturacağında kuşku yoktur.[181] Çünkü yakıştırmalarda bulunmak suretiyle

---

açıklanması ve anılan dosyaların istenilmesine dair mahkemece 13.4.2005 günlü oturumda karar verilmesi karşısında, dosyaların getirtilip incelenerek Yargıtay denetimine olanak sağlayacak biçimde içeriğinin tutanağa geçirilmesi ile tanık anlatımları ve tüm kanıtların birlikte tartışılıp değerlendirilmesi gerektiği ve ayrıca anlatımları reddedilmeyen tanıklar Y.Y. ve A.Y.'nin bildirdiği 'bir sıpa çıkacak bu beceriksiz ona da bakamaz' biçimindeki sözlerin küçültücü değer yargısı taşıdığı gözetilmeden eksik soruşturma ve yetersiz gerekçe ile beraate hükmolunması, …" (4. CD., T. 09.10.2007, E. 2006/3874, K. 2007/7984); "Hakaret mahiyetindeki 'siz kim oluyorsunuz' sözünün hükme esas alınan olay yeri tutanağı ve tutanağı doğrulayan görevlilerin mahkeme anlatımında yer almamasına karşın, sanığın söylendiğinin kabulüyle görevliye sövme suçundan hükümler kurulması, …" (4. CD., T. 30.10.2007, E. 2006/4904, K. 2007/8452.)

[180] Değişiklik yapan kanun maddesinin gerekçesinde "maddenin birinci fıkrasında yer alan sövme ve yakıştırma ibarelerinin aynı anlama geldiği yönündeki eleştiriler dikkate alınarak –ya da yakıştırmalarda bulunmak- ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki bu değişiklik, madde gerekçesindeki yakıştırmalarda bulunmaya ilişkin açıklamaların hukuken geçersizliği anlamına gelmemektedir" ifadeleri ile "sövme" kavramının uygunsuz yakıştırmalarda bulunmayı da içerdiği açıklığa kavuşturulmustur. (Özgenç, a.g.e., s. 835.); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 216, dn. 1.

[181] "Sanığın, kardeşinin dövülmesi olayına gösterdiği tepkiyle Cumhuriyet Savcısının odasına girerek 'benim kız kardeşimi dövüyorlar, siz burada ne yapıyorsunuz, kimseye ceza vermiyorsunuz' demekten ibaret olan eyleminin çaresizliğini dile getirme ile sitem niteliğinde olduğu gözetilmeden ve hakaret suçunun küçük düşürme öğesinin ne şekilde oluştuğu açıklanmadan mahkumiyet hükmü kurulması, …" (4. CD., T. 06.02.2007, E. 2005/12433, K. 2007/1174); "Hakkında verilen karardan hoşnut olmayan sanığın eleştiri niteliğindeki 'bu ne biçim adalet, böyle adalet görülmemiş' biçimindeki sözlerinin ne suretle yargıcı küçük düşürücü nitelikte bulunduğu açıklanmadan hükümlülük kararı verilmesi, …" (4. CD., T. 12.06.2007, E. 2006/2332, K. 2007/5542); "Sanığın ağır ceza mahkemesinde devam eden yargılaması sırasında tutukluluk halinin devamına karar verilmesi üzerine duruşma salonundan ayrılırken alkışlamaktan ibaret eylemin ne suretle kararı veren heyetin şeref ve saygınlığını zedeleyen küçük düşürücü bir davranış olduğu açıklanıp tartışılmadan, yetersiz gerekçeyle mahkeme heyetine hakaret suçundan hükümlülük kararı verilmesi, …" (4. CD., T. 07.11.2007, E. 2006/4978, K. 2007/8983) ; Sanık fidanlıkta tespite gidildiğinde hakimin yapacağı işlemlere ve düzenlemelere, uyarılmasına karşın doğrudan müdahale ederek bilirkişilere talimatlar vermiş, onları çesitli işlemlere yönlendirmiş, İl Tarım Müdür Yardımcısının bu durumu tespiti yapan hakime sözlü olarak iletmesi üzerine bu kez onunla tartışmaya girişerek el kol hareketleri yapıp sinirli biçimde konuşarak ortamın gerilmesine neden olmuş, bundan dolayı kendisini yeniden uyaran ve olumsuz tavrını sürdürmesi halinde tespite devam edemeyeceğini söyleyen hakime, önce yargılama ortam ve adabına uygun düşmeyen lâubali bir hitap tarzını tercihle ve gözdağı vermek amacıyla, 'canım, sen bu keşfi yapmak zorundasın, harç yatırdım, yapmazsan seni ilgili yerlere şikayet ederim' demiş, ardından da para için tespit yaptığı intibaı verecek ve mesleki yetersizliğini çağrıştıracak

hakaret de bir tür sövmedir. Buna göre hakaret fiilin sövmek suretiyle islenmiş sayılabilmesi için fiil ve olgu isnadı derecesinde somut ve belirli olmayan ve fakat onur ve saygınlığı zedeleyici ve mağduru incitici nitelikte veya ortak toplumsal ahlak kural ve ilkelerine ters düsen aşağılayıcı ve küçültücü yakıştırma ve hakaret içeren davranışlarla onur, şeref ve saygınlığa yapılan saldırı niteliğinde olması gerekmektedir.[182] Fiilin bu özellikleri araştırılırken mağdurun sübjektif algılama veya duyarlılığından ziyade objektif ölçüler dikkate alınmalıdır.[183] Bir fiil, kişinin onur, şeref ve saygınlığına saldırmakla beraber somut bir fiil veya olgu isnadını içermemekte ise sövme olarak kabul edilmesi gerekmektedir.[184]

Bir kimseye zekası, bilgi düzeyi, fiziksel özellikleri, fiziksel arızaları veya kusurları ile ilgili yakıştırmalarda bulunmak, insan sıfatıyla bağdaşmayacak yakıştırmalarda bulunmak, cinsel fiilleri galiz ifadelerle veya kaba bir şekilde bir kimseye yakıştırmak, küçültücü veya aşağılayıcı huy, davranış veya alışkanlıkları isnat etmek *sövme* fiili teşkil etmektedir.[185] Bu kapsamda bir kimseye *"aptal"*, *"hırsız"*, *"cahil"*, *"geri zekalı"*, *"şerefsiz"*, *"rüşvetçi"*, *"serseri"*, *"frengili"*, *"kör"*, *"topal"*, *"korkak"*, *"ayyaş"* vb. gibi somut fiil veya olgu içermeyen sözler söylenerek yapılan hakaretlerle yakıştırmalarda bulunmak ve tükürmek, (cinsel taciz niteliğinde olmayan) aşağılayıcı sözler ile (cinsel saldırı niteliğinde olmayan) cinsel davranışlar icra etmek, bir kimseye bir parça ot göstererek *"ye"* demek, geniş anlamda hakaret (sövme) sayılması gereken fiillerdir.[186] Hakaret içeren düşünce açıklamasının mutlaka sözcüklerle ortaya konması şart değildir; jest, mimik ve işaretlerle de sövme fiilinin ve dolayısıyla hakaret suçunun işlenmesi mümkündür.[187]

---

biçimde 'sen daha kendinin nereye şikayet edileceğini bilmiyorsun, parayı aldın, keşfi yapmıyorsun' diye söylemiştir. 30 senedir avukatlık mesleğini icra ettiği anlaşılan sanığın agresif söz ve davranışlarını tespitin başlangıcından itibaren tırmandırarak bilinçli biçimde sarf ettiği sözlerin gerçekleştiği ortam ve zamanı da dikkate alındığında, görevli hakimi aşağılayıcı nitelikte olduğu açıktır. Bu itibarla, sanığın söylediği sözlerde, görevi sırasında hakime hakaret suçunun maddi ve manevi unsurları olustuğundan, direnme hükmünün bozulmasına karar verilmelidir. …" (CGK., T. 12.06.2007, E. 2007/4-102, K. 2007/142.)

[182] Tarhan, a.g.e., s. 281.

[183] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 233; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım,** s. 104.

[184] Tarhan, a.g.e., s.281.

[185] Tarhan, a.g.e., s. 282; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 113.

[186] Tarhan**,** a.g.e., s. 282; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Dönmezer, a.g.e., s. 265; CGK. bir kararında, mağdura salt beddua etmenin sövme teşkil edemeyeceğine karar vermiş, yürüme özürlü muhataba "topal" denmesinin ise sövme niteliğinde olduğuna karar vermistir, (CGK., T. 17/04/1978, E. 1978/9-89, K. 1978/140, RKD., Yıl 1979, S. 2, s. 265); Erman, a.g.e., s. 104; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 228;

[187] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 420.

Yine resim, karikatür veya bir kısım işaretler ile sövme fiili işlenebilir.[188] Hakaret teşkil eden davranış, doğrudan doğruya mağduru hedef almasa da suç oluşturabilmektedir; örneğin mağdurun yakın akrabaları esas alınarak yapılan hakaretlerde fail muhatabı aleyhine hakaret suçunu işlemiş sayılmaktadır.[189] Bu fiillerin doğrudan doğruya fail tarafından yerine getirilmesi şart değildir. Failin bir aygıtı, bir küçük veya akıl hastasını, hatta *Erman*'ın[190] örneğinde olduğu gibi bir hayvanı da kullanarak hakaret fiili işlemesi mümkündür.[191]

Sövme fiilinin kinaye (dolaylı anlatım), atasözü ve deyimler gibi söz oyunları veya üstü kapalı anlatımlarla işlenmesi de mümkündür.[192] Bu tür ifadeler objektif olarak bir başka ifadeyle sade bir anlatım sırasında hakaret niteliğinde olmamakla beraber, fail sözcük ve cümledeki vurgulama şekli, olayın meydana geldiği atmosfer ve sair somut olaya ilişkin özellikler, işlenen fiili hakaret olarak nitelendirmemize yetebilecektir; örneğin, bir ise yeni başlayan mağdurun bulunduğu bir ortamda mağdurun duymasını sağlayacak sekilde *"ipini koparan bu işi yapıyor artık"* diyen fail hakaret suçunu işlemiş olmaktadır.

Belirtildiği üzere, sanığın yaptığı hakaret ve söylenen sözün örf ve adetçe ve kamuoyunca mağdurun şeref ve haysiyetini sarsacak nitelikte olması gerekir.[193] Tarafların sosyal mevkii ile fiilin işlenmesi sırasındaki hal ve şartları gözetmek ve bu esaslardan edinilecek kanaate göre, hareket veya sözün mağdurun şeref ve itibarını kırıcı nitelik arz edip etmediğini tespit etmek gerekmektedir.[194] Bir hamala *"cahil"* demek onun şeref ve itibarına dokunmazsa da, aynı sıfatı bir üniversite profesörü hakkında kullanmak, belki de bu kişiye yapılabilecek hakaretlerin en büyüğü olur.[195]

---

[188] Dönmezer, a.g.e., s. 236-237 ve 265.

[189] Tarhan, a.g.e., s. 282; Ancak bazı fiiller sövmeye benzemekle beraber tehdit niteliği arz edebilmektedir: "Sanık belediye başkanının, katılan sağlık ocağı hemşiresine önce yokluğunda telefonda ve daha sonra yüzüne karşı 'saçını başını yolarım, ağzını yırtarım' demesi eylemlerinin 5237 sayılı TCY.nın 106/1. ve 43/1.maddesinde öngörülen zincirleme tehdit suçunu oluşturup oluşturmadığı tartışılmadan 125/1-4 maddesinde düzenlenen hakaret suçundan hükümlülük kararı verilmesi, …" (4. CD., T. 31.10.2007, E. 2006/4194, K. 2007/8564.)

[190] *Erman*, "Talim ettirdiği papağana bu kabil sözler söyleten kimse hakkında da varittir" ifadeleri ile bu görüşü paylaşmaktadır; (Erman, a.g.e., s. 108).

[191] Tarhan, a.g.e., s. 282.

[192] Tarhan, a.g.e., s. 282.

[193] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Tarhan, a.g.e, s. 283; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 4; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s.212; Çetin, a.g.e., s. 27; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 233.

[194] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 418; ; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 234; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 105; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5031.

[195] Çetin, a.g.e., s. 27; Tarhan, a.g.e., s. 283; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., 227.

Bu bakımdan yukarıda da ifade edildiği gibi hakaret fiilinin niteliğinin (sövme veya dar anlamda hakaret) ve niceliğinin (vahametinin) tespitinde, mağdurun ve olayı değerlendiren kişilerin kişisel duyarlılıklarından[196] ziyade, fiilin işlendiği yer, zaman, mağdurun sosyal-kültürel konumu, sıfatı ve kimliği, örf-adet ve ahlak kuralları dikkate alınmalıdır.[197] Bu noktadan hareketle, bir davranışın hakaret niteliğinde olup olmadığının tespitinde mutlaka ahlak kurallarından, özellikle yöresel örf-adet kurallarından yararlanılması, davranışların anlamının tespitinden davranışın gerçekleştirildiği yöreye ait algılama ve anlayış farklılıklarının da mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir.[198] Şehir kültürü ile yetismiş bir insanın sıradan bir davranışı, kırsal kesimdeki bir insan tarafından alaya alma şeklinde algılanabileceği gibi, kırsal kesimde yetişmiş bir insanın kendini son derece zorlayarak yerine getirdiği en nezaketli davranışı bile, şehir kültürü ile yetişmiş bir insana çok kaba gelebileceği muhtemeldir. Elbette bu ihtimaller suçun manevi unsuru ile de alakalıdır; ancak suçun maddi unsuru bakımından da incelenmesi ve dikkate alınması gereken noktalardandır.

1.2.2. Mağdurun Huzurunda veya Yokluğunda İşlenmesine Göre Hakaret Suçunun Maddi Unsuru

1.2.2.1. Mağdurun Huzurunda (Yüzüne Karşı) Hakaret ve Mağdurun Huzuruna Eş Sayılacak Araçlarla İşlenen Hakaret

Mağdurun huzurunda işlenen hakareti, mağdurun huzurunda işlenen hakaret ve huzurda işlenen hakarete eş sayılacak araçlarla işlenen hakaret olarak ikiye ayırarak incelemek isabetli olacaktır.

1.2.2.1.1. Mağdurun Huzurunda (Yüzüne Karşı) Hakaret

Mağdurun huzurunda hakaret fiili, TCK. md. 125/1 (1. cümle)'de düzenlenmektedir. Hakaret teşkil eden davranışın mağdurun bilgisine ulaşması ile fiil tamamlanmakta, huzur şartı gerçekleşmiş olmaktadır[199]. Suçun mağdurun huzurunda

---

[196] Hakaret kastı ile söylenmeyen bir sözün, belirtilen kişisel algılama farklılıkları nedeniyle kendisine hakaret olarak yöneltildiğini iddia eden kişilere karşı halk arasında yerlesmiş bir deyim olan *"yarası olan gocunur"* ifadesi ile karşılık verilmesi esas itibariyle bu durumu açıklamaktadır; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 379; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 418.

[197] Tarhan, a.g.e., s. 283; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212, 227.

[198] Tarhan, a.g.e., s. 283; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212.

[199] Tarhan, a.g.e., s. 284; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 381; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 228; Dönmezer, a.g.e., s. 262; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 420.

işlenmiş sayılabilmesi için mutlaka faille mağdurun yüz yüze gelmeleri şart değildir.[200] Mağdurun fail tarafından söylenen sözleri duyması, failin de bunu bilmesi gerekli ve yeterlidir.[201] Örneğin, bir kimse mağdurun odasının kapısı önünde ve içeride bulunan mağdurun duymasını sağlayacak biçimde hakaret oluşturacak sözler söylediği ve mağdur da bunları duyduğu takdirde suç huzurda işlenmiş sayılacaktır.[202] Bu noktada önemli olan failin mağduru muhatap almasıdır.[203] Ancak hakaret teşkil eden davranışların faile ulaşmasında bir aracı kullanılması halinde hakaret huzurda işlenmiş sayılmamaktadır.[204] Buna karşılık fail, başkalarıyla konuşurken ve kendisinin haberi olmadan mağdur söylenenleri duymuşsa suçun yoklukta (gıyapta) işlendiğini kabul etmek gerekir.[205] Bunların dışında, mağdurun kendisini rencide edici nitelikte bulunan davranışları işitme veya görme duyularının zayıflığı nedeniyle duymamış olması halinde suçun huzurda işlenmiş sayılması mümkün değildir.[206] Yargıtay CGK. ise aksine böyle durumlarda suçun huzurda işlenmiş sayılacağını, aksi yöndeki yorumların kanun koyucunun iradesi ile bağdaşmayacağını kabul etmektedir.[207] Aynı doğrultuda, çesitli dış engeller nedeniyle failin hakaret teşkil eden davranışlarını duyamamış veya görememiş ve fakat olayın özelliklerinden kaynaklanan nedenlerle failin yanındaki üçüncü kişiler duymuş veya görmüş olduğu bir durumda fiil yine huzurda işlenmiş kabul edilemeyecektir.[208]

---

[200] Tarhan, a.g.e., s. 284; Çetin, a.g.e., s. 28-29; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 228; Dönmezer, a.g.e., s. 262; Malkoç, a.g.e., s. 509; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 420-421; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 114.

[201] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 228; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 421; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 114.

[202] Tarhan, a.g.e., s. 284; Çetin, a.g.e., s. 29; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 421.

[203] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; "Sanığın katılanın bulunduğu ortamda ve duyabileceği biçimde 'sen şizofrensin' diyerek eylemi yüze karşı gerçekleştirdiği gözetilmeden 765 sayılı Yasanın 482/2. maddesi yerine, gıyapta sövmeye ilişkin 482/1. maddesi uyarınca ve sanığa ön ödeme önerisi de yapılmadan hüküm kurulması, …" (4. CD., T. 20.06.2007, E. 2006/3275, K. 2007/7953.)

[204] Tarhan, a.g.e., s. 284; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 228.

[205] Çetin, a.g.e., s. 29; Malkoç, a.g.e., s. 509.

[206] Çetin, a.g.e., s. 28-29; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 421; Aksi görüş için bkz. Tarhan, a.g.e., s. 284.

[207] "Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; aldıkları alkolün etkisiyle sokakta yüksek sesle konuşan sanıklar, kendilerini ikaz eden şikayetçi İsmail'e huzurunda alenen sinkaflı bir şekilde sövmüşlerdir. Sanıkların kastı gıyapta hakaret olmayıp tahkir edici sözler mağdurun yüzüne karşı söylenmiştir. Mağdurun söylenen tahkir edici sözleri işitme duyusunun azlığı nedeniyle duymaması atılı suçun gıyapta işlendiğinin kabulünü gerektirmez. Zira böyle bir kabul, Yasa koyucunun amacıyla bağdaşmadığı gibi sağır olan veya çeşitli engellerle söylenen sözleri işitmeyen veya anlamayan kişilere karşı, TCY.nın 482/2-3. maddelerindeki suçun işlenmesini olanaksız hale getirir" (CGK. T. 04/03/2003, K. 2003/4-37-25, Tarhan, a.g.e., s. 284-288, dn. 12).

[208] Çetin, a.g.e., s. 28-29.

1.2.2.1.2. Mağdurun Huzuruna Eşit Sayılan Araçlarla İşlenen Hakaret (Suçun, Mağduru Muhatap Alan Sesli, Yazılı veya Görüntülü Bir İleti İle İşlenmesi)

Türk Ceza Kanunu md. 125/2'de, hakaret suçunun mağdurun huzurunda işlenmiş sayılacağı haller sayılmıştır; buna göre hakaret suçunun mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde birinci fıkrada belirtilen cezaya hükmolunacağı bildirilmektedir.[209] Öğretide bu durum *"suçun huzura eşit sayılan araçlarla işlenmesi"* olarak nitelendirilmektedir.[210] Bu fıkra kapsamında mütalaa edilebilmek için hakaret suçunun bir ileti ile işlenmiş olması gerekmektedir.[211] İleti olarak nitelendirilebilecek olan araçlar, madde gerekçesinde[212] de ifade olunduğu üzere, mektup, telgraf, telefon, görüntü ya da ses kaydı, telefon mesajı gibi araç ve uygulamalardır.[213] Mağdura hitaben gönderilen bir resim de bunlar arasında mütalaa edilebilir.[214]

Bu fıkra kapsamında işlenen hakaret suçlarında dikkat edilmesi gereken husus, iletinin mağduru muhatap alıp almadığıdır[215]; yani suçun yazılı iletiyle işlenmesi durumunda bu hükmün uygulanabilmesi için yazının mağdura hitaben yazılıp gönderilmiş, telgrafla işlenmesi durumunda telgrafın mağdura hitaben çekilmiş, telefonla işlenmesi durumunda telefon konuşmasının da bizzat mağdurla yapılmış olması gerekir.[216]

Telefon konuşması otomatik sekretere kaydedilmiş ise, fıkra hükmünün uygulanabilmesi için bunun bizzat mağdur tarafından dinlenmesi zorunludur.[217] Ancak mağduru muhatap aldığı takdirde hakaret fiili, TCK. md. 125/2 kapsamında değerlendirilebilmektedir. Mağduru muhatap almayan iletiler konusunda gıyapta

---

[209] Tarhan, a.g.e., s. 288; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Dönmezer, a.g.e., s. 262; Malkoç, a.g.e., s. 509; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 422; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 117.

[210] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 381.

[211] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 228.

[212] "Maddenin ikinci fıkrasında, hakaretin mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir mesajla yapılması hâlinde, birinci fıkra hükmüne istinaden cezaya hükmedileceği kabul edilmiştir. Buna göre, kişiyi muhatap alan mektup, telgraf, telefon ve benzerî araçlarla yapılan hakaret de, huzurda hakaret olarak cezalandırılmalıdır" (Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku,** s. 254).

[213] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Dönmezer, a.g.e., s.262; Malkoç, a.g.e., s. 509; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 118.

[214] Çetin, a.g.e., s. 29.

[215] Tarhan, a.g.e., s. 288; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 381; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 228; Dönmezer, a.g.e., s. 262; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 422; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 118; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5027.

[216] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 422; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 118.

[217] Çetin, a.g.e., s. 29.

hakaret suçunun oluşup oluşmadığının araştırılması gerekmektedir.[218] Tabii ki bu noktada failin kastının ihtilat öğesini de kapsaması gerekmektedir.[219]

Üçüncü kişiye yazılıp gönderilen mektupla mağdura hakaret edilmesi durumunda fıkradaki muhatap alma öğesi gerçekleşmeyeceğinden suç yoklukta (gıyapta) işlenmiş sayılır ve failin cezalandırılabilmesi için ihtilat öğesinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Böyle bir mektupla işlenen hakaret suçunda ihtilat öğesi çoğunlukla gerçekleşmemekte ve suç da oluşmamaktadır. Çünkü bu gibi durumlarda mektubu alan kişinin bunun ikiden çok kişiye okuması, okutturması ya da içeriğinin duyurması ihtilatın oluşmasını sağlamaz[220]; zira bu noktada failin kastının da ihtilat öğesini kapsaması gerekmektedir. Yargıtay'ın uygulamaları da bu doğrultudadır.[221]

1.2.2.2. Mağdurun Gıyabında (Yokluğunda) Hakaret

Türk Ceza Kanunu md. 125/1-(2. cümle)'de mağdurun gıyabında işlenen hakaret suçunun cezalandırılmasının şartlarını hükme bağlanmıştır. Buna göre *"Mağdurun*

---

[218] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 976; Tarhan, a.g.e., s. 288-289; "Kişisel davacının 22.08.2001 tarihli dava dilekçesi ve 15.05.2003 ve 08.11.2003 tarihli dilekçeleri, tanık Z.S.'nin duruşmadaki anlatımı ile 15.05.2003 tarihli dilekçesi, tanıklar A.S. ile A.S.'nin anlatımları ve tanık Z.K.'ya sadece yönetim kurulu raporunun sorulmuş olması karşısında, internet çıktılarının ne suretle genel kurul toplantısında dağıtıldığı açıklanmadan ve çıktılardaki yazılarda kişisel davacıya hitap edilmediği gözetilmeden yetersiz gerekçeyle karar verilmesi ve suç niteliğinde yanılgıya düşülmesi, …" (4. CD., T. 22.10.2007, E. 2006/3212, K. 2007/8460); "Sanığın, İ. Emlakçılar Odası Başkanlığına verdiği dilekçesinde '... şahıs kötü niyetli olup sürekli gidip geldiği işyerinden kartı çalmak suretiyle almış olup...' biçimindeki sözlerle küçük düşürücü değer yargısında bulunarak hakaret ettiğinin anlaşılması karşısında, bu dilekçenin davacıya tebliğinin zorunlu olup olmadığı, zorunlu ise eylemin 765 sayılı TCY. nın 480/2, zorunlu değil ise iletişim öğesinin gerçekleşip gerçekleşmediği araştırılması, ikiden fazla kişinin okuduğunun saptanması durumunda iletişim öğesi gerçeklesmiş olacağından eylemin anılan Yasanın 480/1. maddesine uyacağı gözetilmeden eksik soruşturma sonucu yasal ve yerinde olmayan gerekçeyle beraatine kararı verilmesi, …" (4. CD., T. 31.10.2007, E. 2006/4173, K. 2007/8480); "Katılan avukatın yüzüne karşı veya onu muhatap alan ya da kendisine tebliği gereken bir yazı ile hakaret edilmeyip, sanık tarafından sulh ceza mahkemesine verilen savunmaya ilişkin bir dilekçeyle katılanın yokluğunda hakaret edildiğinin anlaşılması karşısında eylemin uzlaşma hükümlerine tabi olan 765 sayılı TCY.nın 482/1, 273. maddelerine uyacağının, …" (4. CD., T. 08.10.2007, E. 2006/4226, K. 2007/7880.)

[219] "S. cezaevinde tutuklu sanığın, kendisi hakkında hükümlülük kararı veren mahkeme üyelerini hedef olarak yazdığı tehdit ve hakaret içeren mektubu B. cezaevinde tutuklu bulunan bir arkadaşına cezaevi kanalıyla gönderme eyleminde, ilgili mevzuat gereğince, cezaevine giren-çıkan tüm mektupların yönetim tarafından okunacağının sanığın bilgisi dahilinde olması karşısında, yokluk tehdit suçu yönünden iletme iradesi ve yoklukta hakaret suçu yönünden ise 'ihtilat' öğelerinin oluşacağı gözetilmeden yasal olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi, …" (4. CD., T. 29.01.2007, E. 2006/8879, K. 2007/749.)

[220] Çetin, a.g.e., s. 29.

[221] "Yakınan E.'nin nişanlısına gönderilen ve fakat yakınana yazılmayan özel mektupla hakaret suçunda, sanığın iradesi dışında başkalarına duyurmanın iletişim (ihtilat) öğesini oluşturmayacağı gözetilmeden TCY'nin 480. maddesiyle hüküm kurulması yasaya aykırıdır." (4. CD., T. 19.1.1993 K. 7711-31, Çetin, a.g.e., s. 29, dn. 15).

gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilât ederek işlenmesi gerekir"[222]. Huzurda hakarette, mağdurun hakaret fiilini öğrenmesi ile suçun tamamlanmasına rağmen, gıyapta hakarette mağdurun hakaret fiilini öğrenmesi yeterli değildir; belirtilen cümle uyarınca mağdurun gıyabında yapılan hakaretin cezalandırılabilmesi için, fiilin en az üç kişi ile ihtilat edilerek işlenmesi gerektiği hükme bağlanmıştır.[223] Buna göre ihtilat unsuru, gıyapta hakaret suçunun bir unsuru olarak değerlendirilmektedir. Bir kimse aleyhine, o kimsenin hazır bulunmadığı bir ortamda veya doğrudan doğruya bilgi sahibi olamayacağı bir şekilde hakaret edilmesi durumunda, gıyapta hakaret söz konusu olmaktadır.[224]

1.2.2.2.1. İhtilat Kavramı

İhtilat kelimesi, Arapça kökenlidir. Türkçe karşılığı, "*karmaşıklık", "karşılaşıp görüşme"*dir.[225] Teknik anlamda ihtilat unsurunun gerçekleşebilmesi için ise failin hakaret teşkil eden davranışları, en az üç kişinin huzurunda gerçekleştirmiş olması gerekmektedir.[226]

Gıyapta hakarette mağdurun şöhretine zarar verilmektedir. Mağdur, hakaret edilen yerde bulunmadığı için kendi kendini savunamaz. Öte yandan gıyapta hakaret, fail açısından kötü irade ve tehlikelilik belirtisidir. Çünkü kişinin yokluğunda, kendisini savunamayacağı bir durumda, onun, onur, şeref ve saygınlığına üstelik kolay bir şekilde zarar verilmektedir.[227]

---

[222] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 381; Malkoç, a.g.e., s. 508; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 115.

[223] Çetin, a.g.e, s. 27; Tarhan, a.g.e., s. 289; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler** , s. 369; Öztürk/Erdem, a.g.e., s.381; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 229; Malkoç, a.g.e., s. 508; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 237-238; "Sanığın karakolda görevli tanık A.K.'ye telefonda yakınan hakkında hakaret oluşturan sözleri söylemesinin, tanık bu sözleri yakınana söylese bile, ihtilat ögesinin oluşmadığı düşünülmeden, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması, …" (4. CD., T. 02.07.2007, E. 2005/13606, K. 2007/6208); "Kabule göre; yoklukta sövme suçunun oluşması için, aranan en az üç kişiyle iletişim öğesinin bulunup bulunmadığının saptanması açısından tanık K.K.'nın anlatımında adı geçen tanıklar N., F. ve Y.'nin dinlenilerek sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, eksik soruşturmayla hüküm kurulması, …" (4. CD., T. 04.07.2007, E. 2006/2210, K. 2007/6416.)

[224] "Avukat olan yakınanın herhangi bir vekalet ilişkisinden kaynaklanan bir görevin icrası olmaksızın kardeşi hakkında yapılan icra takibine konu evrakla ilgili olarak sanık icra müdürü ile yaptıkları telefon görüşmesi sonrasında, gerek yakınan sıfatıyla dinlenen C.K. ve gerekse diğer görgü tanıklarının değişmeyen anlatımlarına göre telefonu kapattıktan sonra arkasını dönüp, gittiği sırada, iddia olunduğu üzere 'hay senin gibi avukatın' ya da değişen tanık anlatımlarındaki gibi 'bu ne biçim avukat' biçiminde söylediği sözlerin kovuşturulması şikayete bağlı bulunan yoklukta sövme suçunu oluşturacağının anlaşılması karşısında, …" (4. CD., T. 22.05.2007, E. 2006/1038, K. 2007/4872.)

[225] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx

[226] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977; Malkoç, a.g.e., s. 508.

1.2.2.2.2. Toplu İhtilat – Dağınık İhtilat Ayırımı

İhtilat, *toplu* ve *dağınık* ihtilat olmak üzere iki şekilde gerçekleşebilmektedir.[228]

Toplu ihtilat, söylenen sözlerin aynı anda en az üç kişinin duyabileceği biçimde söylenmesi ile oluşur.[229] Dağınık ihtilat, failin aynı sözleri ayrı ayrı kişilere söylemesiyle oluşur.[230] İlgili fıkrada, bir açıklık bulunmamasına rağmen, ETCK. döneminde de var olan ve uygulama tarafından da kabul edilen anlayış, madde gerekçesinde *"Hakaret suçu, kişinin gıyabında da işlenebilir. Kişiye hazır bulunmadığı bir ortamda veya doğrudan muttali olamayacağı bir surette hakaret edilmesi durumunda, gıyapta hakaret söz konusudur. Ancak, gıyapta hakaretin cezalandırılabilmesi için, fiilin mağdurun gıyabında ve fakat en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. Bu kişilerin toplu veya dağınık olmalarının suçun oluşumu üzerinde bir etkisi yoktur"* ifadeleri ile tekrarlanmıştır.[231]

Dağınık ihtilat, yukarıda da belirtildiği gibi, failin aynı sözleri bir arada bulunmayan ayrı ayrı üç kişiye söylemesi halinde oluşmaktadır.[232] Bu halde, mağdura her seferinde isnat edilen fiilin hep aynı veya hiç olmazsa aynı cinsten olması gerekir.[233] Bir kimse, bir kişiye, mağdurun hırsızlık yaptığı söyledikten sonra, bir başka kişiye mağdurun zina yaptığını bildirirse hakaret suçu oluşmayacaktır. Anlatım tarzı değişebilmekle beraber isnat edilen fiilin aynı kalması gerekir.[234] Hatta fail, bir kimseye aynı mağdur hakkında *"hırsız"* dedikten sonra, başka bir kimseye aynı mağdur hakkında *"dolandırıcı"* derse, hırsızlıkla dolandırıcılık esasta aynı değer hükmünün verilmesini gerektiren fiiller olduklarından hakaret suçu oluşacaktır.[235]

Dağınık ihtilatla işlenen gıyapta hakaret konusunda açıklığa kavuşturulması gereken bir mesele de *"suçun işlendiği an"*dır. Dağınık ihtilat halinde suç, son ihtilat

---

[227] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 115.

[228] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 381; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 229; Çetin, a.g.e., s. 27; Tarhan, a.g.e., s. 290; Malkoç, a.g.e., s. 509; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 423; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 238-239; Artuk/Gökcen/Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 724; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5025.

[229] Çetin, a.g.e., s. 27; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977.

[230] Çetin, a.g.e., s. 28.

[231] Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 253.

[232] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977; Malkoç, a.g.e., s. 509.

[233] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977; Çetin, a.g.e., s. 28; Tarhan, a.g.e., s. 291; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 381; Malkoç, a.g.e., s. 509; Savas/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5025.

[234] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 116.

[235] Çetin, a.g.e., s. 28; Tarhan, a.g.e., s. 291; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 424.

anında tamamlanmış olur.[236] Zamanaşımı ve şikayet süresi de son ihtilat anından itibaren işlemeye başlar. Üç kişiden fazla kişi ile işlenen dağınık ihtilat hallerinde, kanunun aradığı asgari sayıdaki kimse ile dağınık ihtilat edilmesi ile suçun tamamlanmış sayılacağı akla gelebilir; ancak suç devam ettiği sürece tamamlanması ve bu sayede işlenmekte olan bir suçla ilgili olarak sürelerin fail lehine işlemesi kabul edilemez.[237]

1.2.2.2.3. İhtilat Unsurunun Oluşumu ve Hükümleri

İhtilat unsurunun oluşabilmesi için failin, suça konu sözleri en az üç kişiye kendisinin bildirmesi gerekmektedir. Failden öğrenen kişilerin bunu başkalarına aktarmaları halinde kendilerine aktarılan kişiler üç kişilik sayıya dahil edilemez.[238]

Failin üç kişiden fazla kişiyle ihtilat ederek suçu işlemesi halinde suça etkisi olmamakla birlikte, hakimin TCK. md. 61 uyarınca cezayı tayini, şikayet hakkının ve süresinin başlangıcı bakımından önem arz etmektedir.[239]

En az üç kişiye duyurma iradi olmalıdır; fail, ihtilat iradesi ile hareket etmemişse suç oluşmaz.[240] Aynı şekilde suça konu sözleri bir ya da iki kişiye söylerken onun iradesi dışında başkaları da duymuşsa, üç kişiyle ihtilat iradi olarak gerçekleşmeyeceğinden hakaret suçu oluşmaz[241]; zira ihtilat olgusu irade ile iç içedir. İhtilat fiili, bünyesinde bulunduğu ortama hakaret niteliğindeki davranışları duyurma iradesini barındırır; yani ihtilat, tesadüfi bir fiil değildir; bu bağlamda asgari sayıda kişiye ileteceği iradesi ile sadece bir kişiye duyurma halinde de ihtilat hali söz konusu olmaktadır.[242]

Üç kişinin hesabında mağdur da sayıya katılamaz. Söylenen sözleri mağdur duymuşsa hakaret yüze karşı yapılmış sayılır. Ancak, olayda birden fazla mağdur

---

[236] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 116.
[237] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 440.
[238] Çetin, a.g.e., 28; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 230; Malkoç, a.g.e., s. 509.
[239] Tarhan, a.g.e., s. 291.
[240] Malkoç, a.g.e., s. 509; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 117; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5025.
[241] Çetin, a.g.e., s. 28; Tarhan, a.g.e., s. 290; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978; "Tanıklar, kişisel davacının yokluğunda söylenen hakareti içerir sözleri sanıktan değil, tanık N.D.'den duyduklarını belirtmeleri karşısında sanığın en az üç kişiyle iletişimde bulunma öğesinin oluşmadığı gözetilmeden beraat yerine hükümlülük kararı verilmesinin yasaya aykırı olduğu…" (4. CD., T. 03/04/2001, E. 2001/2588, K. 2001/3542, Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978); Malkoç, a.g.e., s. 509; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 117.
[242] Tarhan, a.g.e., s. 290; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 381; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 424.

varsa, biri diğeri açısından üçüncü kişi sayılır.[243] Kanunen temyiz kudretinden mutlak surette yoksun sayılan 12 yaşından küçüklerle akıl hastaları ile konuşulan dili bilmeyen veya konuşulan sözleri anlamamış olanlar da ihtilat olunan sayıya dahil edilmezler.[244]

İhtilat anında sadece hazır bulunmuş olmak da yeterli değildir. İhtilat, niteliği tibariyle, fail ile ihtilat edilenler arasında düşünsel bir teması zorunlu kılar. Hakaret teşkil eden isnadın açıklanması esnasında, failin yanında hazır bulunan üç kişiden bir tanesinin failin açıklaması ile hiçbir surette ilgilenmemesi, dinlememesi veya başka bir işle ilgilenmesi ihtilatın oluşmasını engeller; keza hakaret içeren davranışları görme veya duyma olasılığı tıbben mümkün olmayan engelli kişiler huzurunda işlenen fiilin ihtilat öğesi içermediğinin kabul edilmesi gerekmektedir; ihtilat eden kişi sayısına da bu kişilerin dahil edilmemesi gerekmektedir.[245]

Nihayet görevleri nedeniyle öğrendikleri sırları muhafaza etmekle yükümlü olan meslek mensuplarının da ihtilat öğesinin tespitinde kişi sayısına dahil edilmemeleri gerekmektedir.[246]Sonuç itibariyle failin gıyapta işlediği hakaret içeren davranışlarını anlayabilecek durumda olan yani ihtilat eden kişi sayısını somut olayın özelliklerini dikkate alarak hakim belirleyecektir.[247]

Gıyapta hakaret suçunun, TCK. md. 125/2 anlamında bir ileti yoluyla işlenmesi de mümkündür. Burada dikkat edilmesi gereken husus, failin iletiyi mağdura yöneltmiş olmaması (mağduru muhatap almaması) ve iletiden en az üç kişinin bilgi sahibi olacağını bilmesi ve istemesi gerekmektedir.[248] Örneğin, bir kişi hakkında hakaret içeren e-posta veya telefon mesajı iletilerinin en az üç kişiye gönderilmesi halinde gıyapta hakaret suçu oluşacaktır.[249]

İhtilat unsuru ile aleniyet olgusunu birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Öncelikle ihtilat gıyapta hakaret suçunun bir unsurudur; aleniyet ise genel olarak hakaret suçu için bir ağırlaştırıcı nedendir. Aleniyet, hakaret niteliğindeki bir fiilin herkes tarafından duyulabilecek bir yerde işlenmesini; ihtilat ise fiilin kanunda

---

[243] Çetin, a.g.e., s. 28; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977.

[244] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 440; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977-978; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 382; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 230; Çetin, a.g.e., s. 28; Tarhan, a.g.e., s. 289; Malkoç, a.g.e., s. 509; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 425; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5024.

[245] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 425; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5025.

[246] Tarhan, a.g.e., s. 290.

[247] Tarhan, a.g.e., s. 290; Çetin, a.g.e., s. 28.

[248] Tarhan**,** a.g.e., s. 291; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 230; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 116; Artuk/Gökcen/Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 724.

belirtilen sayıda kişiye duyurulmasını ifade etmektedir.[250] Bu bağlamda aleniyet kavramında *yer*, ihtilat kavramında ise *kişi* olguları önem kazanmaktadır.[251]

Tarhan, gıyapta hakaretin huzurda hakaretten daha zararlı sonuçlar doğurduğunu cezai sonuçlarının da daha ağır olması gerektiğini savunmaktadır. Gerekçe olarak da suçun gıyapta işlenmesinin kolay olduğunu, mağdurun fail karşısında savunmasız konumda olduğunu, bu nedenle de üçüncü kişilerin isnatlara inanması olasılığının yüksek olduğunu, bu halin ise hakaret suçunun failin sinsi ve kötü kişiliğine işaret etmekte olduğunu ifade etmektedir.[252] Gerçekten yazarın bu saydıkları gerekçenin yanında genellikle gıyapta yapılan hakaretler ortaya çıkmamakta, failin hakaretleri gizli kalmaktadır. Bu neden bile başlı başına, gıyapta hakaretin ağırlaştırıcı neden sayılmasına yeter niteliktedir.

1.2.2.2.4. Gıyapta Hakarette İhtilat Unsurunun Aranmasının Nedenleri

Gıyapta hakaret fiillerin *"ihtilat"* unsurunun aranmasının nedeni, kanun koyucunun hakaret suçu kapsamında korunmak istenen hukuki yararın, yani onur, şeref ve saygınlığın ancak üçüncü kişilerin isnat olunan somut fiil ya da olguyu veya sövmeyi öğrenmeleri durumunda ihlal edilmiş saymasından kaynaklanmaktadır.[253] Çünkü ancak bu halde fail mağdura karşı beslediği kötü düşüncelerinin yayarak mağdura zarar verebilmektedir. Bununla beraber *"en az üç kişiyle ihtilat" ş*artının aranmasının gerekçesini ise somutlaştırmak zordur.[254] Kanun koyucu da bu zorluğu görmüş olsa gerek ki madde gerekçesinde *"izlenen suç siyaseti gereğince"* ifadesine yer vermekle yetinmiştir.[255] *Soyaslan*, kanun koyucunun ihtilat unsurunun gerçekleşebilmesi için en az üç kişi koşulunu kabul etmesinin nedenini şöyle açıklamaktadır: *"başkaları aleyhinde ve küçültücü nitelikte de olsa bir kişinin yazılı veya sözlü olarak düşüncesini bir başkasına açıklamasını düşünce açıklama özgürlüğü içinde saymıştır. Ancak açıklanan şahıs sayısı ikiden ziyade kişi (en az üç*

---

[249] Dönmezer, a.g.e., s. 238.
[250] Tarhan, a.g.e., s. 292.
[251] Tarhan, a.g.e., s. 292.
[252] Tarhan, a.g.e., s. 292.
[253] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977.
[254] *Savaş/Mollamahmutoğlu*, ihtilat unsuru için en az üç kişi şartının aranmasının nedenini söyle açıklamaktadır: "Başkaları aleyhinde ve küçültücü nitelikte de olsa bir kişinin yazılı veya sözlü olarak düşüncesini bir başkasına açıklamasını düşünce açıklama özgürlüğü içinde saymıştır. (…) Ancak açıklanan şahıs ikiden ziyade kişi (en az üç kişi) olunca kanun koyucu artık düşünce açıklamanın sınırının aşıldığını kişinin haysiyetinin korunmasının daha önemli bir değer olduğunu kabul etmekte ve faili de kötü niyetli sayarak cezalandırmaktadır." (Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5027).

kişi) olunca kanun koyucu artık düşünce açıklamanın sınırının aşıldığını kişinin haysiyetinin korunmasının daha önemli bir değer olduğunu kabul etmekte ve faili de kötü niyetli sayarak cezalandırmaktadır".[256]

Gerçekten, toplu veya dağınık olarak iki kişinin bilgisine ulaşacak şekilde işlenen hakaret fiillerinin kanun koyucu tarafından ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirildiği açıktır. Sözü edilen kişi sayısı üçe ulaştığında ise kanun koyucu artık suç failinin tabir yerinde ise kapı kapı dolaşmakta olduğunu ve halk benzetmesi ile ifade edilecek olursa adeta çevresine *"yayın"* yapmaya başladığını kabul etmekte ve bu noktadan itibaren ifade özgürlüğünün sınırının aşıldığını, özgürlüğün kötüye kullanıldığını ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmeye başlandığını kabul etmektedir.

1.3. Hakaret Suçunun Manevi Unsuru

Hakaret suçunun manevi unsuru incelenirken öncelikle genel olarak hakaret suçunun manevi unsuru açıklandıktan sonra, hakaret suçunun taksirle işlenemeyeceği konusu üzerinde durulacaktır.

Genel olarak hakaret suçunun manevi unsurunun açıklamasına geçmeden önce genel suçun manevi unsurunu kısaca açıklamak gerekmektedir.

1.3.1. Genel Olarak Manevi Unsur

Ceza hukuku, failin cezalandırılabilmesi için somut (objektif) hareketin, manevi (sübjektif) özellikte bir takım unsurlarla birlikte işlenmiş olmasını aramaktadır.[257] Bu şartların geneline kusurluluk, suçun unsuru olarak da manevi unsur adı verilmektedir.

Kusurluluk çesitli şekillerde karşımıza çıkabilmekle birlikte temel ayrımı kast ve taksir teşkil etmektedir.[258] Her kusurlu hareket bir iradeye dayanmak zorundadır; irade ise bilme ve isteme olgularından meydana gelmektedir.[259] Suç teşkil eden fiil,

---

[255] Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku** , s. 253; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 977.

[256] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 238.

[257] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 197; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 83; Özgenç, a.g.e., s. 281; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler,** s. 119; Alacakaptan, a.g.e., s. 90.

[258] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 88; *Özgenç*, kast ve taksirin, birer kusurluluk şekli değil, haksızlığın birer gerçekleştiriliş şekli olduğunu, kısaca haksızlık şekilleri olarak anlaşılması gerektiğini savunmaktadır. (Özgenç, a.g.e., s. 283); Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 148.

[259] Özgenç, a.g.e., s. 281, 291; *Özgenç*, "kanımızca, istemek, kastın bir unsurunu oluşturmamaktadır. Yani, kişi işlediği fiilin sonuçlarını öngörmüş ise, bunların gerçekleşmesini istemese bile, kasten hareket etmiştir. Örneğin, kişi mecbur edildiği bir fiili işlemesi durumunda, bunun sebebiyet vereceği sonuçların bilincindedir. Her ne kadar bu fiili işlemeyi ve sebebiyet verdiği neticenin gerçekleşmesini

hareket ve netice olmak üzere iki parçadan meydana gelmektedir.[260] Buna göre bir fiilin kasten işlenmiş sayılabilmesi için hem hareket hem de neticenin fail tarafından bilinmesi ve istenmesi gerekmektedir.[261] Fail sadece hareketi bilerek ve isteyerek gerçeklestirmiş fakat neticeyi bilmiyor ve istemiyorsa bu takdirde kusurluluğun en hafif derecesi olan taksir derecesinde kusurunun bulunduğu kabul edilecektir. Bu anlatılanlardan çıkan sonuç kusurluluğun bir suç failinin asgari olarak kusurluluğunu kabul edebilmek için en azında hareketinin iradi olması yani işlediği hareketi bilmesi ve istemesi gerekmektedir.[262] Bu asgari şart oluşmadığı takdirde failin kusurluluğundan sözedilemeyeceği ve dolayısıyla suçun manevi unsuru bulunmayacağı için suç oluşmayacaktır.

Kanunumuzun sistematiğine göre kasttan doğan sübjektif sorumluluk kural, taksirden doğan sübjektif sorumluluk ise istisnadır.[263] Bu sonuca, TCK. md. 21/1'de *"Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır"*[264] ve TCK. md. 22/1'de *"Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır"* ifadeleri ile varmaktayız.

1.3.1.1. Kast

Kast, TCK. md. 21/1'de tanımlanmıştır. Buna göre kast, *"suçun kanunî tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir"*. Bu ifadeden anlaşılan kast iki unsurdan meydana gelmektedir: Bunlar, suç teşkil eden fiilin tasavvur edilmesi yani önceden öngörülmesi, *bilinmesi* ve *istenmesidir.*[265]

---

istememiş ise de, bu durumda failin kasten hareket ettiği hususunda tereddüdümüz yoktur. Bu itibarla, kast açısından isteme unsurundan söz edilmesinin doğru olmadığını düşünmekteyiz. Bu ayırım, kastın bir kusurluluk şekli olarak kabulünün bir sonucudur" ifadeleri ile aksi yöndeki görüşünü ortaya koymaktadır. (Özgenç, a.g.e., s. 292); Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler** , s. 190; Bakıcı, a.g.e., s. 279-281.

[260] Esas itibariyle fiilin bir üçüncü unsuru da nedensellik (illiyet) bağıdır; fakat konunun daha basit izahı için bu hususa yer verilmemiştir; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 91; Alacakaptan, a.g.e., s. 40 vd.; Hafızoğulları, "Türk Ceza Kanunun Suçları Tasnifi", s. 268.

[261] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 152.

[262] Dönmezer/Erman,a.g.e., s. 197; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 119; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 141.

[263] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 148; Malkoç, a.g.e., s. 11.

[264] *Hafızoğulları*, bu ifadenin doğru bir anlatım oluşturmadığını, kanunda taksirle işlenebilen suçların da bulunduğunu, bunun yerine "suçun oluşması kusurun varlığına bağlıdır" ifadesinin hükme bağlanmasının daha doğru olacağını savunmaktadır; (Hafızoğulları, "Türk Ceza Kanunun Suçları Tasnifi", s. 362).

[265] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 220-223; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 89; Özgenç, a.g.e., s. 291; Alacakaptan, a.g.e., s. 154.

Yukarıda da ifade olunduğu üzere fiil hareket ve netice olmak üzere iki unsurdan meydana gelmektedir. Ancak bu her suç için geçerli bir kural değildir; bir çok suç nitelik itibariyle neticesidir. Bu tür suçlara tehlike suçları adı verilmektedir. Bu suçlarda kanunda tanımlanan netice esas itibariyle hareketin bizatihi kendisi olmaktadır. Doğal olarak bu suçların manevi unsurunun gerçekleşebilmesi için, bir başka deyişle bu suçların kasten işlenmiş kabul edilebilmesi için failin iradesinin (bilme ve isteme olgusunun) hareketi kapsaması yeterlidir.[266]

Kastın *"bilme"* unsuru *"isteme"* unsurundan önce gelmektedir; yani *"bilme"* unsuru yoksa artık hareketin fail tarafından istenip istenmediğinin araştırılmasına gerek bulunmamaktadır.[267] Fiilin kasten işlendiğinin kabul edilebilmesi için suç teşkil etmeye aday fiilin kanuni tanımındaki unsurlarının fail tarafından biliniyor olması gerekmektedir.[268] Ancak failin hangi hallerde fiili istemiş sayılacağı konusunda zorluklar bulunmaktadır. Bu nedenle öğretide iki teori ortaya atılmıştır: *Tasavvur teorisi* ve *irade teorisi.*[269] Tasavvur teorisine göre kastın varlığı için sonucu tasavvur edilmesi yeterli bulunmaktadır. İrade teorisine göre ise hareket bir amaç için sadece bir araçtan ibarettir; iradenin asıl amacın dışsal (objektif) olaydır; kastın esası, sonucun *"irade edilmesi"*nden ibarettir.[270]

İsteme unsurunun gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti yaygın olarak *"rıza"* ölçütü ile sağlanmaktadır; buna göre failin gerçekleşmesi ihtimalini doğruda doğruya onayladığı bütün sonuçlar (fiiller) fail tarafından istenmiş kabul edilmektedir.[271]

Kast kendi içerisinde çesitli açılardan bir takım ayrımlara tabi tutulmaktadır. Bunlar, *"doğrudan kast-olası kast"*, *"genel kast-özel kast"*, *"zarar kastı-tehlike kastı"*, *"baslangıç kastı-hemzaman kast-eklenen kast"*, *"ani kast-düşünce kastı-tasarlama" ş*eklinde karşımıza çıkmaktadır.[272]

1.3.1.2. Taksir

Türk Ceza Kanunu md. 21/1 suçun manevi unsur bakımında *"kast"*ın kural olduğunu açıkladıktan sonra, md. 22/1 *"Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça*

---

[266] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım***,* s. 89; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 133-134.
[267] **Öztürk/Erdem,** a.g.e., s. 148.
[268] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 93; Özgenç, a.g.e., s. 285.
[269] Dönmezer/Erman, a.g.e., II., s. 210-215; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 90.
[270] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 90; Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 212-215.
[271] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım***,* s. 91; Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 215.
[272] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler,** s. 139-142.

belirttiği hâllerde cezalandırılır" ifadesini hükme bağlamaktadır. Buna göre temel ayrım bakımından kusurluluğun ikinci şekli olan *"taksir"* istisnai bir nitelik taşımaktadır.[273] TCK. md. 22/2'de *"taksir"*in tanımı yapılmıştır. Buna göre *"taksir, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık dolayısıyla, bir davranışın suçun kanunî tanımında belirtilen neticesi öngörülmeyerek gerçekleştirilmesidir"*. Buna göre failin taksir derecesinde kusurunun olduğunun kabul edilebilmesi için kanunda tanımlanan ve suç teşkil eden dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareketin fail tarafından bilerek ve istenerek işlenmesi, neticenin ise fail tarafından bilinmemesi ve istenmemesi gerekmektedir.[274]

1.3.2. Hakaret Suçunun Manevi Unsuru

Türk Ceza Kanunu md. 125 uyarınca hakaret suçunun manevi unsuru kasttır.[275] Bu kasıt da failin işlemiş olduğu davranışların muhatabını rencide edebilecek nitelikte olduğunu bilmek ve istemekten ibarettir.[276] Bunun dışında kanun maddesinde failin saikine yer verilmediğinden failde özel bir kasıt aranmamaktadır.[277] Tekdir maksadı, bilgi verme ve tenkit maksadı, şaka maksadı, anlatmak maksadı ve karşılıkta bulunmak maksadı gibi çesitli maksatlar ise sadece değişik hukuka uygunluk nedenlerinin sınırlarının objektif açıdan aşılıp aşılmadığını tespit edebilmek bakımından önem taşımaktadırlar.[278]

Hakaret suçunda olası kastın da değerlendirilmesi gerekmektedir. TCK. md. 21/2'de olası kastın tanımı yapılmıştır; kanunumuza göre olası kast, *"Kişinin, suçun*

---

[273] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 98; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 162; Malkoç, a.g.e., s. 12.

[274] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 142; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 161; Malkoç, a.g.e., s. 15; Alacakaptan, a.g.e., s. 160.

[275] Artuk/Gökcen/Yenidünya, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** s.3073. Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 239; Dönmezer, a.g.e., s. 259; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 425; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.240; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 114; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5023.

[276] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 442; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 382; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 239; Çetin, a.g.e., s. 38; Tarhan, a.g.e., s. 300; Dönmezer, a.g.e., s. 259; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 240; Artuk/Gökcen/Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 725; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5023; "Muhabir sanığın D.H. gazetesinin 1.9.2003 tarihli nüshasındaki yazısında katılan hakkında "seksen kişiyi öldürdüğü iddia edilen Ege canavarının torunu dedesinin izinde ilerliyor. E.T.'nin 86 dosyasının bulunduğu iddia edildi" biçimindeki ifadelere yer verdiği, yazılanların gerçeği yansıtmadığı ve katılanı küçük düşürücü nitelikte olduğu gözetilmeden kastının bulunmadığı gerekçesiyle beraate hükmolunması, …" (4. CD., T. 31.10.2007, E. 2006/4191, K. 2007/8563.)

[277] Tarhan, a.g.e., s. 301; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 442; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 240; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 240; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 114.

[278] Erman, a.g.e., s. 197; Çetin, a.g.e., s. 38; Tarhan, a.g.e., s. 300; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 444-450.

*kanunî tanımındaki unsurların gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi hâli"*dir. Buna göre hakaret suçunun da olası kastla işlenmesi mümkündür; gerçekten işin aslını araştırma ihtiyacı hissetmeksizin kuru bir iddiayı habere dönüştüren ve yayımlayan failin hakaret suçunun unsurlarının gerçekleşebileceğini öngördüğü ve fakat umursamadığı kabul edilmeli ve TCK. md. 21/2 yollamasıyla hakaret suçundan cezalandırılmalıdır.[279] Kaldı ki TCK. md. 21'in gerekçesinde de *"Kasten işlenebilen suçlar, ilke olarak hem doğrudan hem de olası kastla işlenebilir. Ancak, kanundaki tanımında 'bilerek' ifadesine yer verilmiş olan suçlar sadece doğrudan kastla işlenebilir. Örneğin iftira suçunda, failin suçsuz olduğunu 'bilerek' kişiye suç isnat etmesi gerektiğinden, bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir"* ifadelerine yer verildiğinden, ilgili madde metninde ayrıca *"bilerek"* ifadesine yer verilmemiş olan hakaret suçunun olası kastla işlenebileceği konusunda tereddüt kalmamaktadır.[280]

Somut fiil veya olgu isnat etmek suretiyle işlenen hakaret fiillerinde, fiilin niteliğinden kaynaklanan nedenlerle failin kastının tespiti zorluk arz etmemektedir. Ancak sövmek suretiyle işlenen hakaret fiillerinde kullanılan sözcüklerin anlamı, fail ve mağdurun yaşadıkları bölgenin örf-adet, gelenek ve görenekleri kastın belirlenmesinde etkili hususlar olup bunları dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.[281] Bunun en yaygın örneği *"yosma"* kelimesidir. Bu kelime bazı yörelerde ahlaken düşük kadın anlamına gelmekte ve hakaret olarak kabul edilmekteyken bazı yörelerde ise güzel kadın anlamına gelmekte ve iltifat olarak değerlendirilmektedir.[282]

Hakaret teşkil eden davranışların fail tarafından şaka yapmak niyetiyle yapılıp yapılmadığı da dikkat edilmesi gereken bir diğer noktadır. Bu türlü durumlarda, somut olayın özelliklerine göre fail ve mağdur arasındaki ilişkinin niteliği ve niceliği, davranışın şaka olduğunun mağdura makul bir süre zarfından bildirilip bildirilmediği hususlarına göre suç kastının bulunup bulunmadığı tespit edilecektir.[283]

---

[279] Tarhan, a.g.e., s. 301; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 382; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 239-240; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 425.

[280] Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 129; Malkoç, a.g.e., s. 12; Bakıcı, a.g.e., s. 305.

[281] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 212; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 104.

[282] Tarhan, a.g.e., s. 301.

[283] Tarhan, a.g.e., s. 301; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 446-447; *Centel/Zafer/Çakmut*, "şaka yapma, alay etme saiki ile hareket eden fail de işlediği fiil hakaret suçunun unsurlarını taşıyorsa, ortaya çıkan neticeden sorumlu olacaktır" ifadeleri ile aksi görüşü savunmaktadır. (Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 240).

Mizahi nitelikteki yazı, resim ve karikatürlerle kişilerin onur, şeref ve saygınlığına saldırılması halinde ise özgür haber alma ve verme, ifade özgürlüğü ile kişilerin onur, şeref ve saygınlığı arasında bir denge kurulması ve bu dengenin mağdur aleyhine bozulduğu durumlarda, yani şeref ve haysiyetine, haklarına saldırı mahiyetini aldığı durumlarda belirtilen özgürlüklerin sınırının aşıldığı kabul edilerek hakaret suçunun oluştuğu, belirtilen fiillerin de kasten işlendiği sonucuna varmak gerekmektedir.[284] Her ne kadar mizah bir eleştiri ve onun aracı olan yazı, resim ve karikatürler de birer sanat olarak kabul edilse dahi, eleştiri amacıyla yapılan bu faaliyetlerin bu amaç sınırları içerisinde kalması, özgülendikleri amacı aşarak kişisel yararlara da zarar vermemeleri gerekmektedir.[285] Eleştiri amacı dışında işlenen bu tür fiillerle mağdurun kişiliğine saldırılması halinde hakaret kastıyla hareket edildiğinin kabul edilmesi gerekmektedir.[286] Ancak öncelikle yapılacak olan iş, bu gibi yazıların incelenmesinde göz önünde tutulması gereken esas olan bu yazıların münhasıran eleştiri veya özellikle tahkir kast ve niyetiyle yazılıp yazılmadığı hususunu belirlemektir. Bu tespit için yazının bir bütün olarak incelenmesi gerekmektedir; yazının bir kısmına bakarak, buna göre anlam çıkarmak doğru değildir.[287] Yargıtay, bir kararında da mizahın bazen sert, ağır ve sarsıcı olabileceğinin, ancak bir hukuka uygunluk nedeni olarak hakkın icrasının sağladığı korumadan yararlanılabilmesi için, mizahın özü itibariyle incitici, küçültücü değer yargıları içermemesi, ölçülü bir anlatım kullanılması, anlatımla amaç arasında fikri bir bağ olması, diğer yandan mizah görüntüsü altında başkasını gülünç duruma düşürme amacının bulunmaması gerektiğini ortaya koymustur.[288]

Kişisel saldırı niteliğine bürünmek kaydıyla özellikle seçim dönemlerinde gündeme gelen siyasi propaganda ve tartışmalar sırasında işlenen hakaret fiillerini de

---

[284] Tarhan**,** a.g.e., s. 302; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 240; Dönmezer, a.g.e., s. 235; M. Emin Artuk, Ahmet Gökcen ve A. Caner Yenidünya; **Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayınları, 1999, s. 360; Kasım Karagöz; "İfade Özgürlüğü ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Sınırlandırılması Sorunu", (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004).s. 168-169.

[285] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 446; Artuk/Gökcen/Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler**, s. 360.

[286] Tarhan, a.g.e., s. 302; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 446.

[287] Dönmezer, a.g.e., s. 260; "Rüşvet ve benzeri iddiaları haber çerçevesinde yansıtmakla yetinecek yerde, katılanları küçük düşürücü kişisel değer yargılarını da ekleyerek yayında bulunan sanıkların 'haber' yayımlama hakkının sınırlarını aştığını ve suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir." (4. CD., T.22.11.1990, E. 1990/51181, K. 1990/6257, YKD. Mart 1991, 450).

[288] 4. CD., T. 14/11/2006, E. 2005/9531, K. 2006/16278, Tarhan, a.g.e., s. 302.

suç kapsamında değerlendirmek gerekmektedir.[289] Ancak seçmenleri aydınlatmak amacıyla yapılan ve özel hayata ilişkin olmayan ve kamusal faaliyetlere ilişkin olan bilgilendirmeler ile cevabın verilebilmesini mümkün kılan zaman ve şartlar içinde yapılan yayınlar, suç kastı ile yapılmadığından hakaret suçunu oluşturmazlar.[290]

Hakaret suçunun manevi unsuru konusundaki görüşler iki gruba ayrılmaktadır:

Birinci gruba göre hakaret suçunun oluşması için failde genel bir kastın bulunması yeterlidir. Hakaret suçunda kast, belirli bir fiili, bir kişiye bilerek ve isteyerek isnat etmek veya sövmek ve bu isnat veya sövmenin, onur, şeref ve saygınlığa zarar verici niteliğini bilmek iradesinden ibarettir.[291] Keza kastın ihtilata da yönelmiş olması ve ikiden fazla kimse ile bilerek ve istenerek ihtilat edilmiş bulunması gerekir.[292] Bunun dışında, suç eğer mağdurun yokluğunda (gıyabında) işleniyorsa, kastın ihtilata da yönelmiş olması, nitelikli haller söz konusu ise buna ilişkin unsurları da kapsaması gerekmektedir. Bu anlayışta olan yazarlara göre, hakaret suçunda özel kast aranmamalıdır; zira bir hakaret fiilinin işlenmesinin altında yatan saiki saptamak çok zordur.[293]

İkinci gruba giren görüşlere göre ise hakaretin teşekkülü için genel kast yeterli olmayıp failde özel bir kast aranmalıdır.[294] Bu özel kasıt, tahkir kastı (mağduru küçük düşürme isteği) ve mağdura zarar verme niyeti olarak karşımıza çıkar.[295] Bu nedenle, bu görüşe göre, fail, tekdir (azarlama), şaka veya savunma maksadı gibi sübjektif etmenlerle hareket etmişse hakaret suçu oluşmayacaktır.[296]

Ancak her halde kast ile failin amacının birbirine karıştırılmaması gerekmektedir.[297]

Yukarıda da ifade edildiği üzere hem ETCK. hem de TCK. hakaret suçunun oluşabilmesi için failde genel kastın varlığını yeterli görmektedir. Fakat Yargıtay bazı kararlarında suçun oluşabilmesi için mutlaka tahkir kastını da aramıştır. Tahkir

---

[289] Dönmezer, a.g.e., s. 260.
[290] Dönmezer, .a.g.e., s. 260-261.
[291] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 442; Dönmezer, a.g.e., s. 259.
[292] Dönmezer, a.g.e., s. 259.
[293] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 443.
[294] Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5023; Dönmezer, a.g.e., s. 259.
[295] Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5023.
[296] Dönmezer, a.g.e., s. 259; Erman, a.g.e., s. 184; "Yokluğunda eşyası kaybolan sanığın şüphe üzerine 'acaba Z. mi aldı' diye şüphesini izhar eylemesinde hakaret kastının mevcudiyeti kabul edilemez. Şüphesini yalnızca iki kişiye söylemiş olmasına nazaran ihtilat unsuru da var kabul edilemez" (4. CD, 4.2.1971 T., E. 1971/182, K. 1971/719; İKİD, Y. 11, Temmuz 1971, S. 127, 396-397); Erem/Toroslu, a.g.e., s. 443.
[297] Dönmezer, a.g.e., s. 259.

kastından anlaşılan da maddi veya manevi olarak bir kimseye zarar verme niyetidir. Örneğin bir ticari danışmanın, belirli bir ticari işletmenin aciz halinde bulunduğunu müşterilerine söylemesi halinde failin tahkir kastı bulunmamaktadır.[298]

Fail, iyi niyetini, mağdurla arasında herhangi bir düşmanlık bulunmadığını, isnatların yaygınlığını ve herkesçe bilindiğini, yazdıklarının, söylediklerinin doğru olduğuna inandığını açıklasa da objektif olarak suç oluşturan beyanını kasten işlediği takdirde hakaret suçu oluşacaktır.[299] Bir başka deyişle objektif olarak tahkir niteliği gösteren isnat ve açıklamaların tahkir, ızrar kastı ile yapılmış olduğu kabul edilir; meğer ki fail bunun aksini ispat edebilsin.

"Taksir" kenar başlığını tasıyan TCK. md. 22/1, *"Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır"* ifadesini hükme bağlamaktadır. Gerçekten bu kanun maddesine göre taksirden doğan cezai sorumluluğun istisnai bir kusurluluk çeşidi olduğu, yani bir hukuka aykırı neticenin, isteme unsuru gerçekleşmeksizin sırf öngörülmesinin o neticeden cezai anlamda sorumlu tutulabilmek için yeterli olması halinin kabulü için bunun kanunda açıkça öngörülmesinin gerektiği açıktır. Taksirden doğan cezai sorumluluk ile kasttan doğan cezai sorumluluk arasındaki en önemli farklardan bir tanesi de budur. Kast kural iken taksir, bu kuralın istisnasıdır.[300] Bir suç söz konusu olduğunda, kast da var demektir; bunun için ayrıca kanunda özel hüküm bulunmasına gerek yoktur.[301] TCK.'da hakaret suçlarının taksirle işlenen herhangi bir özel görünümü düzenlenmemiştir. Bu noktadan hareketle yukarıda zikredilen TCK. md. 22/1 gereğince, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı (taksirli) bir davranış sonucu bir başkasına hakaret eden bir kişi hakaret suçunu taksirle işlediğinden bahisle cezalandırılamayacaktır.[302]

Hakaret suçunun niteliği de bu suçun taksirle işlenmesine engeldir.[303] Gerçekten bir kimseye bir başka kişinin somut bir olgu isnat etmesi veya ona sövmesi bilerek ve istenerek işlenebilecek hareketlerdir; her nasılsa sadece öngörerek ve fakat istenmeden işlenen hakaret niteliğindeki hareketlerin cezalandırılması adalet mülahazası ile bağdaşmayacaktır ve suçla korunan hukuki yararla orantısız bir durum

---

[298] Dönmezer, a.g.e., s. 259.
[299] Dönmezer, a.g.e., s. 260.
[300] Toroslu, Ceza Hukuku Özel Kısım, s. 98; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978; Hakeri, Ceza Hukuku Temel Bilgiler, s. 133, 144.
[301] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 256; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978.
[302] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 442.
[303] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 239.

ortaya çıkaracaktır. Gerçekten başkalarının işitmesini istemeyen kimsenin bir tek kişiyle ihtilat ettiği sırada, dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması sonucunda başkalarının da isnat veya sövmeyi duyması halinde kanunun aradığı sayıda kimse ile ihtilat şartının gerçeklesmesine rağmen bu konuya ilişkin olarak kasıt bulunmadığından hakaret suçu oluşmayacaktır. Bunun dışında huzurda işlenen hakaret niteliğindeki söz ve davranışların dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılık sonucunda *"söylenivermiş"* olması da mümkün değildir.[304]

1.4. Hakaret Suçunun Hukuka Aykırılık Unsuru

Ceza kanunlarında tanımlanan her suçun, suçun unsurlarından olan hukuka aykırılık unsurunu ihtiva etmesi mutlaka gerekmektedir.[305] TCK. md. 125 vd. maddelerde tanımlanan hakaret suçunun da bir suç türü olarak hukuka aykırılık unsurunu ihtiva etmesi gerekmektedir.

1.4.1. Genel Olarak Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık unsuru, işlenen ve kanunda tanımlanan fiile, hukuk düzenince izin verilmemiş olması, bu fiilin hem ceza hukuku ile hem de *"hukuk düzeni"*nin bütünü ile uyumsuz bulunması, çatışma halinde olması demektir.[306] Bu noktada referans alınacak temel kriter ceza hukukunu da kapsayan *"hukuk düzeni"*dir.[307] Bu kapsamda, bir fiilin suç teşkil edebilmesi için kanunda tanımlanan tipe uygun olması ve failin kusurlu olmasının yanında fiilin hukuka aykırı olması gerekmektedir. Şeklen suç teşkil etmesi gereken bir fiile, başka bir hukuk kuralı (kanun hükmü) ile cevaz verilmiş, dolayısıyla fiil, hukuka uygun sayılmış ise, hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmeyeceğinden fiil de suç teşkil etmeyecektir.[308]

Referans değer olarak *"hukuk düzeni"* ise, şekil (yani hukuk kuralları) ve madde (hukuk kurallarının içeriği) olarak iki unsurdan meydana gelmektedir.[309] Suçun unsuru olarak hukuka aykırılığın net bir şekilde belirlenmesi için *"hukuk düzeni"*nin şekli olarak mı yoksa bunu da kapsayacak şekilde ve bunun da ötesinde maddi

---

[304] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 442.
[305] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 230.
[306] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 7; Hakeri, Ceza Hukuku Temel Bilgiler, s. 197; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 113.
[307] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 9-10; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 197; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 113; Alacakaptan, a.g.e., s. 96.
[308] Bakıcı, a.g.e., s. 475; Malkoç, a.g.e., 20-21.
[309] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 11.

anlamda da mı anlaşılması gerektiğinin de açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Hukuka aykırılığa sırf biçimsel bir anlam yüklemek keyfi uygulamaların önüne geçilebilmesi açısından yararlı hatta zorunlu olduğu söylenebilir. Fakat diğer taraftan bu türlü bir yorum tarzı, yani sadece ve sadece pozitif hukuka bağımlı kalmak bizi, kanun ve diğer yazılı hukuk kurallarının düzenleme yapmadığı konularda, failin hareketi ne kadar haklı ve meşru olursa olsun, faili cezalandırmaya götürecektir[310]. Bu noktada izlenecek olan yol, kanun tarafından öngörülmeyen hiçbir amaca uygunluk kriterinin benimsenmemesi, kanun metinlerine sadık kalarak ve fakat kanun metinlerinin lafzına da sıkışıp kalmadan kanunlarda düzenlenen konuların temel amacı çerçevesinde hukuka aykırılığın titizlikle belirlenmesidir.[311]

Hukuka aykırılığı ortadan kaldıran nedenlere *"hukuka uygunluk nedenleri"* denir. Bu nedenler, fiilin işlendiği sırada var olan ve neticenin hukuka uygun olarak doğmasını sağlamaktadırlar.[312] Hukuka aykırılık belirlenirken, mutlaka dikkate alınması gereken bir husus da suç teşkil edip etmediği arastırılmakta olan fiille ilgili olarak bir hukuka uygunluk sebebinin bulunmamasıdır. Bu kapsamda ceza yaptırımı koyan kurallar kural, hukuka uygunluk nedeni ise istisnadır.[313] Hukuka uygunluk nedenleri, zilyetliğin korunması, bir meslek veya sanatın yerine getirilmesi, tıbbi müdahaleler, organ ve doku nakilleri olarak çeşitleri örneklenebilecek olan üst kavram *"hakkın kullanılması"* ile *ilgilinin rızası"*, *"kanunun hükmü ve amirin emri"* ve *"meşru savunma ve zorunluluk hali"*nden ibarettir.[314]

1.4.2. Hakaret Suçunda Hukuka Uygunluk Nedenleri

Genel olarak hukuka aykırılık unsuru yukarıda açıklandıktan sonra şimdi hakaret suçunda hukuka uygunluk nedenleri incelenecektir.

1.4.2.1. İddia ve Savunma Dokunulmazlığı

Türk Ceza Kanunu md. 128/1, *"Yargı mercileri veya idarî makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili*

---

[310] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 16.
[311] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 17**;** Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukuku Ders Notları", s. 305-308.
[312] Bakıcı, a.g.e., s. 475; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 115.
[313] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 197.
[314] Eserin niteliği ve hacmi dikkate alınarak bu konulara ilişkin ayrıntılı açıklama Ceza Hukuku Genel Hükümler hakkında yazılan sistematik eserlere bırakılmıştır.

olarak somut isnadlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması hâlinde, ceza verilmez.

Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyuşmazlıkla bağlantılı olması gerekir" ifadelerini hükme bağlamaktadır.

İddia ve savunma dokunulmazlığı, hakkın kullanılması kapsamında değerlendirilmesi gereken bir kurum olup, bir hukuka uygunluk nedenidir.[315] Bu hukuka uygunluk nedeni kaynağını, başta uluslararası sözleşmeler olmak üzere, Ay. md. 36 ve 74'te düzenlenen hak arama, savunma özgürlüğü ve dilekçe hakkından almaktadır.[316] TCK. md. 26'daki düzenlemenin hakaret suçu açısından öngörülmüş özel bir halidir.[317]

İddia ve savunma hatta başvuru dokunulmazlığı olarak ifade edilen bu hak, kişilerin bir suça ya da haksız bir fiile maruz kaldıklarında veya böyle bir fiili öğrendiklerinde, bildirim ya da yakınma haklarını kullanabilmeleri, haksızlığa uğradıklarında idari makamlar nezdinde haklarını arayabilmeleri, adli makamlar önünde görülmekte olan davalar kapsamında iddia ve savunmalarını özgürce ileri sürebilmelerinin sağlanması amacıyla bir güvence olarak öngörülmüştür.[318] Gerçekten söylenmesi gereken sözler ceza alma korkusuyla söylenmediği takdirde adalet hiçbir surette sağlıklı tecelli edemeyecektir.[319] Ayrıca şikayet, ihbar, iddia ve savunmaların her zaman yumuşak ve olumlu ifadelerle yapılması beklenemeyeceği gibi genellikle de belli ölçülerde sert, sivri ifadeli ve muhatabını rencide edici nitelikte olabilmektedirler.[320] Ancak savunma dokunulmazlığının ceza görmeden hakaret etmek imkanını sağlayan bir özgürlük alanı haline de gelmemelidir.[321]

---

[315] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 390.

[316] Tarhan, a.g.e., s. 333; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 490; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 978; İzzet Özgenç ve Cumhur Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", **GÜHFD**., Haziran-Aralık 2001, C.5, S. 1-2, s. 90. ; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 390; Malkoç, a.g.e., s. 515; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 7.

[317] Özgenç/Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", s. 90; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 390; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 236.

[318] Özgenç/Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", s. 89; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 222; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 390; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 236; Tarhan, a.g.e., s. 333; Dönmezer, a.g.e., s. 77; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 443; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 253.

[319] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 490.

[320] Tarhan, a.g.e., s. 333; Malkoç, a.g.e., s. 515.

[321] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 490; "Bu şekilde, davada taraf olan; davalı, davacı, şahsi davacı, katılan, sanık ve savcının iddianın ve savunmanın gerektiği sekilde yapılabilmesi için belirli koşullar dahilinde bazı isnadlarda bulunabilecekleri, bunu yaparken de bazan muhataplarını küçük düşürücü ifadeler kullanabilecekleri öngörülmekle, iddia ve savunmanın gerekliliği ile orantılı olmak sartıyla bu şekilde

Savunma dokunulmazlığı kamusal bir özgürlük olduğu için faydalanmak talebe bağlı olmadığı gibi, bu özgürlükten önceden vazgeçmek de mümkün değildir.[322]

TCK. md. 128'deki şartların gerçekleşebilmesi için, öncelikle failin, yargı mercii veya idari makam nezdindeki başvuru, dava vb. usuli uygulamaların bir tarafı olması gerekmektedir.[323] Taraftan anlaşılması gereken *"şahıs itibariyle süjeler* (özneler)*"* dir.[324] Yani sanık, katılan, şikayetçi, malen sorumlu, davacı ile bu kişi kişilerin vekilleri veya kanuni temsilcileri bu kapsamda değerlendirilmektedir.[325] *"Makam itibariyle süjeler* (özneler)*"*den olan davaya bakmakta olan hakim ve davada kamu haklarını temsil eden Cumhuriyet savcısı bu dokunulmazlıktan

---

ortaya çıkan eylemlerin hukuka uygun sayılacağı, Ancak, bu hakkın kullanımının bazı koşullara bağlı olduğu, bu koşulların;

a) Eylemin iddia veya savunma niteliğindeki evrak ile yazılı olarak veya iddia ve savunma sırasında sözlü olarak yapılması gerektiği (Şekil şartı),

b) Eylemin, yargı organlarına verilen dilekçelerde veya bu organlar huzurunda yapılması zorunluluğu (Yer şartı),

c) Hak kullanılırken sınırın aşılmamasının gerekli olduğu (Ölçülülük şartı),

Şeklinde sıralanabileceği,

Olayımızda şekil ve yer koşullarının varlığına karşılık üçüncü koşul olan ölçülülük şartının bulunduğundan söz edilemeyeceği, Ölçülülük koşulu değerlendirilirken, 765 sayılı Yasanın 486. maddesinin 2. fıkrasından da bahsetmek gerektiği; 486. maddenin 2. fıkrasındaki düzenlenin; 'Dava ile ilgili olmayan ve ilgili olduğu takdirde dahi iddia ve müdafaa hududunu aşan hakareti mutazammın yazı ve sözler yukarıdaki fıkra hükmünden hariçtir.' şeklinde olduğu, Bütün bunlar birlikte değerlendirildiğinde, ölçülülük koşulunda önemli olanın, eylemin yargılama konusu ile ilgili olması hususu olduğu, yani eylemin, iddia veya savunmaya katkıda bulunmasının gerektiği, Bu katkı ile ilgili olarak; eylemle savunma veya iddia arasında mantıksal bir bağlantının arandığı, iddia ve savunma ile ilgili olmayan veya iddia ve savunma açısından zorunlu bulunmadığı halde sarfedilen hakaret ve sövme içerikli yazı veya sözlerin savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilemeyeceği,

Sonuç olarak; bir hakkın kullanımının, başka bir hakkın ihlali neticesini doğurmaması ve Anayasa ile teminat altına alınmış özgürlükleri yok etmemesi gerektiği, Görüş ve kanaati benimsenmekle; Somut olayda; davalı vekili olarak görev yapan sanığın, davacının cevap dilekçesindeki delillerini çürütmek maksadıyla da olsa, yeni delilin, davacının aynen diğer delillerinde olduğu gibi 'şaibeli, tecavüz ve hırsızlık sonucu elde edilmiş' bir delil olduğunu, herhangi bir bilgi veya belgeye dayanmadan soyut ve aşağılayıcı bir anlatım yöntemiyle ifade etmek suretiyle, 'davacının', mütecaviz ve hırsız olduğu yönünde bir değerlendirme yaparak, savunma sınırlarını aştığı ve savunma dokunulmazlığının 'ölçülülük koşulunu' ihlal ettiği kabul edilmelidir. Çoğunluk görüşüne katılmayan bir Genel Kurul Üyesi ise; söz konusu dilekçede yer alan ifadelerle, sanığın davacıyı hırsızlıkla itham etmediğini, aksine delilin şaibeli olduğunu vurgulamak istediğini ileri sürerek, direnme kararının onanması yönünde karşı oy kullanmıştır.

Bu itibarla, sanığın eyleminin savunma dokunulmazlığı sınırlarını aşarak sövme suçunu oluşturması nedeniyle isabetli görülmeyen direnme kararının bozulmasına karar verilmelidir." (CGK., T.17.07.2007, E. 2007/4-105, K. 2007/174.)

[322] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 490.

[323] Dönmezer, a.g.e., s. 277-278; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 491; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 979; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 390-391.

[324] Kunter/Yenisey, a.g.e., s. 278; Dönmezer, a.g.e., s. 277; *Malkoç*, Cumhuriyet savcısının da iddia ve savunma dokunulmazlığı anlamında bir taraf olduğunu ve bu dokunulmazlıktan faydalanacağını ileri sürmektedir. Malkoç, a.g.e., s. 516.

[325] Dönmezer, a.g.e., s. 278; Kunter/Yenisey, a.g.e., s. 262-263; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 492-493; Özgenç/Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", s.96; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 443; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 253.

yararlanamamaktadır.[326] Bir *"delil süjesi* (öznesi)*"* olan tanıkla, bir *"delil vasıtası"* olan bilirkişi de bu dokunulmazlıktan yararlanamamaktadır.[327] Tabii ki bu kişiler aynı zamanda kanundan doğan bir görevi ifa ettiklerinden TCK. md. 24 uyarınca yine de bir hukuka uygunluk sebebinden yararlanacaklardır.[328]

İkinci ve üçüncü olarak da, TCK. md. 128/1-(2. cümle)'de de ifade edildiği üzere, failin girişmiş olduğu hakaret niteliğinde isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması, uyusmazlıkla bağlantılı olması ve sövme niteliğinde olmaması gerekmektedir.[329] Bu şartların türevi olan şartlar da bulunmaktadır. Öncelikle dokunulmazlığın sadece yazılı ve sözlü iddia veya savunmaları kapsadığını, el işareti veya sair davranışlarla işlenen hakaret fiillerinin dokunulmazlık dışında kaldığını ifade etmek gerekmektedir.[330] Bunun yanında hakaret niteliğindeki yazı veya sözün uyuşmazlıkla ilgili veya uyuşmazlığa ilişkin usuli işlemler sırasında ve bu işlemlerle bağlantılı ve eş zamanlı olarak ve iddia veya müdafaa amacıyla işlenmesi gerekmektedir.[331] Uyuşmazlığın bir yargı mercii veya bir idari makam nezdinde görülmekte olması gerekmektedir.[332] Yani iddia ve

---

[326] Kunter/Yenisey, a.g.e., s. 262-263; Dönmezer, a.g.e., s. 277-278; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 491; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s.8; Cumhuriyet savcısı bakımından aksi görüş için bkz. Majno, a.g.e., s. 372; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.443; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 254.

[327] Kunter/Yenisey, a.g.e., s. 263; Dönmezer, a.g.e., s. 278; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 491; Özgenç/Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", s. 96; Aksi görüş için bkz. Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 443; "Sanığın tanıklık yaptığı duruşmada kendisine sorulan konularla ilgili olarak bildiklerini, mahkemeyi aydınlatmak maksadıyla anlatırken, sahtekarlık yoluyla hisse devri işlemlerinin yapıldığını ifade etmesi eyleminin, yerine getirilen tanıklık görevi nedeniyle hukuka uygun kabul edilmesi gerekip gerekmediği tartışılmadan yetersiz gerekçeyle sanık hakkında hükümlülük kararı verilmesi, …" (4. CD., T. 19.03.2007, E. 2005/13705, K. 2007/2529.)

[328] Özgenç/Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", s. 96-97; Dönmezer, a.g.e., s. 278.

[329] Majno, a.g.e., s. 373; Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 278; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 495; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 979; Nitekim Yargıtay bir somut olayda "kızının kaçırılmasına yardım ettikleri iddiasıyla gerçek bir olay için şikayette bulunmaktan ibaret sanığın eyleminde yüklenen hakaret suçunun hukuka aykırılık öğesinin oluşmadığına" karar vermistir. (4. CD., T. 24/03/1992, E. 1992/1579, K. 1992/2197, Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 979); Özgenç/Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", a.g.e., s. 104; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 383-391 ve 392; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 237; Malkoç, a.g.e., s. 518; TCK. md. 128'in gerekçesinde "bulunulan somut isnadların veya yapılan olumsuz değerlendirmelerin uyuşmazlıkla ilişkili olması gerekir; ancak, uyuşmazlığın çözümü açısından faydalı olması aranmamalıdır" ifadelerine yer verilerek isnatların uyuşmalıkla bağlantılı olmasının yeterli olduğu ortaya konulmaktadır; 4. CD., T. 02/07/1997, E. 1997/4540, K. 1997/4046; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 444-446; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 253 Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 119.

[330] Dönmezer/Erman, a.g.e., s.. 278; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 495; Özgenç/Sahin, "İddia ve Savunma Hakkı", s. 104; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 236; Dönmezer, a.g.e., s. 278; Malkoç, a.g.e., s. 517-518; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.444; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 253; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 8.

[331] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 278-279; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 979; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 391; Dönmezer, a.g.e., s. 278; Malkoç, a.g.e., s. 517-518; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 444.

[332] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 391; Dönmezer, a.g.e., s. 280; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 444.

savunma dokunulmazlığından yararlanabilmek için failin, yazı ve sözleri iddia veya savunmasını yargılama mercii veya idari merci önünde sunmakta olduğu sırada sarf etmiş olmalıdır; bunun dışında sunumun öncesinde veya sonrasında işlenen veya tekrarlanan hakaret niteliğindeki fiiller dokunulmazlık kapsamı dışında kalmaktadır.[333]

Savunma dokunulmazlığı ancak savunma dokunulmazlığından yararlanabilecek olan kimseler aleyhine işlenen hakaret niteliğindeki fiilleri kapsamaktadır.[334] Bu nedenle yukarıda anlatılan diğer şartlar oluşsa bile uyuşmazlık kapsamında *"şahıs itibariyle süjeliği"* bulunmayan yani savunma dokunulmazlığından yararlanamayan kimseler hakkında işlenen hakaret niteliğindeki fiiller savunma dokunulmazlığı kapsamı dışında kalmaktadır;[335] çünkü bu kişiler yöneltilecek hakaret niteliğindeki söz ve davranışlarla iddia veya savunma faaliyeti arasında doğrudan doğruya bir nedensellik bağı bulunmamaktadır.

Uyuşmazlıkla ilgili olarak hakimin, zabıt katibinin veya bilirkişinin tarafsız olmadığı, taraf tuttuğu ileri sürüldüğünde, yani hakimin, zabıt katibi veya bilirkişinin reddi halinde, ortaya yeni bir uyuşmazlık çıktığından ve artık reddedilen bu kişiler birer taraf sıfatını kazandıklarından ret talebinde bulunan kişinin, gerçek vakıalara dayanması koşuluyla, ret gerekçelerini ortaya koymaya yönelik açıklamaları, hakaret suçunu oluşturmaz.[336] Aynı durumun, yargılamanın temyiz derecesi ile Cumhuriyet savcısının kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlarına karşı itiraz prosedürü için de geçerli olduğu değerlendirilmektedir.[337]

1.4.2.2. İspat Hakkı

İsnadın ispatı, failin (sanığın), mağdura yönelik isnadının ispatını talep etme hakkıdır.

---

[333] Dönmezer, a.g.e., s. 280; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 444.

[334] Erem/Toroslu, a.g.e., s. 494-495; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 390; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 236; Dönmezer, a.g.e., s. 279.

[335] Dönmezer, a.g.e., s. 280; Erem/Toroslu, a.g.e., s. 491; *Centel/Zafer/Çakmut*, "İddia ve savunma dokunulmazlığından, yargı mercileri ve idari makamlara başvuruda bulunarak yazılı veya sözlü iddiada bulunan veya savunma yapan herkes yararlanır. Yasa'da, herhangi bir sınırlandırma yapılmamıştır. Öte yandan, sadece taraflara değil, uyuşmazlıkla bağlantılı olan herkese yönelik isnatlar ve olumsuz değerlendirmeler, sözkonusu dokunulmazlık kapsamında görülmelidir" ifadeleri ile aksi görüşü savunmaktadır. (Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 237).

[336] Özgenç/Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", s. 99; Dönmezer, a.g.e., s. 280.

[337] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 254-255.

TCK. md. 127'de *"(1) İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması hâlinde kişiye ceza verilmez. Bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde, isnat ispatlanmış sayılır. Bunun dışındaki hâllerde isnadın ispat isteminin kabulü, ancak isnat olunan fiilin doğru olup olmadığının anlaşılmasında kamu yararı bulunmasına veya şikâyetçinin ispata razı olmasına bağlıdır. / (2) İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi hâlinde, cezaya hükmedilir"* ifadeleri hükme bağlanarak, isnadın ispatının şartları ve hangi sınırlar çevresinde faile ceza verilmeyeceği hususları açıklığa kavuşturulmuştur.[338]

Topluma zararlı olan ve olumsuz nitelikteki olay ve kişilerin bilinmesinde kamu yararı bulunmaktadır. Ayrıca topluma mensup olan bütün üyelerin kendilerini, başka insanlar hakkında iyi şeyler söylemek zorunda hissetmeleri, bu kez toplumda ikiyüzlülüğü hakim kılacaktır.[339] Toplumu oluşturan kişilerin, olumsuz davranışlarının açıklanması, eleştirilmesi, en önemlisi ispat edilmesine izin verilmesi karşısında kişiler daha dikkatli hareket edecek, kişiler için caydırıcılık sağlayacak, salt doğruyu söylemekle bir takım insanlar da ceza tehdidi ile karşı karşıya kalmayacaklardır.[340] Ayrıca isnadın ispatına izin verilmesi mağdurun da yararına bir düzenlemedir. Özellikle failin mağduru halk nezdinde bilerek lekeleme isteği düşüncesi ile hareket ettiği durumlarda isnadın ispatına izin verilip de failin isnadı ispatlayamaması ile toplum nezdinde mağdur aleyhinde oluşan şüphe de yenilecek ve mağdurun mağduriyeti azalmış olacaktır.[341] Nihayet belirli hallerde isnadın ispatına imkân tanınması, basın özgürlüğü ve eleştiri hakkının da zorunlu bir sonucudur.[342] Tabii ki her türlü isnadın ispatına izin verilmesi çesitli sakıncalar doğuracaktır. Bu nedenle isnadın ispatında öğretide *"karma sistem"* diye adlandırılan bir sistem öngörülmüştür. TCK. da bu sistemi benimsemektedir.[343]

---

[338] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 369; ***Centel/Zafer/Çakmut***, a.g.e., s. 247.
[339] Tarhan, a.g.e., s. 324; Dönmezer, a.g.e., s. 243.
[340] Tarhan, a.g.e., s. 324;
[341] Tarhan, a.g.e., s. 324.
[342] Dönmezer, a.g.e., s. 242.
[343] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 248; Tarhan, a.g.e., s. 324; Dönmezer, a.g.e., s. 242; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 123.

İsnadın ispatı, konusunun suç teşkil etmesi, isnadın ispatında kamu yararının bulunduğu durumlarda veya mağdurun isnadın ispatına razı olması halinde kabul edilmektedir.[344]

Ancak, mağdurun bedensel bir engeli veya bir kusurunun açıklanması halinde, bu durum suç teşkil etmediğinden ve bu hususun ispatında kamunun herhangi bir yararı bulunmadığından isnadın ispatı kabul görmeyecektir.[345]

TCK md. 125'te hakaret suçu *"somut bir fiil ya da olgu isnat etmek"* veya *"sövmek" ş*ekillerinde işlenebilen seçimlik hareketli bir suç niteliğindedir. TCK., ETCK.'daki hakaret ve sövme ayrımını kaldırmış gibi gözükse de bu ayırım seçimlik hareketler şeklinde korunmakta ve karşımıza çıkmaktadır. Bu ayırımın en çok önem arzettiği konu ise şimdi üzerinde durduğumuz isnadın ispatı konusudur. Çünkü md. 127'den isnadın ispatının ancak somut bir fiil ya da olgu isnadı suretiyle işlenen hakaret suçları bakımından söz konusu olabileceği anlaşılmaktadır.[346] Yani ispat talebi, her hakaret fiili açısından değil, ancak somut fiil ya da olgu isnadı suretiyle işlenen hakaret fiilleri söz konusu olduğunda dinlenmektedir.[347] Bu bağlamda belirsiz, sabit olup olmadığının ispatı mümkün olmayan söz ve sairenin yani sövme fiiline konu teşkil eden olguların ispatının mümkün olmaması eşyanın tabiatı gereğidir.[348]

Fiilde hem somut fiil ya da olgu isnadı hem de sövme unsurları bir arada bulunduğu takdirde fiilleri ayrı ayrı değerlendirmek ve ispat talebini sadece somut isnat açısından kabul ederek, sövmeyi bu prosedürden ayırmak gerekmektedir.[349]

İspat hakkı, Ay. md. 39'da da düzenlenmiş olmakla beraber, buradaki ayırım ETCK. ile paralel olarak ve TCK.'dan farklı olarak, hakaret suçunun mağdurunun kamu görevlisi olup olmadığına göre yapılmaktadır. Oysa ki TCK. md. 127'de ispat hakkının kullanılmasının mahkeme tarafından kabul edilmesi hususu, isnada konu fiilin suç teşkil edip etmediğine göre ayırıma tabi tutulmuştur.[350] Ayrıca TCK.'dan farklı olarak ETCK.'da isnat konusu fiil ya da olgu ile ilgili olarak kovuşturmaya

---

[344] Tarhan**,** a.g.e., s. 324; Malkoç, a.g.e., s. 513; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 260; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 6.
[345] Tarhan, a.g.e., s. 324.
[346] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 247; Malkoç, a.g.e., s. 513; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 436; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s.258-259; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 123.
[347] Tarhan, a.g.e., s. 325; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 387; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 247; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.436; Malkoç, a.g.e., s. 513.
[348] Centel/Zafer/Çakmut, s. 247; Malkoç, s. 513; Tezcan/Erdem/Önok, s. 436.
[349] Tarhan, a.g.e., s. 325.

başlanmış olması, henüz kesin hükümle sonuçlanmamış olması, isnada konu fiil ya da olgu ile ceza takibine konu fiilin aynı olması isnadın ispatı prosedürünün yürütülebilmesi için birer koşul olarak aranmaktayken, TCK.'da isnat edilen fiil ya da olgunun suç teşkil etmesi, isnadın ispatı prosedürünün yürütülebilmesi için yeterli görülmektedir.[351] Ayrıca, TCK.'da ETCK.'dan farklı olarak ispat prosedürünün ayrıntıları düzenlenmediğinin usuli bir serbestlik öngörüldüğü değerlendirilmektedir.

Aynı şekilde failin ispat tesebbüsünün sonuçsuz kalması yani isnadı ispat edememesi halinde ETCK. düzenlemesinin aksine fail hakkında herhangi bir ek yaptırım öngörülmemiştir. Kanaatimizce failin ispat teşebbüsünün sonucunda isnadın tamamen gerçek dışı olduğunun ortaya çıkması halinde ve fiil de suç teşkil etmediği takdirde failin kötü niyetli olduğunun kabulü ile cezasının artırılmasına ilişkin bir hüküm konulması uygun olabilirdi.[352] Ancak bu bir suç siyaseti konusu olduğundan, muhtemelen kanun koyucu, bu hakkı iddia ve savunma dokunulmazlığına yakın görerek kişilerin usule ilişkin bir talep haklarını kullanırken ürkek davranmalarının önüne geçmek istemiş olabilir.

İspat usulü ve yargılamanın hangi aşamasından hangi aşamasına kadar ileri sürülebileceği hakkında kanunda açıklayıcı bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak işin doğası gereği, soruşturma aşamasında ispat hakkının kullanılması söz konusu olamamalıdır.[353] Bu nedenle fail bu hakkını ancak kovuşturma (yargılama) aşamasında mahkeme nezdinde kullanabilecektir. Bu noktada md. 127'nin gerekçesinde de usule ilişkin ipuçlarına rastlamak mümkündür: *"Bu sistemde, isnadın doğruluğunun ispatı, hakaret suçundan dolayı açılan davanın görüldüğü mahkemede yapılmamaktadır. Hakaret suçunun işlendiğinden bahisle açılan davanın görüldüğü mahkeme, yapılan somut vakıa isnadının bir suç oluşturması durumunda, bu suçun gerçekten işlenmiş olup olmadığının ortaya çıkarılmasını bekletici mesele kabul ederek, bu nedenle açılmış veya açılacak olan davanın sonucunu beklemelidir. İsnadın doğruluğunun ispatı, ancak isnat konusu suç vakıası dolayısıyla açılan ceza davası bağlamında ilgili mahkemede söz konusu edilebilir. / İsnat konusu suç vakıası dolayısıyla açılan ceza davası sonucunda bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde; isnat ispatlanmış addedilir ve*

---

[350] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 388.
[351] Tarhan, a.g.e., s. 326; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 248.
[352] Tarhan, a.g.e., s. 326.
[353] Tarhan, a.g.e., s. 327.

maddenin birinci fıkrası gereğince, hakarette bulunan kişiye ceza verilmez. / Ancak, hakarete uğrayan, isnat edilen fiil dolayısıyla hakkında açılan davada kesinleşmiş bir hükümle beraat etmişse, isnat ispat edilmemiş sayılır ve hakaret eden kişi cezalandırılır. Hakarete uğrayan kişi hakkında, isnat edilen fiil dolayısıyla takipsizlik kararı veya açılan davada düşme kararı verilmiş olması hâlinde de; isnadın doğruluğu ispat edilmemiş sayılacaktır." [354] Buna göre konusu suç teşkil eden bir isnadı içeren hakaret fiili ile ilgili olarak yürütülmekte olan bir ceza davası sırasında ispat hakkının kullanılması halinde, buna ilişkin olarak yürütülen veya yürütülecek olan ceza davasının sonucunun ve kesinleşmesinin bekletici mesele yapılması zorunluluğu öngörülmektedir.[355] Bu kapsamda ceza muhakemesi hukuku anlamında bekletici mesele yapma zorunluluğu ve nispi muhakeme (hadise) yapma yasağı söz konusu olmaktadır.[356] Kanaatimizce, bekletici mesele yapılması gereken dava aynı mahkemede farklı bir dosya üzerinden yürütülmekte ise davaların birleştirilerek sonuca gidilmesi için kanuni bir engel de bulunmamaktadır.

İsnadın ispatından kasıt, suç oluşturan isnat konusu fiil nedeniyle mağdur hakkında mahkumiyet kararı verilmiş ve bu kararın kesinleşmiş olmasıdır.[357] Bu takdirde isnat ispatlanmış olmakta ve fiil suç oluşturmamaktadır.[358]

İsnat edilen ve suç teşkil eden fiil nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi veya yargılama sonucunda mağdur hakkında beraat kararı verilmiş ve bu kararın kesinleşmiş olması hallerinde isnat ispat edilememiş sayılır.[359] Hakaret fiilinin muhatabına isnat edilen ve suç teşkil eden fiilin kovuşturulamaması nedeniyle mahkemece düşme kararı verilmesi halinde de – maalesef isnat ispatlanamamış sayılacağından, hakaret fiilinin faili böyle bir durumda cezalandırılacaktır.[360] Ancak bu noktada kanaatimizce isnat olunan fiilin kovuşturulamaması halinde hakaret davasına bakmakta olan mahkeme, bu konuda nispi muhakeme (hadise) yaparak isnadın ispat edilip edilemediğini tespit edebilmeli ve bu şekilde yukarıda belirttiğimiz nispi yargılama yasağı kuralına bir istisna

---

[354] Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 257.
[355] Tarhan, a.g.e., s. 328; Malkoç, a.g.e., s. 514; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 261.
[356] Kunter/Yenisey, a.g.e., s. 258-259; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 248; Malkoç, a.g.e., s. 514.
[357] Tarhan, a.g.e., s. 328; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 248; Malkoç, a.g.e., s. 514; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 438; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 123.
[358] Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 123.
[359] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 248; Malkoç, a.g.e., s. 514; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 438; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.261.
[360] Malkoç, a.g.e., s. 514; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 261.

getirilmelidir. İsnadın ispatı halinde fail hakkında mahkemenin vereceği kararın niteliği konusunda TCK. ve CMK.'da bir açıklık bulunmamaktadır.[361] ETCK. md. 481/7'de isnadın ispatı halinde fail (sanık) hakkında düşme kararı verileceği hükme bağlanmaktaydı. Bu bağlamda, TCK. ve CMK. hükümleri gereğince, isnadı ispat eden fail (sanık) hakkında düşme kararı verilmesinin yerinde olacağı yönünde değerlendirmeler yapılmaktadır.

Kanaatimizce ne şekilde karar verileceğini tespit etmeden önce isnadın ispatının niteliğini tespit etmek gerekmektedir. TCK. md. 127'nin gerekçesine bakıldığında, *"Anayasamıza göre, isnadın doğruluğunun ispat edilmiş olması, hakaret suçunun hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle, hakarette bulunan kişi hakkında beraat kararı verilmelidir"* ifadesinden isnadın ispatının bir hukuka uygunluk nedeni olarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.[362] Bu nedenle CMK. md. 223/2-(d) gereğince isnadı ispatlanan fail (sanık) hakkında beraat kararı verilmesinin daha isabetli olacaktır.[363]

---

[361] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 250.

[362] Alman Ceza Hukukunda isnadın ispatı konusunda herhangi bir sınırlama söz konusu olmadığından *Jescheck,* isnadın ispat edilmemesini hakaret suçu bakımından objektif cezalandırılabilme şartı olarak nitelendirmektedir. (Jescheck, a.g.e., s. 107).

[363] Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 256; Madde gerekçesinin tamamı söyledir: "Madde metninde, kişiye somut isnatta bulunulması hâlinde, isnadın ispatı düzenlenmektedir. Anayasamızda da isnadın ispatına ilişkin özel bir hüküm bulunmaktadır. Anayasamıza göre; kamu görev ve hizmetinde bulunanlara karşı bu görev ve hizmetin yerine getirilmesiyle ilgili olarak isnatta bulunulması durumunda, isnatta bulunan isnadın doğruluğunu ispat hakkına sahiptir. Bunun dısında, kişilere somut bir fiil isnadında bulunarak hakaret edilmiş olması hâlinde, isnadın doğruluğunun ispat edilebilmesi için iki seçenek koşuldan birinin gerçekleşmesi gerekir. Birinci seçenek koşul, isnadın doğruluğunun ispatında kamu yararı bulunmasıdır. Diğer seçenek koşul ise, şikâyetçinin yani kendisine hakaret edilenin ispata razı olmasıdır.Yine Anayasamıza göre, isnadın doğruluğunun ispat edilmiş olması, hakaret suçunun hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle, hakarette bulunan kişi hakkında beraat kararı verilmelidir. Madde metnindeki düzenleme yapılırken, Anayasamızın bu konuda belirlediği kurallar da göz önünde bulundurulmuştur. Madde metninde kabul edilen sisteme göre, isnadın doğruluğunun ispat edilebilmesi için, isnadın bir suç vakıasına ilişkin olması gerekir. Yani kişiye belli bir suçu işlediğinden bahisle hakaret edilmiş olması gerekir. Ayrıca, hakaretin yapıldığı anda isnadın konusunu olusturan suç dolayısıyla kişi hakkında henüz bir hüküm verilmemiş olmalıdır. Bu sistemde, isnadın doğruluğunun ispatı, hakaret suçundan dolayı açılan davanın görüldüğü mahkemede yapılmamaktadır. Hakaret suçunun işlendiğinden bahisle açılan davanın görüldüğü mahkeme, yapılan somut vakıa isnadının bir suç oluşturması durumunda, bu suçun gerçekten islenmiş olup olmadığının ortaya çıkarılmasını bekletici mesele kabul ederek, bu nedenle açılmış veya açılacak olan davanın sonucunu beklemelidir. İsnadın doğruluğunun ispatı, ancak isnat konusu suç vakıası dolayısıyla açılan ceza davası bağlamında ilgili mahkemede söz konusu edilebilir. İsnat konusu suç vakıası dolayısıyla açılan ceza davası sonucunda bu suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinlesmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde; isnat ispatlanmıış addedilir ve maddenin birinci fıkrası gereğince, hakarette bulunan kişiye ceza verilmez. Ancak, hakarete uğrayan, isnat edilen fiil dolayısıyla hakkında açılan davada kesinlesmiş bir hükümle beraat etmişse, isnat ispat edilmemiş sayılır ve hakaret eden kişi cezalandırılır. Hakarete uğrayan kişi hakkında, isnat edilen fiil dolayısıyla takipsizlik kararı veya açılan davada düşme kararı verilmiş olması hâlinde de; isnadın doğruluğu ispat edilmemiş sayılacaktır. Maddenin ikinci fıkrasına göre; kesin hükümle sonuçlanmış bir davayla işlendiği sabit görülen bir fiilden bahisle kişiye hakaret edilmiş olması hâlinde, cezaya

1.4.2.2.1. İsnadın Bir Suç Tanımına Uyması Halinde İspat Hakkı

Türk Ceza Kanunu md. 127/1'in ilk cümlesine göre *"İsnat edilen ve suç oluşturan fiilin ispat edilmiş olması hâlinde kişiye ceza verilmez"*. Buna göre, mağdura isnat edilen somut fiil ya da olgunun suç oluşturması halinde fail ispat hakkını kullanabilecektir.[364]

1.4.2.2.1.1. Mağdura Karşı Belli Bir Fiil İsnat Edilmesi

Yukarıda da açıklandığı üzere, mağdura isnat edilen hususun, somut bir fiil ya da olguya temas etmesi gerekmektedir.[365] Bunun dışında belirsiz, sabit olup olmadığının ispatı mümkün olmayan sövme niteliğindeki söz ve sair davranışların ispatının mümkün olmaması nedeniyle, bu tür fiiller açısından failin ispat hakkı bulunmamaktadır.[366]

1.4.2.2.1.2. Mağdura İsnat Edilen Fiilin Bir Suç Oluşturması

Mağdura isnat edilen fiil ya da olgunun ispat edilebilir nitelikte olmasının yanında bir suç tanımına da uyması gerekmektedir.[367] Buna göre fail tarafından isnat edilen fiil ya da olgu ahlaken ne kadar düşük olursa olsun, toplumun tepkisini ne kadar çekerse çeksin suç teşkil etmediği takdirde bu kapsamda ispat hakkı kullanılamayacaktır.

Örneğin, bir kimseye zina yaptığı isnadında bulunulması halinde, zina fiili suç olarak tanımlanmadığından ispat hakkı fıkranın açıklanan bu birinci cümlesi kapsamında kullanılamayacaktır. Fakat bir kimseye küçük yaşta bir kişiyle cinsel ilişkiye girdiği isnadında bulunulduğu takdirde fiil suç (çocuğun nitelikli cinsel istismarı) olarak tanımlandığından bu konuda failin ispat hakkı bulunmaktadır.[368]

---

hükmedilir. Böylece, daha önce işlediği bir suçtan dolayı mahkûm edilmiş olan kişiye, bu suçtan bahisle hakaret edilmiş olmasının tasvip edilemez olduğu vurgulanmıştır. Hakkında başlatılan soruşturma sonucunda takipsizlik kararı veya açılan davada düşme veya beraat kararı verilmiş olan kişiye, soruşturma veya kovuşturma konusu fiilden bahisle hakaret edilmiş olması hâlinde, hakaret edenin cezalandırılacağında kuşku yoktur". (Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 256-257); *Tezcan/Erdem/Önok*, bu durumda düşme kararı verilmesi gerektiğini ileri sürmektedir; (Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 439); Tarhan, a.g.e., s. 326.

[364] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 248; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 438.

[365] Malkoç, a.g.e., s. 513.

[366] Tarhan, a.g.e., s. 325; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 247; Dönmezer, a.g.e., s. 256; Malkoç, a.g.e., s. 513; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 436.

[367] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 387; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 248; Malkoç, a.g.e., s. 514; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 438; Toroslu, *Özel*, s. 123.

[368] **Tarhan**, s. 327; **Çetin**, s. 117.

Failin isnat ettiği suç teşkil eden fiil dolayısıyla, hakaret suçunun mağduru hakkında mahkumiyet kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi halinde isnat ispat edilmiş sayılmaktadır.[369]

1.4.2.2.1.3. Hakaret Fiilinin İşlendiği Sırada veya Daha Önce Hakaret Teşkil Eden İsnadın İspatlanmamış Olması

Bu sart da TCK. md. 127'den açıkça anlaşılmaktadır. Buna göre *"(…) suç nedeniyle hakaret edilen hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı verilmesi hâlinde, isnat ispatlanmış sayılır. (…) / İspat edilmiş fiilinden söz edilerek kişiye hakaret edilmesi hâlinde, cezaya hükmedilir"*. TCK. md. 127'nin yukarıda verilen birinci fıkrasının ikinci cümlesi ile ikinci fıkrası birlikte değerlendirildiğinde hakaret teşkil eden somut fiil ya da olgu isnadının yapıldığı anda isnada konu olan suç dolayısıyla kesinleşmiş bir mahkeme hükmünün bulunmaması gerekmektedir.[370] Kanun koyucu bu hükümler kesinleşmiş mahkeme kararlarının bahane edilerek kişilerin onur, şeref ve saygınlıklarına saldırılmasının önüne geçmektedir.[371] Esas itibariyle madde metninde bu ifadeler bulunmasa bile ispat edilmiş bir fiil ya da olgunun ikinci kez ispatı mümkün olmadığından ispat hakkının da kullanılamayacağı doğal bir sonuç olarak kendiliğinden çıkmaktadır.

1.4.2.2.2. İsnadın Bir Suç Tanımına Uymaması Halinde İspat Hakkı

Türk Ceza Kanunu md. 127 somut fiil ya da olgu isnadının bir suça temas etmesi halinde, diğer şartlar da mevcut olduğu takdirde ispat hakkını mutlak olarak tanımaktadır. Ancak isnadın konusu suç teşkil etmiyorsa ve fail yapmış olduğu somut isnadı ispat etmek istediğini beyan ettiği takdirde uyuşmazlığa bakmakta olan hakim aşağıda açıklanan şartların bulunup bulunmadığını araştıracak, bu şartlar mevcut olduğu takdirde isnadın ispatına izin verecektir.[372] Bu şartlar*, "isnadın ispatında kamu yararı bulunması veya mağdurun isnadın ispatına razı olması"* ve

---

[369] **Öztürk/Erdem**, s. 387; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 123.
[370] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler,** s. 369; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 249; Malkoç, a.g.e., s. 514; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.439; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 261; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 123.
[371] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 369; Malkoç**,** s. 514; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 261.
[372] Tarhan, a.g.e., s. 328; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 249.

*"hakaret fiilinin işlendiği sırada veya daha önce hakaret teşkil eden isnadın ispatlanmamış olması"*dır.

1.4.2.2.2.1. İsnadın İspatında Kamu Yararı Bulunması veya Mağdurun İsnadın İspatına Razı Olması

İsnadın ispatında kamu yararının bulunup bulunmadığının tespiti hakimin takdirindeki bir konudur.[373] İspatta kamu yararı, kesin tarifi çok zor ve esnek bir kavram olmakla birlikte, bir olay hakkında toplumun genelinin bilgi sahibi olmasında yarar görülen haller şeklide ifade edilebilmektedir.[374] Kamu görevine liyakatli kimselerin atanması, kamu görevinin kötüye kullanılmaması veya kamu kaynaklarının amaca uygun ve tarafsızlık esasına göre harcanması veya kullanılması kapsamında isnat edilen fiil ya da olguların ispatında kamu yararının bulunduğu kabul edilmektedir.[375]

Buna karşılık kişilerin özel yaşamlarını ilgilendiren ve mağdurun kimliği ve sıfatı ne olursa olsun kamusal yasamla ilişkilendirilemeyen hususlara ilişkin isnadın ispatında kamu yararı olduğu söylenemez.[376] Tam tersine mağdurun rızası bulunmamasına rağmen isnadın ispatı işine girişilirse özel hayatın ve aile hayatının gizliliği ve dokunulmazlığının ihlali gündeme gelecektir.[377]

Mağdurun ispata razı olması koşulunun gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti zorluk arz etmemektedir; mağdurun, uğradığı hakaret nedeniyle devam eden yargılama sırasında failin (sanığın) isnadı ispat etme girişimine razı olduğunu açıkça beyan etmesi gerekmektedir.[378] *Dönmezer*, bu kapsamdaki eleştirisini, *"isnadın ispatını istememesi veya bu bakımdan sanığın istemini red etmesi halinde sanığın şu durumu gerçeğin belirtilmesinden kaçınma ve böylece kusurun itirafı şeklinde değerlendirilebileceğinden, artık mağdur için serbest bir seçimden söz edilemez. Şikayetçiyi, böylece, özel hayatına ilişkin isnadlar halinde bile isbat iddiasını kabule*

---

[373] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 249; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 261; *Soyaslan*, haklı olarak kamu yararı kavramının esnek ve her yöne çekilebilecek nitelikte olduğunu bu nedenle de kanun maddesinde bu kavrama yer verilmesinin suçta kanunilik ilkesine aykırılık teşkil ettiğini ifade ederek düzenlemeyi eleştirmektedir; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 261.

[374] Tarhan, a.g.e., s. 329; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 261.

[375] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 387; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 249; Malkoç, a.g.e., s. 513-514; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 438; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 262.

[376] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 387; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 249; Dönmezer, a.g.e., s. 251; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 438; Tarhan, a.g.e., s. 330; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 262.

[377] Tarhan, a.g.e., s. 330; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 249; Dönmezer, a.g.e., s. 251.

manen zorlayan böyle bir hüküm yerinde değildir" ifadeleri ile ortaya koymaktadır.[379] *Öztürk/Erdem* ise şu eleştiriyi dile getirmektedirler: *"Hakaret suçuna bizzat hedef olan kişiye, razı olması nedeniyle isnadın ispatına olanak tanınması, mağdurun gerçekten kaçtığı biçiminde yorumlanmaya elverişli olduğu için yerinde olmamıştır"*. Aynı şekilde *Centel/Zafer/Çakmut* da konuya ilişkin eleştirilerini *"mağdurun ispatı istememesi veya failin istemine razı olmaması, gerçeğin ortaya çıkmasından kaçınma ve isnadın doğruluğunu örtülü kabullenme şeklinde anlaşılabilir. Bu ise mağdur üzerinde, özgür iradesiyle seçim yapmasına engel olan ve ispatı kabule zorlayan bir etki yaratır"* ifadeleri ile ortaya koymaktadırlar.[380]

Tek fiille birden fazla mağdur aleyhine işlenen hakaret suçlarında nasıl hareket edileceği çözülmesi gereken bir sorundur. Böyle durumlarda bütün mağdurların ispata razı olmalarının gerektiği görüşü ileri sürülmüştür.[381] Kanaatimizce bir tek fiille birden fazla faile aynı somut fiil ya da olgunun isnat edilmesi halinde ispata razı olmayan mağdurlar açısından ispat prosedürünün bir etkisi bulunmamaktadır ve bu mağdur açısından fiil suç oluşturmaya devam edecek ve fail işlediği fiilden sorumlu tutulacaktır.

İspata razı olan mağdurlar bakımından ise ispat prosedürü yürütülecek ve isnadın ispatı halinde ispata razı olan mağdurlar bakımından suç oluşmayacaktır. Ancak zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından, failin fiili ispat edip etmemesi önem taşıdığından, ispata rıza göstermeyen mağdurlar bakımından yürütülen yargılama kapsamında da ispat prosedürünün sonucunun beklenmesi gerekmektedir; zira fiil ispat edildiği takdirde, ispata razı olan mağdurlar zincirleme suç hükümleri bakımından dikkate alınmayacaktır. Tabii ki isnadın ispatında kamu yararının tespiti halinde mağdurların rızası önem taşımayacağından, isnadın ispatı bütün mağdurları etkileyecektir.

Mağdurun isnadın ispatı konusunda bir beyanda bulunmadan ölmesi halinde mirasçılarının bu konuda bir beyanda bulunmaları söz konusu olamayacağı için, ispat konusunda kamu yararı bulunmadığı takdirde isnadın ispatı cihetine gidilemeyecektir.

---

[378] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 388; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 249; Tarhan, a.g.e., s. 263.
[379] Dönmezer, a.g.e., s. 252.
[380] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 249.
[381] Tarhan, a.g.e., s. 329.

Rıza şekle bağlı değilse de yani yazılı veya duruşmada sözlü olarak beyan edilebilirse de mutlaka mağdur tarafından açıkça ifade edilmesi gerekmektedir; yoksa ses çıkarmamak suretiyle zımnen ispata rıza gösterilmesi söz konusu olamaz.[382]

1.4.2.2.2.2. Hakaret Fiilinin İşlendiği Sırada veya Daha Önce Hakaret Teşkil Eden İsnadın İspatlanmamış Olması

Türk Ceza Kanunu md. 127/2'deki bu şart, konusu suç teşkil etmeyen isnatlar açısından da geçerlidir. Zira fiil, daha önce başka bir hakaret suçu kapsamında ispat hakkının kullanılması üzere ispatlanmış olabilir. Bu takdirde ikinci defa aynı fiil ya da olgu isnadı ile işlenen hakaret fiilinin yargılaması aşamasında ispat hakkı kullanılamayacak ve faile ceza verilecektir.[383] Yukarıda bu konu aynı başlık altında açıklandığından tekrar ayrıntısına girilmeyecektir.

Açıklanan bu şartlar gerçekleştiği takdirde isnadın gerçeğe uygun olup olmadığının araştırılarak karara bağlanması, hakaretle ilgili ceza davasına bakmakta olan mahkeme tarafından yapılacaktır. Tabii ki mahkeme, gerek kamu yararına istinaden gerekse mağdurun rızasına istinaden isnadın ispatı cihetine re'sen değil sadece failin talebi üzerine gidebilecektir.[384] İspat hakkının kullanılması kanunda belirli bir süreye bağlı olmadığından, hüküm kesinleşinceye kadar ispat isteminde bulunulabilir.[385] İspat talebinde bulunulması üzerine mahkeme talebin kabulüne veya reddine karar verebilecektir. Talebin kabulü halinde mahkemece asıl yargılama duracak ve hadise yargılamasına başlanacaktır.[386] Mahkeme, CMK. hükümleri uyarınca ispatı istenen fiil ya da olgu ile bağlı kalacak, bunun dışına çıkamayacaktır.

1.4.2.3. Terbiye Etme (Tedip) Hakkı

Terbiye hakkı, TMK. md. 340 ve 445'te tanımlanmaktadır. Buna göre anne ve babanın veya vasinin koruma ve gözetimleri altında bulunan küçüğü azarlamak yetkileri bulunmamaktadır. Ancak terbiye hakkının asıl kaynağını örf ve adetler oluşturmaktadır. Bu kapsamda terbiye etme hakkı, üzerinde velayet hakkına sahip olmayan kimseler tarafından, örneğin küçüğün ağabeyi, amcası, dayısı veya

[382] Tarhan, a.g.e., s. 329.
[383] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 439.
[384] Tarhan, a.g.e., s. 330.
[385] Tarhan, a.g.e., s. 330.

öğretmeni tarafından da kullanılabilmektedir; bu kullanımın sınırını yine örf ve adet kuralları belirlemekte ve terbiye etme olgusu ile hakaret niteliğinde olabilecek azarlama vb. davranış arasında bir nedensellik bağı bulunması ve yine davranışın terbiye etme amacına uygun olması gerekmektedir.[387]

1.4.2.4. Haber Verme Hakkı

Haber alma hakkı, basın özgürlüğünün içerisinde olup, *"haber verme hakkı"*nı da içermektedir.[388] Bu temel hak, kaynağını, Ay. md. 28/2'den almaktadır.[389] Basın yoluyla işlenen hakaret fiillerinin hukuka uygun olarak kabul edilebilmesi yani haber verme hakkının sınırlarının aşılmadığının kabul edilebilmesi için duyurulan olayın bir haber değeri taşıması gerekmektedir.[390] Açıklanan olayın haber niteliği taşıyabilmesi için ise bu olayın gerçek olması, güncelliğini korumakta olması, açıklanmasında yani bu konuda toplumun aydınlatılmasında kamunun yararının bulunması, toplumun genelini ilgilendiren bir olay olması ve haberin açıklanış üslubu ile konusu arasında düşünsel bir bağlantı (illiyet bağı) olması gerekmektedir.[391] Ayrıca haber değeri taşısa bile haberin içeriğinin kişilerin onur, şeref ve saygınlığına saldırı niteliğinde olmaması gerekmektedir.[392] Diğer hukuka uygunluk nedenlerinde

---

[386] Tarhan, a.g.e., s. 330.

[387] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 979; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 249; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 5.

[388] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 426; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 249.

[389] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 231; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 426; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 249.

[390] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 231; Dönmezer, a.g.e., s. 261; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 426-427; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 250; Savas/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5024; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukuku Ders Notları", s. 344.

[391] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 213; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 383; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 231-235; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 427; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 250-251; Artuk/Gökcen/Yenidünya, **Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler,** s. 354-355; "Sanığın haftalık B.E. gazetesinde katılanlar hakkında 12.04.2004 tarihli yazısında '… Bu zatı muhteremler utanmadan sıkılmadan, halkına karşı yüzleri kızarmadan bırakın konumlarında insanlıktan uzaklaşarak tehdit ve şantajla… bütün bu onursuzluğa ve hakarete rağmen bu insanlar…' biçimindeki ibarelerin, 08.03.2004 tarihli yazısında '… hafta boyunca dört ahbap çavuşun çırpınışlarını izledik ne kadar komik ve çaresizdiler… Birlikten ve istişareden söz eden bu dört onbaşı … itibarlarını başbakanlarının yanında yitiren bu dört onbaşı …' biçimindeki ibarelerin sözü hukuka uygun kılan eleştiri sınırını aştığı, haber verme ve eleştiri amacı çerçevesinde açıklanmasında zorunluluk olmayan küçük düşürücü değer yargıları niteliğinde bulunduğu gözetilmeden ve benzer sözlerden dolayı sanık hakkında ayrıca 2004/… E. 2005/… K sayılı davanın açılması karşısında, söz konusu davanın halen derdest olması durumunda davaların eylemsel ve kişisel bağ nedeniyle CMK.nın 8. maddesi uyarınca birleştirilip kanıtların birlikte değerlendirilerek zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışılmadan, eksik soruşturma ve yetersiz gerekçe ile beraat kararları verilmesi, …" (4. CD., T. 30.10.2007, E. 2006/3652.)

[392] Servet Armağan; "Basın Hürriyeti ve Sınırları", **GÜHFD**., C. II, S. 1-2, Prof. Dr. İhsan Tarakçıoğlu'na Armağan, Haziran-Aralık 1999, s. 241; Sultan Üzeltürk, **1982 Anayasası ve İnsan**

olduğu fiilin hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olmaması gerekmektedir; aksi takdirde haber verme hakkı kullanılsa dahi kötüye kullanıldığından, fiil suç oluşturacaktır.[393]

1.4.2.5. Eleştiri Hakkı

Eleştiri hakkı, Ay. md. 25'te düzenlenen *"düşünce ve kanaat hürriyeti"* ve 26. maddesinde düzenlenen *"düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti"* kapsamında değerlendirilmekte, bu temel hak özgürlüklere dayanmaktadır.[394] Bütün temel haklarda olduğu gibi eleştiri hakkı da mutlak ve sınırsız nitelikte değildir.[395] *"Düşünce"* olgusu çerçevesinde değerlendirilemeyecek olan yani düşünce değeri olmayan beyanlar, eleştiri hakkının kullanılması kapsamında değerlendirilememektedir.[396]

Özellikle bir demokratik toplumda, kişilerin kamu görevi ifa eden kimseleri eleştirme hakları vardır.[397] Ancak bu hak kullanılırken eleştirinin konusunun kamu görevlisinin kişiliğine ilişkin olumsuz bir değer yargısı içermemesine, sadece kişinin yerine getirdiği kamu görevi ile sınırlı kalmasına, eleştiri amacına yönelik bulunmasına ve amacını aşmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir.[398] Aksi takdirde fiil hakaret suçunu oluşturacaktır.

Basın yoluyla yapılan eleştirileri de haber verme hakkının kapsamı ile birlikte yukarıda anlatılanlar çerçevesinde değerlendirmek ve eleştiriye konu olan haberin gerçek ve güncel olmasına, açıklanmasında kamunun ilgi ve yararının bulunmasına, söz ve yazının üslubunun amacına hizmet eder nitelikte olmasına dikkat edilmesi

---

Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı, İstanbul, Beta Yayınları, 2004, s.223-224.

[393] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 213; Dönmezer, a.g.e., s. 261; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 250; Haber verme hakkının kötüye kullanılması ile ilgili örnekler için bkz. Armağan, a.g.e., s. 244. vd.

[394] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 247.

[395] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 980; Dönmezer, a.g.e., s. 232; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 248.

[396] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 980; Dönmezer, a.g.e., s. 232.

[397] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 248.

[398] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 980; "Gazetede köşe yazarı olan sanığın trafik görevi yapan katılanı hedef alarak 'Türk Silahlı Kuvvetlerine yakışmayan astsubay', baslığı ile yazdığı yazıda 'Benim gibi görme özürlü astsubaya soruyorum... Eğer çok tapan sıkıyorsa gel Cumartesi gecesi 06 plakalı araçları kontrol et... O zaman bu astsubay delikanlıymış derim' sözleriyle katılan hakkında küçük düşürücü değer yargılarında bulunularak eylemi hukuka uygun kılan haber verme ve eleştiri sınırların aşıldığı …" (4. CD. T. 07.11.2007, E. 2006/2297, K. 2007/8985.)

gerekmektedir.[399] Eleştiri konusu ile ilgisi olmayan ilgisi olmasa bile hakkın sınırlarını aşarak kişilik haklarına saldırı halini alan veya kişinin özel hayatına ilişkin bulunan söz ve yazılar eleştiri hakkı kapsamında değerlendirilememektedir.[400] Bunun yanında tabii ki özellikle demokratik toplumlarda eleştiri, niteliği gereği çoğunlukla sert ve incitici olabilmektedir.[401] Bunu yukarıda açıklanan şartlar çerçevesinde değerlendirmek ve eleştiri hakkı ile kişilik hakları arasında bir denge kurmak ve dengenin kişilik hakları aleyhine bozulmasına izin vermemek gerekmektedir. Eleştiri hakkının sınırlarının aşılıp aşılmadığı değerlendirilirken incelenen konuşma veya yazının bir bütün olarak ele alınması ve ayrıca yer, zaman ve somut olaya ilişkin diğer şartların mutlaka göz önünde bulundurulması ile hukuka uygunluğun bu kapsamda saptanması gerekmektedir.[402]

1.4.2.6. Mağdurun Rızası

Türk Ceza Kanunu md. 26/2, *"Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına iliskin olmak üzere, açıkladığı rızası çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilmez"* ifadesini hükme bağlamıştır. Buna göre mağdurun açıkladığı rızanın hukuka aykırılığı ortadan kaldırabilmesi için mağdurun fiil konusunda rıza açıklamaya yetkili ve ehil (kural olarak temyiz kudretini haiz ve en az 15 yaşında) olması, rızasının sağlıklı bir irade ile açıklaması, rıza açıkladığı konunun rızanın geçerli olduğu bir konu olması ve suç tanımına uyan fiilin de bu rıza açıklanan konu üzerinde işlenmiş olması gerekmektedir.[403] Bu kapsamda, hakaret suçunda korunan hukuki yararlar olan onur, şeref ve saygınlık üzerinde kişinin serbestçe tasarruf hakkının bulunduğu kabul edildiğinden, mağdurun fiile hür iradesi ile razı olması bir hukuka uygunluk nedeni oluşturmaktadır.[404] Bu noktada, rıza açık

---

[399] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 980; Dönmezer, a.g.e., s. 234; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler** , s. 248.

[400] Dönmezer, a.g.e., s. 234.

[401] Dönmezer, a.g.e., s. 232.

[402] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 980; Dönmezer, a.g.e., s. 233-234.

[403] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 215-217; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 134, 383; Malkoç, a.g.e., s. 58-59; Hukuka aykırılığı ortadan kaldıran rıza ile "tipikliği ortadan kaldıran rıza" konularını birbirine karıştırmamak gerekmektedir; "Tipikliği ortadan kaldıran rıza"da suçun tanımlandığı kanun maddesinde "rızanın bulunmaması" olgusu ayrıca belirtildiğinden, fiilin işlenmesinde rıza bulunduğu takdirde, açıklanan bu rıza bir hukuka uygunluk nedeninden ziyade, fiilin tipikliğini ortadan kaldıran bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır; (Ayrıntılı açıklama için bkz. Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 317); Bakıcı, a.g.e., s. 513-514; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukuku Ders Notları", s. 340-341.

[404] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 980; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 218; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 135-136, 383; Malkoç, a.g.e., s. 58-59.

olabileceği gibi fiile ses çıkarmama şeklide örtülü olarak da ifade olunabilir.[405] Rızanın suç tanımına uyan fiilin işlenmesinden önce veya en azından işlendiği sırada gösterilmiş olması gerekmektedir; bu bağlamda fiil işlendikten sonra gösterilen rıza hukuka aykırılığı ortadan kaldırmamaktadır.[406]

Mağdur bir kamu görevlisi ise bu noktada bir serbest tasarruf alanı bulunmamaktadır. Yani aleyhine işlenen hakaret fiili ile mağdur kamu görevlisinin kişisel onur, şeref ve saygınlığı yanında temsil ettiği kamu erkinin onur, şeref ve saygınlığına da saldırılarak ihlal edildiğinden bu noktada kamu görevlisinin *"üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hak"*kı olmadığından bu noktada kamu görevlisi olan mağdurun göstereceği rıza bir hukuka uygunluk nedeni teşkil etmemektedir.[407]

1.4.2.7. Kanun Hükmünün veya Amirin Emrinin Yerine Getirilmesi

Türk Ceza Kanunu md. 24/1-2, *"Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez. / Yetkili bir merciden verilip, yerine getirilmesi görev gereği zorunlu olan bir emri uygulayan sorumlu olmaz"* hükmü ile geniş anlamda *"görevin ifası"*nın bir hukuka uygunluk sebebi olduğunu ortaya koymaktadır.[408]

Kanundan kaynaklanan bir görevin ifası sırasında kişilere, bu göreve ilişkin ve görevle fikri bağ ve orantı içerisinde bulunan somut bir fiil ya da olgu isnadı suretiyle kişinin onur, şeref ve saygınlığının ihlali halinde TCK. md. 26 uyarınca hukuka uygunluk sebebi bulunduğundan fiil suç oluşturmayacaktır.[409] Ancak kanundan kaynaklanan görevle ilgisi olmayan veya kişilik haklarına saldırı niteliğinde olan değerlendirmelere girilmesi halinde hukuka uygunluk sebebinde sınır aşılmış olur.[410] Örneğin bir Cumhuriyet savcısının düzenlendiği iddianamede, şüpheli konumundaki kişi hakkında iddianamenin içeriği gereği bir takım olumsuz isnatlarda bulunması kanundan kaynaklanan bir görevin ifası olduğu için esas itibariyle hakaret teşkil eden fiili hukuka uygun hale getirmektedir.

---

[405] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 137; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukuku Ders Notları", s. 341.
[406] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukuku Ders Notları", s. 341.
[407] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 980; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler** , s. 218.
[408] Bkz. Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 229 vd.
[409] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 981; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 202; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 117; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 251.
[410] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 981; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 252.

Maddedeki *"kanun"* ifadesinin *"hukuk normu"* olarak anlaşılması gerekmektedir.[411] Yani hukuka uygunluk nedeni bir kanunda olabileceği gibi bir düzenleyici işlemde dahi olabilecektir.

Amirin emrinin yerine getirilmesi halinde hukuka uygunluktan söz edebilmek için, amirin emir verilen konuda emir vermeye gerçekten yetkili olması, kamu görevlisinin de bu emri yerine getirmekle görevli olması, verilen emrin de meşru yani kanunlara ve hukuka uygun olması gerekmektedir.[412] Aksi takdirde TCK. md. 24/3-(2. cümle) uyarınca emri yerine getiren ve emri veren birlikte sorumlu olmaktadır.

1.4.3. Hukuka Uygunluk Nedenlerinde Sınırın Aşılması

Yukarıda açıklanırken zaman zaman hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılması hallerine çesitli örnekler verilmiştir. Burada genel olarak sınırın aşılması ile ilgili kısa açıklamalar yapılacaktır. TCK. md. 27, *"Ceza sorumluluğunu kaldıran nedenlerde sınırın kast olmaksızın aşılması hâlinde, fiil taksirle işlendiğinde de cezalandırılıyorsa, taksirli suç için kanunda yazılı cezanın altıda birinden üçte birine kadarı indirilerek hükmolunur. / Meşru savunmada sınırın aşılması mazur görülebilecek bir heyecan, korku veya telaştan ileri gelmiş ise faile ceza verilmez"* ifadelerini hükme bağlamaktadır. Buna göre hukuka uygunluka nedenlerinde sınırın aşılmasında kast yoksa fail hakaret suçundan cezalandırılamayacaktır; zira bu hallerde faile ceza verebilmek için fiilin taksirle işlenebilen suçlardan olması gerekmektedir. Fail yukarıda açıklanan hukuka uygunluk nedenlerinin sınırlarını bilerek ve isteyerek aştığı takdirde işlediği hakaret fiilinden sorumlu tutulacaktır[413]. Buna göre hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın aşılması, zorunluluk hali nedeniyle (korku, heyecan ve panikle), kasten veya taksirle olmak üzere üç şekilde gerçekleşebilmektedir. Birinci halde suç oluşmamaktadır; ancak suçun oluşmaması kanaatimizce hukuka uygunluk sebebinin varlığından ziyade failin kast veya taksirinin bulunmamasından kaynaklanmaktadır ve bu durum kanunda yalnızca meşru savunma halleri için düzenlenmiştir.[414] Sınırın kasten aşılması açısından bir sorun bulunmamaktadır; zira bu durumda hukuka uygunluk sebebinin şartları ortadan

---

[411] Malkoç, a.g.e., s. 48; Alacakaptan, a.g.e., s. 101.
[412] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 981; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 117; Alacakaptan, a.g.e., s. 103 vd.
[413] Özgenç/Şahin, "İddia ve Savunma Hakkı", s. 110; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 139; Bakıcı, a.g.e., s. 541.

kalktığından suç oluşacaktır.[415] Hakaret suçu taksirle işlenebilen suçlardan olmadığından, hukuka uygunluk sebebinde sınırın taksirle aşılması halinde, TCK. md. 27/1 uygulama alanı bulamayacaktır.[416]

Birinci durumu hakaret suçu bakımından örneklendirmek zordur. Zira meşru müdafaa halinde hakaret suçu bakımından mazur görülebilecek heyecan, korku veya telaşın savunma teşkil eden karşı hakaret fiiline nasıl etki edeceğinin belirlenmesi güçtür. Ancak ikinci ve üçüncü durumların hakaret suçu bakımından gerçekleşmesi muhtemeldir. Savunma dokunulmazlığını fırsat bilerek dava ile ilgisinin olmadığını bildiği bir olay yada olgudan bahsederek karşı tarafı yıpratmaya çalışan kişinin davranışı hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın kasten aşılmasına örnektir. Cumhuriyet savcısının iddianameyi tanzim ederken iddianameye konu suçlarla ilgisi olmayan ve fakat sanıkla ilgili olan bir olayı dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranışı sonucunda iddianamesinde aktarması ise hukuka uygunluk nedenlerinde sınırın taksirle aşılmasına örnek teşkil etmektedir.

2. HAKARET SUÇUNUN NİTELİKLİ HALLERİ

Türk Ceza Kanunu md. 125/3'te hakaret suçunun nitelikli halleri sayılmıştır. Bu kapsamda (a) bendinde kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, (b) ve (c) bentlerinde de kişiye inanç, düşünce ve kanaatlerinden dolayı hakaret edilmesi fiilleri basit hakaret suçunun nitelikli halleri olarak düzenlenmistir.[417]

2.1. Kamu Görevlisine Karşı Görevinden Dolayı İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu md. 125/3-(a), *"Hakaret suçunun; a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı, (…) İşlenmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz"* ifadesini hükme bağlamıştır.

TCK. tanımlar başlıklı md. 6/1-(c)'de kamu görevlisi tanımı yapılmıştır. Buna göre *"Ceza kanunlarının uygulanmasında (…) kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir suretle sürekli, süreli veya geçici*

---

414 Malkoç, a.g.e., s. 60; Bakıcı, a.g.e., s. 543.
415 Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 224; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 331-332.
416 Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 224-225; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 331-332; Bakıcı, a.g.e., s. 541.
417 Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 240; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 432.

olarak katılan kişi (…) anlaşılır." [418] Yani kamusal faaliyete katılan kişiler kamu görevlisi sayılmaktadır.[419]

Bir tüccarın kendisine fazla vergi tahakkuk ettirdiği gerekçesiyle bir kamu görevlisi olan vergi dairesi müdürüne evinin önünde hakaret etmesi, *görev sebebiyle* işlenen hakaret suçuna, aynı görevli makam odasında çalışırken odaya gelen ev sahibinin aralarındaki kira alacağı ilişkisi nedeniyle işlediği hakaret fiili ise *görev sırasında iş*lenen hakaret suçuna örnektir. Birincisinde kamu görevlisinin kanuni görevi ile failin hakaret fiili arasında nedensellik bağı mevcut iken, ikincisinde böyle bir nedensellik bağı yoktur.[420] Ancak görev sırasında işlenmistir. Birinci durumda işlenen hakaret fiili, TCK. md. 125/3-(a)'da tanımlanan suçun kapsamına girerken, ikinci durumda ise basit hakaret suçunun tanımlandığı TCK. md. 125/1'in kapsamına girmektedir.[421]

Bir kamu görevlisi aleyhine, ifa ettiği görevden ayrıldıktan sonra, görevinden dolayı hakaret fiili işlenirse, yine TCK. md. 125/3-(a) uygulanacaktır.[422]

TCK. md. 125'teki suçun oluşumu için hakaretin yüze karşı işlenmesi zorunluluğu bulunmadığından kamu görevlilerin gıyaplarında yapılan hakaretlere de görevlerinden dolayı olması ve ihtilat öğesinin de gerçekleşmesi koşuluyla md. 125/3-(a) uygulanacaktır.[423]

Kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret, görevlinin çalıştığı devlet dairesinde işlenirse, buralar herkesin serbestçe girmesine açık olmayan yerler olduğundan, fiile md. 125/3-(a) uygulanacaktır. Bu hakaret, sokakta ya da bir alışveriş yerinde ya da basın-yayın yoluyla işlendiği takdirde, işlenen fiilde aleniyet öğesinin bulunması nedeniyle, md. 125/3-(a)'ya göre verilecek ceza, md. 125/4 uyarınca altıda bir oranında arttırılacaktır.[424]

Kamu görevlisine görevinde dolayı hakaret suçunun, görevliye hitaben bir mektup veya başka bir yazı, telgrafta veya telefon gibi iletişim araçlarıyla işlenmesi durumunda da md. 125/2 delaletiyle md. 125/3-(a) uygulanacaktır. Ancak, üçüncü kişilere gönderilen mektuplarla ya da resmi dairelere verilen dilekçelerle kamu

---

[418] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 241; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236.
[419] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 241; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236, 264.
[420] Malkoç, a.g.e., s. 510.
[421] Çetin, a.g.e., s. 32-33; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 432.
[422] Çetin, a.g.e., s. 33; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 432.
[423] Çetin, a.g.e., s. 33; Tarhan, a.g.e., s. 303; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 385; Malkoç, a.g.e., s. 510.
[424] Çetin, a.g.e., s. 33; Malkoç, a.g.e., s. 510.

görevlilerine hakaret edilmesi durumunda suç yoklukta (gıyapta) işlenmiş sayılacak ve ihtilat öğesinin gerçekleşmesi aranacaktır.[425]

2.2. Hakaret Suçunun Kişinin Dinî, Siyasî, Sosyal, Felsefi İnanç, Düşünce ve Kanaatlerini Açıklamasından Değiştirmesinden, Yaymaya Çalışmasından, Mensup Olduğu Dinin Emir ve Yasaklarına Uygun Davranmasından Dolayı İşlenmesi

Hakaret suçunun nitelikli biçimlerinden biri de "*Dinî, siyasî, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı (…) işlenmesi"* dir.[426]

TCK. md. 125/3-(b)'de yer alan hüküm, ETCK. md. 175/3'ün karşılığıdır.[427] Ancak eski hüküm yalnızca kişinin dini inançlarıyla ilgili olduğu halde, yeni kanun siyasi, sosyal ve felsefi inançları da kapsamına almıştır.[428]

Kişi aleyhine, dini, siyasi, sosyal, felsefi; inanç, düşünce ve kanaatlerini, açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı hakaret fiilini işlenmesi halinde TCK. md. 125/3-(b) uygulama alanı bulacaktır.[429] Bu hüküm, koruduğu hukuki yarar itibariyle İHAS. md. 9 ve Ay. md. 24, 25 ve 26 ile garanti altına alınan düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü ile din ve vicdan özgürlüğü kapsamında

---

[425] Çetin, a.g.e., s. 33; Malkoç, a.g.e., s. 510.

[426] *Hafızoğulları*, "Bu bağlamda olmak üzere, Kanun, ör., Din ve vicdan hürriyetini, kişinin sıkı sıkıya şahsına bağlı, herkes için ortak olan 'şeref' hukuki değeri gibi, bizzat kişinin bir niteliği, kişilerin ortak bir değeri saymış, Din ve vicdan hürriyetini ihlal eden fiillerin bir kısmını, bağımsız suç veya ağırlatıcı neden olarak 'Şerefe Karşı Suçlar' içinde düzenlemiştir. Bu düzenleme, An. 2.ve 10. Madde hükmüne açık aykırılık oluşturmaktadır. Kişi bakımından, kişiler arasında, tek ortak değer 'şeref' değeridir. Din, inanç, çeşitlilik arz ettiğinden, herkes bakımından ortak bir değer değildir. Şerefe karşı suçlarda suçla ihlal edilen ceza ile korunan hukuki değer veya menfaat kişinin şerefidir. Böyle olunca, şerefe karşı suçlarda, kişiyi korumak görüntüsü altında, dini, inancı koruma, ne bir keşif ne de bir icattır; sadece, eşitlik ilkesinin etrafını dolanarak, kişiye, herkes için ortak hukuki değer 'şeref' kalıbında, inançsal bir kimlik sağlamak için, hile-i şer' iye yapmaktır. Biz, yukarıda belirtik, bir başka kanunu, künhüne vararak 'iktibas etmek' yerine, taklide kalkışmak, bu tür yanlışlıklara neden olmustur. (Zeki Hafızoğulları; "Türk Ceza Kanunun Suçları Tasnifi", s. 9, http://www.zekihafizogullari.com/Makaleler/5237%20sayili%20kanunda%20suclarin%20tasnifi.doc.)

[427] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 242; Malkoç, a.g.e., s. 510; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 433.

[428] Çetin, a.g.e., s. 33; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 385; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 242; Malkoç, a.g.e., s.510; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 433.

[429] Artuk /Gökcen/Yenidünya, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** s.3069. Çetin, a.g.e., s. 34; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 433.

değerlendirilmektedir.[430] *"Düsünce, vicdan ve din özgürlüğü"* kenar başlıklı İHAS. md. 9'a göre *"Her şahıs düsünme, vicdan ve din hürriyetine sahiptir. Bu hak din veya kanaat değiştirme, hürriyetini ve alenen veya hususi tarzda ibadet ve âyin veya öğretimini yapmak suretiyle tek başına veya toplu olarak dinini veya kanaatini izhar eylemek hürriyetini tazammum eder"*. Madde aktif dinsel inanç ve düsüncenin yanı sıra pasif düşünce özgürlüğünü ve bu kapsamda inançsızlığı, dinsel inançlara mesafeliliği, din ve düsüncesini sonradan değiştirenleri de koruma altına almaktadır.[431] Bu hak aynı zamanda mutlak insan hakları arasında tanımlandığından maddenin ikinci fırkasındaki şartlar haricinde, akit devletler tarafından sınırlandırılması yasaklanmıştır. Düşünce, din ve vicdan özgürlükleri içsel oldukları kadar da dışsaldırlar. Yani kişinin, inanç ve düsünce kurgusuna uygun ve aynı zamanda hukuken meşru bir yasam tarzı benimseme ve zihnindeki değer yargılarını buna göre şekillendirme özgürlüğünün yanında, bu hususlara ilişkin düşünce ve kanaatlerinin çeşitli yöntemlerle açıklama, dış dünyaya aksettirme özgürlüğü de bulunmaktadır.[432] İHAS. md. 9/2'da bu özgürlüğün hangi hallerde ve ne şekilde sınırlandırılabileceği ortaya konmuştur: *"Din veya kanaatleri izhar etmek hürriyeti demokratik bir cemiyette ancak âmme güvenliğinin, amme nizamının, genel sağlığın veya umumi ahlâkın, yahut başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için zaruri olan tedbirlerle ve kanunla tahdit edilebilir"*. Örneğin, kişinin dini emir olduğu iddiası ile tıbbi müdahale işlemleri aleyhinde propaganda yapması veya yine dini emir olduğu iddiası ile kişileri suç işlemeye teşvik etmesi hiçbir sekilde düşünce, vicdan ve din özgürlüğü veya ifade özgürlüğü olarak değerlendirilemeyecektir.[433]

TCK. ile bu özgürlüklere müdahalelerin ceza yaptırımı altına alınması, bu özgürlüklerin korunmasının ceza hukukundaki yansımasını teşkil etmektedir. Gerçekten devlet egemenliğini elinde bulunduran organların dahi bu özgürlüğü müdahalesinin çok sınırlı tutulduğu bir hukuk sistematiğinde bireylerin bu konuya ilişkin müdahalelerine ceza kanunlarının göz yumması da düşünülemezdi.[434] Bu noktadan hareketle TCK. md. 125/3-(b)'de *"Hakaret suçunun; (…) Dinî, siyasî,*

---

[430] Tarhan, a.g.e., s. 306; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 242; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 264; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 120.
[431] Tarhan, a.g.e., s. 306; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 242; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler** , s. 264.
[432] Tarhan, a.g.e., s. 306; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 242, dn. 99.
[433] Tarhan, a.g.e., s. 306.
[434] Tarhan, a.g.e., s. 306.

sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı, (…) İşlenmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz" hükmüne yer verilerek bu tür fiilleri sıradan hakaret fiillerine oranla daha ağır yaptırıma bağlanmıştır.

Bir kimsenin Tanrı'ya inanmadığını, belli bir siyasi partiye oy vermekte veya vermemekte olduğunu açıklamasından veya bu inanç ve düşüncelerini sonradan değiştirmesinden, mensup olduğu dinin veya siyasi partinin düşüncelerini yaymaya çalışmasından dolayı hakarete maruz kalması halinde, fail hakkında verilecek ceza miktarı md. 125/3-(b) uyarınca bir yıldan az olamayacaktır.

Kanun koyucu başkalarının dinî, siyasî, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasının, değiştirmesinin, yaymaya çalışmasının, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasının hakaret fiilinin konusu olmasını ifade özgürlüğünün sınırının aşılması olarak kabul etmekte ve ceza ile yaptırıma bağlamakta ve suçun nitelikli hali olarak cezalandırmaktadır.

Gerçekten bir özgürlük alanı olarak düşünce, vicdan ve din özgürlükleri, içeriklerinde bulunan değişim, dinamizm ile ifade özgürlüğü bakımından, kişilerin saldırısına son derece açık alanlardır. Çünkü genel değer yargılarına aykırı düşünceler ve genel değer yargısının değiştirilmesi toplumca kolayca kabul görülmediği gibi, hakaret fiilleri de böyle durumlarda meşru görülmekte ve bu nedenle çok ağır içerikte hakaretler çok kolay bir şekilde işlenebilmektedir. Gerek anayasalar ve gerekse uluslararası sözleşmeler ile üst düzeyde korunmakta olan özgürlüklerin hakaret niteliğindeki saldırılarla bu denli kolay ihlal edilebilmesine yukarıda da belirtildiği gibi hiçbir ceza kanununun göz yumması beklenemez.

Bu kapsamda dikkat edilmesi gereken bir husus da mağdurun korunan hukuki yararının sınırlarını aşmamış olması, örneğin, din ve vicdan veya ifade özgürlüğünü kullanırken başkalarının din ve vicdan özgürlüklerine saldırmamış olması gerekmektedir. Aksi takdirde md. 125/3-(b) hükmü uygulanamayacak veya bu hüküm uygulanmasına rağmen md. 129/1 veya 129/3'ün uygulanması gündeme gelebilecektir.[435]

Kanun koyucu dinî, siyasî, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerin nelerden ibaret olduğunu açıklamamıştır. Madde gerekçesinde de bu konuya ilişkin bir

açıklama göze çarpmamaktadır.[436] Bu konuya ilişkin sınırları öğreti ve uygulama mutlaka çizecektir. Kanaatimizce bir düşünce ne kadar huzursuz edici ve yanlış olursa olsun, demokratik toplum düzeninin gereği olarak açıklanmasının serbest olması gerekmektedir, yeter ki açıklanması bizatihi suç teşkil etmesin ve özgürlüğün kullanılışı Ay. ve İHAS.'taki esaslar çerçevesinde değerlendirilebilsin.

Son olarak, hakaret fiilinin kisinin mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından kaynaklanması halinde de TCK. md. 125/3-(b) uygulanacaktır. Ancak burada dikkati çeken, kişinin mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına riayet etmemesinden dolayı hakarete uğraması halinde kanunilik ilkesi gereğince faile verilecek cezanın arttırılamayacağı hususudur.[437] Bu hususun da kanuni düzenlemede dikkate alınması gerektiği değerlendirilmektedir.[438]

2.3. Kişinin Mensup Bulunduğu Dine Göre Kutsal Sayılan Değerlerden Bahisle İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu md. 125/3-(c) "*Hakaret suçunun; (…) c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle, işlenmesi hâlinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz"* ifadesini hükme bağlamıştır. Buna göre hakaret suçunun kişinin mensup olduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi, bu suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir.[439] Dinlerin kutsal saydığı değerler, Allah, Peygamber, Kutsal Kitap (Kuran, İncil, Tevrat vb.) şeklinde örneklendirilebilmektedir. Bu hükme göre bir kimseye, Tanrı olarak inandığı kutsal varlıktan, inandığı dinin peygamberinden ya da kutsal kitabından söz edilerek hakaret edilmesi halinde, md. 125/3-(c) uyarınca faile verilecek ceza (hapis veya adli para cezası) bir yıldan az olamayacaktır.[440] Bahsi geçen bu bentte geçen suçun işlenmesi için diğer bentlerde yazılı suçlarda olduğu gibi failin genel kasıtla hareket

---

[435] Tarhan, a.g.e., s. 307.

[436] Madde gerekçesinin bu fıkraya ilişkin olan kısmı söyledir: "Maddenin üçüncü fıkrasında, hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi, bu suçun bir nitelikli hâli olarak kabul edilmiştir. Keza, hakaret suçunun dinî, siyasî, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı ya da kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın bir yıldan az olamayacağı hüküm altına alınmıştır".(Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 254); Tarhan, a.g.e., s. 307.

[437] Tarhan, a.g.e., s. 308; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 35-39; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 433; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 11.

[438] Tarhan, a.g.e., s. 308; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar, s. 11.

[439] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 385; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 243; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 265; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s.120.

etmesi yeterlidir. Bunun dışında ayrıca özel kasıt aranmamaktadır.[441] Bu doğrultuda, bir kimsenin Tanrı olarak inandığı varlığa, inandığı dinin ya da kutsal kitabına hakaret eden fail bu bent uyarınca cezalandırılır. Böyle durumlarda sanığın amacının dince kutsal sayılan değerlere hakaret olup olmadığına bakılmaz; mağdura hakaret amacıyla mağdurun bu türlü değerlerine hakaret eden kişi (c) bendi uyarınca cezalandırılacaktır. Aksi halde yani özel kasta ağırlık veren gerekçelerle bu hükmün uygulanmaması kanuna aykırı olacaktır.[442] Süregelen Yargıtay uygulaması ise aksi yöndedir.[443]

2.4. Hakaret Suçunun Alenen İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu md. 125/4'te hakaret fiilinin ister huzurda ister ihtilatlı olsun, alenen işlenmesi cezayı artırıcı bir neden olarak sayılmıştır.[444]

İlk olarak aleniyet kavramının tanım ve açıklamasının yapılması gerekmektedir. Genel kelime anlamları itibariyle; aleniyet, *"açıklık"*, alenen ise, *"açıktan açığa, herkesin gözü önünde, herkesin içinde, gizlemeden, açıkça"* ifadeleri ile tanımlanmaktadır.[445]

TCK.'da tanımı yapılmamış olmakla birlikte, ceza hukuku anlamında *aleniyet* ise, belirsiz sayıda kişilerin bir fiili öğrenmelerini olanaklı kılan bir durumu ifade eder.[446] Hakaret fiilinin *alenen iş*lenmesi ise bu tanım doğrultusunda belirsiz sayıda kişilerin hakareti duyup öğrenmelerini olanaklı kılacak davranısları ifade eder.[447] Bu

---

[440] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 243.

[441] Çetin, a.g.e., s. 34; Tarhan, a.g.e., s. 308-309; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 243; Malkoç, a.g.e., s. 510; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 434.

[442] Çetin, a.g.e., s. 34; Tarhan, a.g.e., s. 308-309; Malkoç, a.g.e., s. 510.

[443] "Sanığın katılanın din ve imanına sövme eyleminin (765 sayılı) TCK. m. 175/3'te düzenlenen suçu oluşturduğu gözetilmeden, genel kasıtla işlenen suçta özel kasıt arayan ve yasal olmayan gerekçelerle beraat hükmü kurulması yasaya aykırıdır" (4. CD., T. 09/03/1998, E. 1998/1158, 1998/1951, Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 243, dn. 101); "sanığın yakınana (ulan senin Cumanı da, Cuma vaktini de, abdestini de SK. ederim) biçimde sövme eyleminde İslam dininin belli ilke ve esaslarını amaçlayan özel kastının ne suretle oluştuğunu gösteren kanıtlar açıklanıp tartışılmadan sövme suçu yerine (765 sayılı) TCK nun 175/3 maddesi ile hüküm kurulması bozmayı gerektirir" 4. CD., T. 18/05/1994, E.1994/1129, K. 1994/4592, Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 243, dn. 101); Malkoç, a.g.e., s. 510.

[444] Artuk/Gökcen/Yenidünya, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** s. 30671. Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 243.

[445] http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?.

[446] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 243; Malkoç, a.g.e., s. 510; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 265; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 120-12; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 12; Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5027.

[447] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 386; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 243; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 434-435; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 265; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 120-121; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe

da iki türlü olur: Birincisi, suçun herkese açık yerde işlenmesi, ikincisi ise basın-yayın yoluyla işlenmesidir.[448]

2.4.1. Hakaret Suçunun Herkese Açık Yerlerde İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu md. 125'in birinci ve üçüncü fıkralarında öngörülen cezalar konut gibi özel yaşam alanları ya da devlet daireler gibi kamusal alanlar veya yalnızca çağrılan (sınırlı) bir kesimin girebileceği düğün veya buna benzer özel merasim yerleri gibi herkesin serbestçe girmesine açık olmayan yerlerde yapılan ve bu nedenle aleniyet öğesi taşımayan hakaretler için uygulanabilir.[449] Bu fıkradaki suçlar cadde ve sokaklar, alışveriş yerleri, konut eklentisi niteliğinde olmayan bahçeler gibi herkesin gezip dolaşabileceği ya da girebileceği yerlerde işlendiklerinde alenen işlenmiş sayılırlar; burada somut fiili durumdan ziyade elverişliliğe bakmak gerekmektedir.[450] Fiilin belirsiz sayıda kişi tarafından algılanma olasılığı mevcut olduğu takdirde aleniyetten söz edilebilmektedir; yoksa aleni sayılan bir yerde başka kimselerin fiilen bulunuyor olmaları şart değildir.[451] Bunun gibi yukarıda anlatılanlar çerçevesinde aleni sayılmayan bir yerde hakaret fiilinin bir çok kişi tarafından görülmüş veya duyulmuş veyahut da başka surette vakıf olunmuş olması fiilin alenen işlenmiş sayılmasını gerektirmemektedir.[452] Bu hallerde olayın

---

Karşı Suçlar", s. 12; "Sanığın yakınana 'söz hepiniz teröristsiniz, A…'tan terör çıkar' biçimindeki sözlerle sövme eyleminin, 765 sayılı T. Ceza Yasasının 482/3.maddesine uyduğunun gözetilmemesi, …" (4. CD., T. 24.10.2007, E. 2006/3679, K. 2007/8342.); "Sanığın, katılana açık hava toplantısında hakaret ettiğinin kabulü karşısında, 5237 sayılı TCY.nın 125/4 maddesinin uygulanmaması, …" (4. CD., T. 01.11.2007, E. 2006/5308, K. 2007/8626.)

[448] Malkoç, a.g.e., s. 510; "Kabule göre de, eylemin televizyon program sırasında işlenmesi nedeniyle aleniyet öğesinin gerçekleştiğinin gözetilmemesi, …" (4. CD., T. 06.11.2007, E. 2006/5044, K. 2007/8888.)

[449] Çetin, a.g.e., s. 35.

[450] Çetin, a.g.e., s. 35; Tarhan, a.g.e., s. 309; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 435; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 265; "Yakınan S.S.'nin anlatımında sanığın kendisine 'görümcesinin evinde' sövdüğünü belirttiği, tanık M.S.'nin ise tartışma sesleri üzerine 'dışarı çıktığında' sanığın katılana sövdüğünü bildirmesi karşısında, bu anlatımlar arasındaki çelişki giderilip *aleniyetin ne biçim oluştuğu* açıklığa kavuşturularak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeden, eksik soruşturma ve yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması, …" (4. CD., T. 21.05.2007, E. 2006/2002, K. 2007/4800.)

[451] Tarhan, a.g.e., s. 310; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 386; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 244.

[452] Tarhan, a.g.e., s. 310; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 244; *Dönmezer*, "kanaatımızca hakaret, kendisine saldırılan kimse ile birlikte en az üç kişinin huzurunda işlendiğinde aleniyeti kabul etmek gerekir. Zira bu halde fiilin kamuya yayılması gerçekleşmiş sayılmalıdır. Bunun dışında fiilin genel veya kamuya açık yerlerde işlenmesi halinde aleniyet yine kabul olunur" ifadeleri ile farklı görüş ileri sürmektedir **(Dönmezer**, a.g.e., s. 263).

niteliğine göre birinci ve üçüncü fıkralarda öngörülen cezalar bu fıkra (md. 125/4) uyarınca altıda bir oranında arttırılarak hükmolunucaktır.[453]

Herkese açık olmayan işyerleri, misafirhaneler, özel araçlar, konutlar aleni yerlerden değildir; ancak failin bir konutun penceresinden sokakta bulunan mağdura hakaret etmesi durumunda da suç alenen işlenmiş sayılmaktadır.[454] Tabii ki bu örnekten de anlaşılacağı üzere aleniyetin tespiti kağıt üzerinde kesin sınırlar koyarak yapılabilecek bir iş değildir. Her olayın özelliği mutlaka ayrı değerlendirilecek ve uygulamada, özellikle aleni olup olmadığı belirlenemeyen yerlerde mutlaka olay yerinde keşif yapılarak aleniyet öğesinin tespiti gerekecektir.[455]

Esas itibariyle aleniyetin bir başka şekli olan, fiilin basın-yayın araçları ile işlenmesi hususu, TCK. md. 125/4'ün 5377 S.K. ile değiştirilmesinden önce daha ağır bir ceza yaptırımına bağlanmıştı. Değişiklikten önceki fıkra metnine göre *"Ceza, hakaretin alenen işlenmesi halinde, altıda biri; basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde, üçte biri oranında"* artırılarak verilecekti. Ancak daha sonra fıkranın basın ve yayınla ilgili olan kısmı bahsedilen kanun değişikliği ile metinden çıkarılmıştır. Değişikliğe ilişkin gerekçede *"suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi hali de, aleniyetin gerçekleşiş şekillerinden birini oluşturmaktadır. Hakaret suçuyla ilgili olarak aleniyet, bir nitelikli unsur olarak belirlendiği için, söz konusu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi, bu suç açısında ayrı bir nitelikli unsur olarak görülmemiştir. Belirtilen nedenle, hakaret suçunun tanımlandığı 125 inci maddenin dördüncü fıkrasında bu yönde değişiklik yapılması gereği hasıl olmuştur"* ifadelerine yer verilmektedir. Bu düzenleme haklı olarak, hakaret suçunun basit bir aleniyet öğesiyle işlenmesi ile basın ve yayın organları aracılığıyla işlenmesi arasında ortaya çıkan mağduriyet açısından ciddi farklılıklar bulunduğu, fiillerin nitelik farklılığı arz ettiği, basın ve yayın yoluyla işlenen hakaretlerin çok yaygın bir kitle tarafından öğrenilebildiği, ayrıca basın ve yayın yoluyla hakaret fiillerine mağdurun tutum geliştirme imkanının olmadığı, tutum geliştirse bile çoğunlukla iş işten geçtikten sonra tutum geliştirilebildiği ve bu açıdan basın ve yayın yoluyla işlenen hakaret fiillerinde mağdurun çok daha savunmasız olduğu gerekçeleri ile eleştirilmektedir.[456] Bu eleştirileri çok haklı bulmaktayız. Ancak kanun koyucunun bu açık iradesi

[453] Çetin, a.g.e., s. 35.
[454] Çetin, a.g.e., s. 35; Tarhan, a.g.e., s. 310.
[455] Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5028; Tarhan, a.g.e., s. 310.
[456] Tarhan, a.g.e., s. 311.

karşısında, basit aleniyet ile basın ve yayın organları aracılığıyla oluşan aleniyeti aynı kapsamda değerlendirmek ve sadece hakimin takdir yetkisini kullanırken bu hususu göz önünde bulundurmasını beklemekten başka seçenek bulunmamaktadır.

2.4.2. Hakaret Suçunun Basın Yayın Yoluyla İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu md. 125/4'ün 5237 S.K. ile düzenlenen ilk şekli yukarıda da belirtildiği üzere *"Ceza, hakaretin alenen işlenmesi halinde altıda biri, basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde üçte biri oranında artırılır" ş*eklindeydi. Bu düzenleme ile hakaret suçunun alenen ve basın-yayın yoluyla işlenmesi ayrı ayrı ağırlaştırıcı neden sayılıyordu.[457] İtirazlar üzerine bu hüküm, 5377 S.K. ile *"Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altıda bir oranında artırılır"* biçiminde değiştirilmiş ve böylece bu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesinin alenen işlenmesinden ayrı olarak cezayı ağırlaştırıcı neden sayılmasının önüne geçilmiştir. Ancak bu değişikliğe karşın, hakaret suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi alenen hakaret niteliği ile cezayı artırıcı neden olma özelliğini sürdürecek, ancak artırım üçte bir değil altıda bir oranında olacaktır.[458]

---

[457] Çetin, a.g.e., s. 35; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 215.

[458] Çetin, a.g.e., s. 35; *Çetin,* 5377 S.K. ile yapılan değişiklikle beraber TCK. düzenlemesini şöyle eleştirmektedir: "5377 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik basın çevrelerinin haklı isteklerini karşılamaktan çok uzaktır. Bir kamu görevlisine hakaret suçunun basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde cezasının 1/3 oranında artırılarak 1 yıl 4 ay olması, 1/6 oranında artırılarak 1 yıl 2 ay olması arasında (her ikisi de bir yıllık paraya çevirme sınırının üstünde olduğu için) soruna çözüm olması yönünden büyük bir fark yoktur. Buradaki asıl sorun üçüncü fıkradaki kamu görevlisine hakaret suçunun cezasının ağırlığıdır. Yürürlükten kaldırılan 765 sayılı Ceza Yasamızın 266. Maddesinde memura hakaret ve sövme suçları için kademeli bir ceza öngörülüyordu. Bu düzenlemeye göre, köy bekçisi, muhtar, nüfus memuru vb. gibi en alt kademedeki bir memura sövmenin cezasının alt sınırı 2 aydan, polis komiseri ve subay gibi orta kademedeki bir memura sövmenin cezasının alt sınırı 3 aydan, Başbakan, bakanlar, valiler, kaymakamlar, yargıç ve savcılar gibi üst kademelerde yer alan memurlara sövmenin cezasının alt sınırı 6 aydan başlıyordu. Yeni Yasa bu kademeli sistemi terkederek ve bütün kamu görevlilerine hakaret suçunun cezasının alt sınırın bir yıl olarak benimseyerek daha yürürlüğe girmeden sızlanmalara neden olmuştur. Bize göre, burada yapılması gereken ilk iş, üçüncü fıkradaki cezanın bir yıl olan alt sınırını aşağıya çekerek örneğin 6, 7 veya 8 gibi rakamlara düşürmek ve bütün dünyada olduğu gibi suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesini eskisinde olduğu gibi alenen işlenmesinden ayrı olarak ve daha yüksek bir oranda cezayı artırıcı neden saymaktır. Çünkü, bu suçu basın ve yayın yoluyla işlenmesi, hitap ettiği kitle açısından basın dışı yollarla işlenmesinden çok daha geniş ve mağdur açısından çok daha yaralayıcıdır. Bu nedenle hakaret suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi bütün dünyada en üst düzeyde cezayı artıcı neden sayılmaktadır" (Çetin, a.g.e., s. 36); Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 266; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 12.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HAKARET SUÇUNA TEŞEBBÜS, BU SUÇTA GÖNÜLLÜ VAZGEÇME, İŞTİRAK VE İÇTİMA

1. HAKARET SUÇUNA TEŞEBBÜS ve BU SUÇTA GÖNÜLLÜ VAZGEÇME

Bu başlık altında genel olarak teşebbüs ve gönüllü vazgeçme konuları açıklandıktan sonra hakaret suçundaki yansımasının nasıl olduğu üzerinde durulacaktır.

1.1. Genel Olarak Teşebbüs ve Gönüllü Vazgeçme

Hakaret suçunun bir özel görünüş biçimi olarak teşebbüs ve gönüllü vazgeçme konularına geçmeden önce genel olarak teşebbüs ve gönüllü vazgeçme konusunun açıklanması gerekmektedir.

1.1.1. Genel Bilgiler

Failin, icra hareketlerine baslamış (suç yoluna girmiş) olmasına rağmen, elinde olmayan nedenlerle, neticenin gerçekleşmemesi hallerine teşebbüs adı verilmektedir.[459] Teşebbüs halinde cezalandırılan netice, zarar tehlikesini açığa vuran fiildir.[460]

"İter criminis" adı verilen suç yolu, dört safhadan oluşmaktadır: Suç işleme düşüncesinin oluşması aşaması, hazırlık hareketleri aşaması, icra hareketleri aşaması ve nihayet neticenin gerçekleşmesi aşaması.[461]

Bu safhalardan birincisi ve ikincisi ceza hukukunun konusunu oluşturmamaktadır. Yani düşünce hiçbir şekilde, hazırlık hareketleri ise ilke olarak (yani başka bir kanun maddesinde tanımlanmadığı sürece) cezalandırılmaz.[462] Bu yüzden bu fiiller teşebbüse konu olmazlar.[463] Bu durumda suç yolunun, hazırlık

---

[459] Öztürk/Erdem, s. 90.
[460] Bahri Öztürk; Mustafa R. Erdem; Veli Ö. Özbek**, Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler**, Ankara , Turhan Kitabevi, 2003, s. 41; Haluk Çolak, **Mayıs Değişiklikleri ile Güncel Ceza Hukuku ve YTCK**., Ankara, 2005, s. 49; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 227.
[461] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 91; Aydın Devrim, "Suça Teşebbüs", **AÜHFD**. Y. 2006, C. 55, S. 1, s. 86.
[462] Jescheck, a.g.e., s. 54.
[463] Öztürk/Erdem/Özbek, a.g.e., s. 41; Malkoç, a.g.e., s. 107.

hareketlerinin bittiği ve icra hareketlerinin başladığı noktasından itibaren teşebbüsten bahsedebilmekteyiz.[464]

"İcraya başlayıp da" ifadesi de bu tezi doğrulamaktadır. Teşebbüs halinde ortada kanunî tanıma tam anlamıyla uygun bir hareket veya netice olmadığından TCK. md. 2'de ifadesini bulan *"suç ve cezada kanunîlik"* ilkesi gereğince faile ceza verilememesi gerekirdi. Bu noktada teşebbüsün cezalandırılmasının birinci sebebi kanunda bu konuda hüküm bulunmasıdır.[465] Teşebbüsün cezalandırılmasının bir diğer sebebi olarak da teşebbüsün tamamlanmış suç gibi sosyal düzeni ihlal ettiği fakat bu ihlalin teşebbüs halinde zarar tehlikesi olarak karşımıza çıktığı ifade edilmiştir.[466]

TCK. md. 35'e göre bir suça teşebbüsten söz edebilmek için öncelikle failde bir suçu işlemeye yönelik kasıt bulunması gerekmektedir.[467] Bu şart, TCK. md. 35'te *"işlemeyi kasdettiği"* ifadesinden çıkarılmaktadır.[468] Burada ifade edilen kasıt teşebbüse yönelik olmayıp bilakis suçun objektif unsurlarını bilerek ve isteyerek icra hareketlerine başlanmasıdır. Burada failin kastı neticeye yöneliktir.[469] İkinci şart hareketin neticeyi meydana getirmeye elverişli olmasıdır. Bu şart, TCK. md. 35''te *"elverişli hareketlerle" ş*eklinde ifade edilmiştir.[470] Bir diğer şart ise icra hareketlerine doğrudan doğruya başlanmış olmasıdır.[471] ETCK., md. 61 ve 62'de geçen *"icraya başlayıp da"* ve *"icrasına"* ibareleri yerine, TCK., md. 35'te *"doğrudan doğruya icraya başlayıp da"* ifadesine yer verilmiştir. Buna göre, *"işlenmek istenen suç tipiyle belirli bir yakınlık ve bağlantı içindeki hareketlerin yapılması durumunda suçun icrasına baslanılmış sayılacaktır."* [472] Nihayet, suçun

---

[464] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 226; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 92; Malkoç, a.g.e., s. 107; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler** , s. 339-340.

[465] Öztürk/Erdem/Özbek a.g.e., s. 42; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 226; Aydın, "Suça Teşebbüs", s. 88-89.

[466] Çolak, a.g.e., s. 49; Alacakaptan, a.g.e, s. 63.

[467] Jescheck, a.g.e., s. 54.

[468] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 95; Alacakaptan, a.g.e., s. 64; Aydın, "Suça Teşebbüs", s. 97.

[469] Ayhan Önder, **Ceza Hukuku**, C. II., İstanbul, Filiz Kitapevi, 1989, s. 434; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 226-227; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 95-96.

[470] Çolak, a.g.e., s. 52; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 229-231; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 96; Malkoç, a.g.e., s. 109; Alacakaptan, a.g.e., s.64-65.

[471] Alacakaptan, a.g.e., s. 77-78; Jescheck, a.g.e., s. 54.

[472] TCK. md. 35'in gerekçesi şöyledir: "Suça teşebbüs düzenlemesinde getirilen diğer bir yenilik, icra hareketlerinin başlangıcına ilişkindir. Bilindiği üzere icra hareketlerinin ne zaman başladığının belirlenmesi kişi hak ve özgürlüklerinin korunmasıyla yakından ilgilidir. Eğer failin kastının şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkmasıyla icranın başlayacağı yolundaki sübjektif ölçüt kabul edilirse, kişinin düşüncesi ve yaşam tarzı dolayısıyla cezalandırılmasına varabilecek bir uygulamaya yol açılacaktır. Çünkü hazırlık hareketleri aşamasında da kastın varlığının şüpheye yer vermeyecek

tamamlanamamasının failin elinde olmayan nedenlerden kaynaklanması gerekmektedir. Failin icra hareketlerine başlamasına ve bu hareketleri tamamlayıp neticeye ulaşmak istemesine rağmen elinde olmayan nedenlerle bunu gerçekleştirememesi gerekmektedir.[473]

1.1.2. Teşebbüse Elverişli Olmayan Suçlar

Teşebbüsü düzenleyen hükümler öncelikle uygulanması gerekli genel hükümler içinde yer aldıklarından kural olarak teşebbüs bütün suç tipleri için geçerlidir. Ancak bazen gerek suç tipinin niteliği, gerekse kanunun açık hükmü nedeniyle teşebbüs hükmü uygulanamayabilir.

İlk olarak, failde suç işleme kastı bulunması şartı kanun koyucu tarafından açıkça arandığından, *taksirli suçlar* (TCK. md. 85 ve 89), objektif sorumluluğun geçerli olduğu *netice sebebiyle ağırlaşmış suçlar* (TCK. md. 87) ve *kastın aşılması suretiyle işlenen suçlarda* (TCK. md. 87/4) teşebbüs hükümlerinin uygulanma olanağı yoktur.[474] İkinci olarak, neticesi harekete bitişik suçlar da *icra hareketleri parçalara bölünemediği sürece* teşebbüse elverişli değildir. Suçun oluşumu için neticenin meydana gelmesinin gerekli olmadığı *şekli suçlar* (tehlike suçlar, sırf hareket suçları) ile ihmali suçlar neticesi harekete bitişik suçlardan olduklarından bu suçlara teşebbüs icra hareketleri parçalara bölünemediği sürece mümkün değildir.[475] Üçüncü olarak, itiyadı sağlayacak sayıda hareket yapılmakla suç tamamlanacağından *itiyadî suçlara* da teşebbüs mümkün değildir.[476] Dördüncü olarak, cezalandırılabilme şartı içeren suçlara da teşebbüse mümkün değildir. Çünkü cezalandırılabilme şartı suçun bütün unsurları gerçekleştikten sonra failin cezalandırılması için gerekli bir

---

biçimde tespit edilebilmesi mümkün olup, böyle bir ölçüt hazırlık – icra hareketleri ayrımı konusunu bir kanıtlama sorunu hâline getirmektedir. Diğer bir deyişle, suçun icrasıyla ilgisiz davranışlar dahi, suç kastını ortaya koyduğu gerekçesiyle cezalandırılabilecektir. Açıklanan bu nedenlerle, Tasarıdaki "kastı şüpheye yer bırakmayacak" ölçütü madde metninden çıkartılmış ve bunun yerine "doğrudan doğruya icraya başlama" ölçütü kabul edilmiştir. Böylece işlenmek istenen suç tipiyle belirli bir yakınlık ve bağlantı içindeki hareketlerin yapılması durumunda suçun icrasına başlanılmış sayılacaktır." (Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 146.); Çolak, a.g.e., s. 53; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 231; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 99; Malkoç, a.g.e., s. 108; Bakıcı, a.g.e., s. 665; Aydın, "Suça Teşebbüs", s. 95.

[473] Çolak, a.g.e., s. 53; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 235; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 100-101; Malkoç, a.g.e., s. 111; Bakıcı, a.g.e., s. 667; Alacakaptan, a.g.e., s. 79; Jescheck, a.g.e., s. 54.

[474] Öztürk/Erdem/Özbek, a.g.e.,s. 43; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 229; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 96.

[475] Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2001, s. 199, 200; Öztürk/Erdem/Özbek**,** a.g.e., s. 48; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 239.

[476] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 456; Öztürk/Erdem/Özbek, a.g.e., s. 48.

şarttır ve suçun bütün unsurları gerçekleştikten sonra artık teşebbüsten söz edilemez.[477]

1.1.3. Gönüllü Vazgeçme

Türk Ceza Kanunu md. 36/1, *"Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır"* ifadelerini hükme bağlamaktadır.

Failin, elinde olan nedenlerle kastettiği suçun icra hareketlerinin bitmesine engel olması haline gönüllü vazgeçme denir.[478] TCK.'nın *"Gönüllü Vazgeçme"* baslıklı 36. maddesinde, *"Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır" ş*eklinde, etkin pişmanlığı da içeren bir düzenlemeye yer verilmiştir. Görüldüğü gibi, gönüllü vazgeçmeye ilişkin yeni düzenlemede iki olgu mevcuttur. Birincisi, failin icra hareketlerinden *vazgeçmesi*; ikincisi ise, suçun tamamlanmasını veya sonucun gerçekleşmesini *önlemesi*dir.[479]

Burada dikkat edilmesi gereken husus vazgeçmenin tamamen failin iradesinden kaynaklanmasının gerektiğidir. Yani failin, tamamen kendi isteği ile, dıştan herhangi bir maddi veya manevi etkenin rolü olmaksızın, icra hareketlerini yarıda bırakması veya neticenin gerçekeşmesini önlemesi gerekmektedir.[480]

1.2. Hakaret Suçu ve Teşebbüs

Hakaret suçları aynı zamanda tehlike suçlarındandır; hakaret teşkil eden fiil karşısında mağdurun rencide olması, onur, şeref ve saygınlığının zarar görmesi suçun tamamlanması bakımından değil cezanın tayini bakımından önem arz etmektedir.[481]

---

[477] Öztürk/Erdem/Özbek, a.g.e., s. 48; Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 457.
[478] Öztürk/Erdem/Özbek, a.g.e., s. 49; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 241; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 101; Aydın, "Suça Teşebbüs", s.103.
[479] Malkoç, a.g.e., s. 115.
[480] Malkoç, a.g.e., s. 115; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 355-357.
[481] Tarhan, a.g.e., s. 350; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 103; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 103-104.

Hakaret teşkil eden davranışların fail tarafından sonradan geri alınması, mağdurdan özür dilenmesi de sonucu değiştirmemektedir.[482] Nihayet hakaret suçları neticesi harekete bitişik suçlardandır.[483]

Üç kişiden az sayıda kişi ile ihtilat edilerek gıyapta hakaret edilmesi halinde de teşebbüsten söz edilme olanağı yoktur.[484] Dağınık ihtilat halinde üçüncü kişi ile de ihtilat edilerek aynı nitelikte hakaret içeren davranış işlendiğinde zaten suç tamamlanmış olacağından yine teşebbüsten söz edilemeyecektir.

Yazı veya ileti yoluyla bir kimse aleyhine hakaret fiiline teşebbüs edilmesinin mümkün olduğu öğreti ve uygulamada kabul görmektedir.[485] Örneğin, hakaret içeren bir mektup fail tarafından yazıldıktan sonra postaya verilmesine (elverişli icra hareketlerine baslanmış olmasına) rağmen failin iradesi dışındaki bir engel sebebiyle mektup muhatabına yani mağdura ulaşmamışsa bu halde hakaret suçuna teşebbüsün söz konusu olduğundan söz edilmektedir.[486] Ancak bu durumda ileti yoluyla (huzurda) hakaret değil gıyapta hakaretin tartışılması gerekmektedir. Bunun için ise failde ihtilat unsuruna yönelik bir kastın bulunması gerekir ki verilen örnekte böyle bir kasıt yoktur. Bu nedenle de suç oluşmayacaktır.[487]

Bunun dışındaki hallerde hakaret niteliğindeki davranış gerçekleştirilmekle suç tamamlanmış kabul edilmektedir. Sözle ifade edilen hakarete ilişkin cümleye başlanıp bitirilmeden yarıda bırakılmışsa, bu takdirde cümlenin mevcut hali ile failin ne demek istediği anlaşılabiliyor ve anlaşılan hali ile muhatabın onur, şeref ve

---

[482] Tarhan, a.g.e., s. 350.

[483] Dönmezer, a.g.e., s. 237.

[484] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 10; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 985; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 384; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 253; Tarhan, a.g.e., s. 350; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 430-431.

[485] Tarhan, a.g.e., s. 350; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 384; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 253; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.431; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 239; *Soyaslan*, haklı olarak, hakaret suçlarında teşebbüs olgusunun tartışılmasının sırf teorik olduğunu, pratik yönünün bulunmadığını, bu nedeninin ise hakaret suçunun şikayete bağlı bir suç olması olduğunu, şikayet hakkının kullanılabilmesi için ise mağdurun fiili öğrenmesinin gerektiğini, bu halde de suçun zaten tamamlanmış olacağını değerlendirmektedir. (Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 240); Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 10.

[486] Tarhan, a.g.e., s. 350; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 10; Parlar/Hatipoğlu, "hakaret suçunun, mağduru muhatap alan yazılı bir iletiyle yada basın yolu ile işlenmesi durumlarında icra hareketlerinin bölünebilmesi mümkün olduğundan suça teşebbüs söz konusu olabilir" ifadeleri ile hakaret suçuna teşebbüsün mümkün olduğunu kabul etmektedir. (Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 985.); Erman, a.g.e., s. 124-125; Önder, a.g.e., s.274.

[487] Tarhan, a.g.e., s. 350.

saygınlığın saldırı teşkil ediyorsa suç tamamlanmış kabul edilir; aksi takdirde suç oluşmaz.[488]

Yapılan bu açıklamalardan sonra, hakaret niteliğindeki herhangi bir davranışla tamamlanmış sayılan hakaret suçuna teşebbüs mümkün değildir.[489]

2. HAKARET SUÇUNA İŞTİRAK

Hakaret suçu, iştirak hükümlerinin uygulanması bakımında herhangi bir özellik arz etmemektedir.[490] TCK. md. 37 uyarınca, hakaret suçunun kanuni tanımındaki unsurları birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri fail olarak sorumlu tutulacaktır. Ayrıca suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi, fail olarak sorumlu olacaktır.[491]

Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kullananlar hakkında verilecek ceza artırılacaktır.[492] Kanundaki azmettirmeye ve suç yardım etmeye ilişkin hükümlerin hakaret suçu açısından diğer şartların oluşması halinde uygulanmasına engel bir durum bulunmamaktadır.[493]

3. HAKARET SUÇLARININ İÇTİMAI

Hakaret suçları *bileşik suç* özelliği arz edebildiği gibi *zincirleme suç* özellikleri de arz edebilmektedir. Ayrıca özel bir zincirleme suç hükmü olan *"kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret"* fiili de hakaret suçlarının içtimaı kapsamında aşağıda incelenecektir.

3.1. Bileşik Suç

Hakaret suçu tek başına işlenebileceği gibi başka suçlarla birlikte de gerçekleştirilebilir. Genellikle tehdit, hakaret ve basit yaralama suçları birlikte

---

[488] Tarhan, a.g.e., s. 350; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 10.

[489] Centel/Zafer/Çakmut**,** a.g.e., s. 253; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 10; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 985; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 384; Tarhan, a.g.e., s. 350; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 431; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 10.

[490] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 385; Centel/Zafer/Çakmut**,** a.g.e., s. 254; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 432.

[491] Artuk/Gökcen/Yenidünya, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** s.3079. Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 187; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 432; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 10.

[492] Tarhan, a.g.e., s. 351.

[493] Tarhan, a.g.e., s. 351; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 985; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 432.

işlenmektedir. Bu durumda aynı anda da gerçekleşse, gerçek içtima kurallarına göre kaç suç varsa hepsinden ayrı ayrı ceza verilmesi gerekmektedir.[494]

TCK. md. 42/1 uyarınca *"Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturması dolayısıyla tek fiil sayılan suça bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz"*. Buna göre hakaret suçu bir başka suçun unsuru ya da ağırlaştırıcı nedeni ise bileşik suç hükmü gereğince ayrı bir suç olarak kabul edilmemekte ve cezalandırılmamaktadır.[495] Örneğin iftira suçu mağdura bir suç isnat edilmesi itibariyle bünyesinde doğal olarak hakareti de barındırmaktadır. Hakaret, aynı zamanda işkence ve eziyet suçlarının da unsurudur; zira TCK. md. 94 ve 96'da *"insan onuruyla bağdaşmayan davranışlarda"* bulunmaktan söz edilmektedir.[496] Madde gerekçelerinde de bu fiillerin kasten yaralama, tehdit ve cinsel taciz yanında hakaret niteliği de taşıyabileceği ifade edilmiştir.[497] Bu halde de ayrıca hakaret suçundan ceza verilemeyecektir. Kötü muamele suçunda ise özellikle gerekçede de belirtildiği üzere, hakaret oluşturan fiiller disiplin yetkisi kapsamında değerlendirilemeyeceğinden ayrıca hakaret suçundan cezalandırılmayı gerektirmektedir.[498] Ancak bir hukuka uygunluk sebebi olarak terbiye etme hakkının sınırları içerisinde kalan fiiller bu kapsam dışında kalmaktadır.

---

[494] Artuk/ Gökcen/Yenidünya, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** s.3079. Tarhan, a.g.e., s. 351.

[495] Tarhan, a.g.e., s. 351; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 284; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 89; Malkoç, a.g.e., s. 136.

[496] Tarhan, a.g.e., s. 351.

[497] Madde 94'ün gerekçesinde "İşkence olarak, bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışlarda bulunulması gerekir. İşkence teşkil eden fiiller, aslında kasten yaralama, hakaret, tehdit, cinsel taciz niteliği taşıyan fiillerdir. Ancak, bu fiiller, ani olarak değil, sistematik bir şekilde ve belli bir süreç içinde işlenmektedirler. Bir süreç içinde süreklilik arzeder bir tarzda işlenen işkencenin en önemli özelliği, kişinin psikolojisi, ruh sağlığı, algılama ve irade yeteneği üzerindeki tahrip edici etkilerinin olmasıdır. Bu etkilerin uzun bir süre ve hatta hayat boyu devam etmesi, işkencenin bu kapsamda işlenen fiillere nazaran daha ağır ceza yaptırımı altına alınmasını gerektirmiştir"; madde 96'nın gerekçesinde ise "Eziyet olarak, bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışlarda bulunulması gerekir. Aslında bu fiiller de kasten yaralama, hakaret, tehdit, cinsel taciz niteliği taşıyabilirler. Ancak, bu fiiller, ani olarak değil, sistematik bir şekilde ve belli bir süreç içinde işlenmektedirler. Bir süreç içinde süreklilik arzeder bir tarzda işlenen eziyetin özelliği, işkence gibi, kişinin psikolojisi ve ruh sağlığı üzerindeki tahrip edici etkilerinin olmasıdır. Bu etkilerin uzun bir süre ve hatta hayat boyu devam etmesi, eziyetin bu kapsamda işlenen fiillere nazaran daha ağır ceza yaptırımı altına alınmasını gerektirmiştir" ifadeleri hükme bağlanmıştır. (Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku** ,s. 219, 221); Tarhan, a.g.e., s. 351.

[498] Madde gerekçesinde bu kabul, "Dikkat edilmelidir ki, söz konusu disiplin yetkisinin kötüye kullanılması suretiyle gerçekleştirilen davranışın kişide basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçünün ötesinde bir etki meydana getirmemiş olması gerekir. Aksi takdirde, kasten yaralama suçundan dolayı cezaya hükmedilmelidir. Keza, hakaret oluşturan fiiller, bu disiplin yetkisi kapsamına girmedikleri gibi, kötü muamele suçu olarak değil, hakaret suçundan dolayı cezalandırılmayı

TCK. md. 265'te düzenlenen kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla cebir ve tehditle direnme fiili genellikle hakaret suçu ile birlikte gerçekleşmektedir. Ancak bu durum, hakaret fiillerinin md. 265'te tanımlanan suçun bir unsuru olduğu anlamına gelmemektedir. Bu gibi durumlarda hakaret, direnme suçunun öğesi ya da ağırlaştırıcı nedeni olarak kabul edilemeyeceğinden, suçla korunan hukuki değerlerin farklı olması da dikkate alınarak iki ayrı suçun oluştuğunun ve gerçek içtima hükümlerinin uygulanması gerektiğinin kabulü gerekmektedir.[499] Ancak Yargıtay'ın yaklaşımı hakaretin direnme fiilinin içinde eriyeceği, fiillerin bir bütün olarak değerlendirilmesi ile sadece direnme suçunun oluşacağı yönündedir.[500]

3.2. Kesintisiz (Mütemadi) Suç

Hakaret suçları ani suçlardan olduğu için kanunun suç saydığı netice bir kerede olup bitmekte devam (temadi) etmemektedir. Bu nedenle hakaret suçları kesintisiz (mütemadi) suç özelliği göstermemektedirler.[501]

---

gerektirir" şeklinde ifade edilmektedir. (Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 259.); Tarhan, a.g.e., s. 351.

[499] Çetin Arslan; "Memura Aktif Mukavemet Suçu ve Bazı Suçlarla İçtimaı Sorunu", **AÜHFD**. Y. 2002, C. 51, S. 2, s. 56-57; Öğretide bu konuda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre, direnme sırasında işlenen hakaret ve sövme filleri cebir ve tehdit ile birlikte bir bütünlük oluşturmakta ve bağımsız kimliğini kaybetmektedir. Bu nedenle direnme suçundan cezalandırılan failin ayrıca kamu görevlisine görevi sebebiyle hakaret ve sövme suçundan cezalandırılması mümkün değildir; zira burada ayrı bir tahkir kastından da söz etmek mümkün değildir. Bu görüşe yakın olan diğer bir görüşe göre ise tahkiri ifade eden sözlerin her somut olayda direnme niteliğindeki hareketlerle bir bütünlük taşıyıp taşımadığına bakılmalı, eğer hakaret fiilleri direnmenin etkisini kuvvetlendirmek amacına yönelik olarak işlenmekte ise hakareti direnmenin unsuru kabul ederek ayrıca kamu görevlisine hakaret suçundan ceza tayini cihetine gidilmemelidir. Aksi halde ise, hem kamu görevlisine direnme hem de kamu görevlisine görevi sebebiyle hakaret suçlarından ceza verilmelidir. Bu konuda daha yerinde olduğunu düşündüğümüz üçüncü görüşe göre ise kamu görevlisine direnme ve kamu görevlisine görevi sebebiyle hakaret suçları maddi ve manevi unsurları açısından farklı suçlar olup, kamu görevlisine direnme suçunun içinde "cebir veya tehdit" unsurunun dışında hakaret veya sövme fiillerine yer verilmemiştir. Bu bakımdan görevi yaptırmamak için direnme sırasında işlenen hakaret ve sövme filleri nedeniyle görevi yaptırmamak için direnme ve hakaret suçlarından ayrı ayrı ceza verilmesi gerekmektedir. Yargıtay son kararlarında ikinci görüşü kabul etmekte, ancak direnmeden önce veya direnme sona erdikten sonra gerçekleşen hakaret fiillerinin ayrı suç oluşturacağını kabul etmektedir. (Arslan, a.g.e., s. 58-59); "Sanık G.K.'nın eyleminin görevliye etkin direnme suçunu oluşturduğu gözetilmeden, ayrıca hakaret suçundan da hüküm kurulması, …" (4. CD., T. 14.02.2007, E. 2005/12948, K. 2007/1625.)

[500] Tarhan, a.g.e., s. 352; Bkz. Arslan, a.g.e., s. 60-61.

[501] Tarhan, a.g.e., s. 357; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 105; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 85; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 141-142.

3.3. Zincirleme (Müteselsil) Suç

Her neticenin ayrı suç teşkil etmesinin ve failin kaç netice meydana getirmişse, o kadar suç işlemiş sayılarak, her birinden dolayı ayrı ayrı cezalandırılması kuralının istisnalarından biri de zincirleme (müteselsil) suç olup suçların içtimaı biçimlerinden birisidir.[502]

3.3.1. Genel Olarak

Zincirleme suç, TCK.'nın aynı kenar başlığını taşıyan 43. maddesinde *"(1) Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. (Ek cümle: 29/06/2005-5377 S.K., md. 6) Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır. (2) Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır"* ifadeleri ile hükme bağlanmıştır .

Fiilin iki unsurundan biri ve sonuncusu olan *"netice"*, kural olarak kanuni tarife uygun bir şekilde dış alemde meydana gelen değişiklik olduğuna göre, tarife uygun her neticenin ayrı birer suç teşkil etmesi, fail kaç tane netice meydana getirmişse o kadar sayıda ayrı cezaya maruz kalması gerekmektedir. Zaten hakaret teşkil eden davranışların arda arda ve aynı zaman dilimi içerisinde işlenmiş olması halinde bir tek hakaret suçu oluştuğu konusunda tereddüt bulunmamaktadır.[503]

Bazı durumlarda, birden fazla neticeyi meydana getiren faile bir tek ceza verilebilmektedir. Zincirleme (müteselsil) suç da böyle durumlarda karşımıza çıkmaktadır.[504] Burada dikkat edilmesi gereken bir husus, birleşen ve tek bir suç sayılan çesitli suçların esas itibariyle müstakil birer suç olmalarıdır. TCK., bu müstakil suçların tek bir suç işleme kararı ile birbirine bağlandığını dikkate alarak, bu müstakil suçları tek bir suç saymaktadır.[505]

---

[502] Malkoç, a.g.e., s. 140; Alacakaptan, a.g.e., s. 55.
[503] Tarhan, a.g.e., s. 356.
[504] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 285-286; Malkoç, a.g.e., s. 140; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 419.
[505] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 287; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 88-89; *Alacakaptan*, "aynı suç işleme kararı" (amaçta birlik) ölçütünün tek başına uygulandığında adaletsiz sonuçlar ortaya çıkarabileceği, bu nedenle bu ölçüte ek olarak failin davranışlarının arasında geçen sürelerin çok uzun olmaması şartının da aranması gerektiği görüşündedir; (Alacakaptan, a.g.e., s. 42-43).

Buna göre fail, aynı suç işleme kararının icrası kapsamında bir mağdura karşı farklı zamanlarda hakaret fiilleri işlemişse ve bu fiiller arasında verilen kararın birliği tespit edilebiliyorsa zincirleme suç hükümleri uygulanmaktadır.[506] Yukarıda da belirtilen madde metninden anlaşılacağı üzere, esas itibariyle zincirleme suç halinde birden fazla suç bulunmaktadır. Ancak kararda birlik olması, birbirinden ayrı gibi gözüken suçlar arasında faili ve failin kararı bakımından sübjektif bir bağ bulunması cezanın tek bir suçtan belirlenmesine ancak suçun zincirleme olarak işlenmesi nedeniyle cezanın arttırılmasına neden olmaktadır.

Hakaret fiillerinin mağdurları farklı farklı kişiler olduğu takdirde mağdur sayısınca suç oluşacağından zincirleme suç hükümlerinin uygulanması söz konusu olamayacaktır.[507]

Zincirleme hakaret fiillerinin, bir tanesinin somut bir fiil ya da olgu isnadı, diğerlerinin sövmek suretiyle işlenmesi veya bir tanesinin suçun temel şeklini diğerinin nitelikli halini teşkil etmesi zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından engel teşkil etmemektedir.[508] Ancak bu halde zincirleme suç nedeniyle cezada artırım, suçun nitelikli şeklinin cezası üzerinden yapılacaktır.[509]

TCK. md. 43/2 uyarınca hakaret fiilinin birden fazla kişiye karşı bir tek fiille işlenmesi halinde de zincirleme suç hükümleri uygulanacaktır; bu duruma öğretide *"aynı neviden fikri içtima"* adı verilmektedir.[510]

3.3.2. Dağınık İhtilat Suretiyle İşlenen Gıyapta Hakaret

Yukarıda açıklandığı üzere dağınık ihtilat suretiyle işlenen gıyapta hakaret fillerinde asgari sayı olan *"üç"*ten fazla kişi ile ihtilat etmek suçun niteliğini değiştirmemektedir.

Bununla beraber, bu konuda zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı konusunda tereddütler mevcuttur. Dağınık olarak üç kişi ile ihtilat zaruri olarak zincirleme nitelikte bir faaliyeti gerektirmektedir. Bu açıdan

---

[506] Tarhan, a.g.e., s. 357; Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 985; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 87; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 253; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 286, 289; Malkoç, a.g.e., s. 141, 143.

[507] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 431; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 427; Bakıcı, a.g.e., s. 845; Alacakaptan, a.g.e., s. 57.

[508] Tarhan, a.g.e., s. 357; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 286; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 253; Malkoç, a.g.e., s. 140; Alacakaptan, a.g.e., s. 58-59.

[509] Malkoç, a.g.e., s. 141.

bakıldığında bu türden bir hakaret fiilinin ayrıca zincirleme suç şeklinde işlenemeyeceği akla gelebilmektedir. Buna karşılık -haklı olarak- şartları mevcut ise dağınık ihtilat suretiyle işlenen gıyapta hakaret fiillerinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanmaması için bir neden bulunmadığı da ileri sürülmüştür. Gerçekten her defasında üçten az olmamak üzere ihtilat edilen kişi sayısının suçun oluşması açısından bir önemi bulunmamakta ise de *"bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda"* fiilin tekrarı halinde zincirleme suç hükümleri uygulanabilecektir.[511] Örneğin hakaret teskil eden bir takım isnatların yer aldığı bir ilanın bir gazetenin birden fazla sayısında yayınlanması zincirleme hakaret niteliğinde değerlendirilebilir.

3.3.3. Kurul Halinde Çalışan Kamu Görevlilerine Görevlerinden Dolayı Hakaret

Yukarıda genel hükümler uyarınca hakaret suçunun zincirleme bir şekilde işlenmesine değinildikten sonra, özel bir zincirleme suç hükmü olan *"kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret"* suçlarının üzerinde durmak gerekmektedir.

TCK. md. 125/5'te *"Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suça ilişkin madde hükümleri uygulanır"* hükmü yer almaktadır.[512]

Sözlük anlamıyla *kurul*, birden fazla kimsenin oluşturduğu bir topluluktur.[513] Hukuki anlamda ise, bir kanuna dayanarak bir araya gelen, yetki ve kuruluşu belli olan ve bir kamu görevi ifa eden veya böyle bir göreve kamu hukuku usulüne göre katılan muayyen sayıda insan topluluğudur. Kamu görevi gördüklerinden bu nevi kurullarda devlet organı niteliği de mevcuttur.

Kurullar, adli kurul, siyasi kurul ve idari kurul olarak gruplandırılabilmektedir. Kamu görevlilerinden oluşmuş bir kuruldan söz edebilmek için TCK.'nın *"tanımlar"*

---

[510] Tarhan, a.g.e., s. 357; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 290; Özgenç, a.g.e., s. 563; Malkoç, a.g.e., s. 144; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.431; Bakıcı, a.g.e., s. 847.
[511] Savaş/Mollamahmutoğlu, a.g.e., s. 5029.
[512] Tarhan, a.g.e., s. 317; Tezcan/Erdem/Önok, s. 431; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236; "Sanığın aynı anda sarf ettiği sözlerle birden çok görevliye sövme eylemi nedeniyle 5237 sayılı TCY.nın 43/2. madde ve fıkrasında düzenlenen zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmaması, …" (4. CD., T. 11.04.2007, E. 2007/1692, K. 2007/3351.)
[513] Tarhan, a.g.e., s. 318.

başlıklı 6. maddesinin (c) ve (d) bentlerine müracaat etmek gerekmektedir. Buna göre kamu görevlisi kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçim yoluyla veya herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişileri ifade etmektedir.[514] Bu nitelikleri haiz kişilerden oluşan ve bir bağlayıcı metne dayanılarak bir araya getirilmiş görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmiş, bir kamu görevi yürüten kişi topluluklarını ifade etmektedir.[515] Adli kuruldan, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıstay, Sayıstay, Bölge İdare Mahkemeleri, Ağır Ceza Mahkemeleri gibi tek yargıçlı olmayan mahkemeler; siyasi kuruldan, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Bakanlar Kurulu, Seçim ve Sandık Kurulları gibi devletin siyasi fonksiyonlarını gerçekleştiren devlet teşkilatına dahil organlar; idari kuruldan, il genel meclisleri, belediye meclisleri, üniversite senatoları, fakülte ve baro yönetim kurulları, resmi okul ve hastanelerin yönetim kurulları, köy ihtiyar heyetleri gibi idari çalışmalar yapan kurullar anlaşılır. [516]

Zincirleme suçun düzenlendiği TCK. md. 43'te *"Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karsı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda, bir cezaya hükmedilir. Ancak bu ceza, dörtte birinden dörtte üçüne kadar artırılır. Bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri, aynı suç sayılır. Mağduru belli bir kişi olmayan suçlarda da bu fıkra hükmü uygulanır./Aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da, birinci fıkra hükmü uygulanır"* ifadeleri hükme bağlanmıştır.

Buna göre, kurul halinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret suçunda md. 125/3-(a) bendi uyarınca tek bir ceza verilip zincirleme suçu düzenleyen md. 43/1-2 uyarınca, cezanın dörtte bir ile dörtte üç arasında bir oranda arttırılması gerekecektir.[517]

TCK. md. 125 hükmünün uygulanabilmesi için hakaret edilen kurulun kamu görevlilerinden oluşması ve hakaretin bu görevlilere görevlerinden dolayı yapılmış olması gerekmektedir.[518] Kurulu oluşturan üyelere karşı işlenen hakaret fiili,

---

[514] Tarhan, a.g.e., s. 318.
[515] Tarhan, a.g.e., s. 318.
[516] Tarhan, a.g.e., s. 318; Malkoç, a.g.e., s. 511.
[517] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 254; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236.
[518] Parlar/Hatipoğlu, a.g.e., s. 985; Tarhan, a.g.e., s. 319; Malkoç, a.g.e., s. 511; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler** s. 236; "Sanığın, ağır ceza mahkemesinde yargılanmakta iken duruşma bitiminde hükmü okuyan başkanı hedef alarak 'senin cübben hariç ananı avradını' sözleriyle yaptığı hakaretin çoğul kelime kullanmamış olması nedeniyle kurula yönelik olmadığı gözetilmeden TCY.nın 125/3.(a), 125/4 madde ve fıkraları uygulanması yerine hakaretin ne surette kurula yapıldığı da

görevden dolayı değil de sadece görev sırasında işlenmiş ise md. 125/1'de tanımlanan basit hakaret suçu oluşur ve soruşturulması mağdurun şikayetine bağlıdır. Yukarıda da ifade edildiği gibi hakaret fiilinin görevden dolayı işlenmiş sayılabilmesi için, ifa edilen görevle hakaret fiili arasında bir nedensellik bağının bulunması gerekir.[519]

TCK. kurul halinde çalışan kamu görevlilerine yönelik hakaret fiilini ayrı bir siddet sebebi olarak öngörmediğinden, fiil, kamu görevlisine hakaret olarak değerlendirilecek ve zincirleme suç hükümlerine göre ceza artırılarak tayin edilecektir.[520]

Bu noktada akla söyle bir soru gelebilmektedir: Kanun koyucu, TCK. md. 125/5'te, zincirleme suç hükmünü koyarken, bunun yanında bir de hakaret fiilin kurul üyelerine *"görevlerinden dolayı"* işlenmiş olması şartını aramakla, görevden dolayı işlenmeyen hakaret suçları bakımından zincirleme suç hükümlerinin uygulanmayacağı sonucu mu çıkarılmalıdır? Kanaatimizce, md. 125/5 hükmü bir özel hüküm olmayıp, bu konuda uygulamacıları tereddütten kurtarmayı amaçlayan bir nevi genel hüküm tekrarı mahiyetindedir.[521] Yani esas itibariyle prensibi koyan md. 43/2'dir. Bu noktada, görevlerinden dolayı-görev dışı seklinde bir ayırım yapmak md. 43/2'yi dikkate almamak olur. Hatta, kurul halinde çalışanların TCK. anlamında kamu görevlisi olmaları da şart değildir. Tüzel kişiliği olmaya kişi topluluğuna, hatta tüzel kişiliği olan bir topluluğa (dolayısıyla tüzel kişiliğe üye olan gerçek kişilere) hakaret edilmesi halinde md. 43/2'nin uygulanmaması için bir neden yoktur.

---

açıklanmadan, aynı maddenin 5. fıkrası ile artırım yapılması, …" (4. CD., T. 07.02.2007, E. 2006/7690, K. 2007/1248.); "Asliye Ceza Mahkemesinin tek yargıçlı olması nedeniyle 765 sayılı TCY.nın 268. maddesindeki kurul olarak nitelendirilemeyeceği, sanığın eyleminin anılan Yasanın 266/3. maddesine uyduğunun gözetilmemesi, …" (4. CD., T. 11.06.2007, E. 2007/3421, K. 2007/5490 .)

[519] Tarhan, a.g.e., s. 319; Malkoç, a.g.e., s. 511.

[520] Tarhan, a.g.e., s. 319.

[521] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 384; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 431.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HAKARET SUÇUNDA CEZA SORUMLULUĞUNU AZALTAN VEYA KALDIRAN HALLER

1. GENEL AÇIKLAMA

Türk Ceza Kanunu'nda hakaret suçu kapsamında dikkate alınması gereken ceza sorumluluğunu azaltan ve kaldıran haller; genel hüküm olarak *"haksız tahrik"*, özel düzenlemeler olarak da *"haksız fiil nedeniyle hakaret"*, *"kasten yaralama fiiline tepki olarak işlenen hakaret"* ve *"karşılıklı hakaret"* ten ibarettir.

2. HAKSIZ TAHRİK

Bu başlık altında hakaret suçunda suçu etkileyen hal olarak haksız tahrik ve hakaret suçu kapsamındaki görünümleri incelenecektir.

2.1. Genel Olarak Haksız Tahrik

Türk Ceza Kanunu md. 29/1'de *"Haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işleyen kimseye, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine onsekiz yıldan yirmidört yıla ve müebbet hapis cezası yerine oniki yıldan onsekiz yıla kadar hapis cezası verilir. Diğer hâllerde verilecek cezanın dörtte birinden dörtte üçüne kadarı indirilir"* hükmü yer almaktadır. Kanunumuz bu şekilde haksız tahrik halini genel bir hafifletici neden olarak genel hükümler kapsamında düzenlemiştir.[522]

Buna göre haksız tahrik, failin, haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işlenmesi halidir.[523]

Haksız tahrik hali, niteliği gereğince meşru savunma ve savunmada sınırın aşılması halleri bağdaşmamaktadır.[524] Haksız tahrik ile yaş küçüklüğü ve takdiri indirim nedenleri ise bağdaşabilmektedir.[525]

---

[522] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 176-177.
[523] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 346; Muharrem Özen, "Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri", **AÜHFD**. Y. 2002, C. 51, S. 3, s. 27 ; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 176; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 172.
[524] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 350; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 177; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 172-173; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s.257.
[525] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 351.

Failin suçu haksız tahrik altında işlediğinin kabul edilebilmesi için tahrik teşkil eden haksız bir fiilin bulunması, failin hiddet ve şiddetli elemin etkisi altında olması, suç teşkil eden fiilin işlenmesi ile failin içinde bulunduğu ruhsal durum arasında bir nedensellik bağının bulunması, failin tepkisinin haksız tahrik teşkil eden haksız fili yapan kimseye yönelmesi gerekmektedir.[526]

2.2. Hakaret Suçunda Haksız Tahrik

TCK. sadece *"Haksız fiil nedeniyle veya karşılıklı hakaret"* kenar başlıklı md. 129'da özel haksız tahrik halini düzenlemiş, diğer iki özel tahrik halinde ise koşulları varsa genel tahrik hükmünün uygulanmasını kabul etmiştir.

Özel tahrik hallerinde, özel tahrik hükmünün yanında ayrıca genel haksız tahrik hükmü (md. 29/1) uygulanmamaktadır.[527]

TCK md. 129'daki tahrik hükmü de bir hukuka uygunluk nedeni değil, suça etki eden bir neden olarak kabul edilmelidir. Hakaret suçunda cezadan indirim nedeni olarak failin tahrik edilmis olmasını dikkate alan bu hükümde üç ayrı tahrik nedeni yer almıstır;

a) hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi

b) hakaret suçunun kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi

c) karşılıklı hakaret.[528]

Fail, mağdurun haksız bir hareketine maruz kalmış ve bu hareketin doğurduğu hiddet veya elemin etkisiyle bu suçu islemiş olmalıdır.[529] Genel tahrik halinden farklı olarak burada işlenecek *tepki suçunun* niteliği belirtilmiştir; bu da *"hakaret"*tir. Maddede hiddet veya elem ifadeleri kullanılmamışsa da fail hiddet veya elemin etkisiyle tepki suçu işlemiştir. Kanun burada faile yönelen haksız hareketler nedeniyle failin hiddet veya eleme kapılmış olduğu yönünde kanunî bir karine kabul etmiştir. Faile yönelen haksız bir hareket söz konusu olduğundan, fail hiddet veya elem duymamış olsa da her iki halde de cezanın azaltılmasını gerektiren neden

---

[526] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 351; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 176.

[527] Dönmezer/Erman, a.g.e., s. 347; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 245; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 386; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 177; Bakıcı, a.g.e., s. 556.

[528] Devrim Aydın, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Haksız Tahrik", **AÜHFD**. Y.2004, C. 54, S. 1, s. 248; Tarhan, a.g.e., s. 338; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 244.

[529] "Sanığın, katılan M.E.'nin kendisiyle, evli olduğunu saklayarak, evlenme vaadiyle 3 yıl arkadaşlık yaptıktan sonra terk ettiği yolundaki savunması karşısında bu hususun sanık yararına haksız kışkırtma hükümlerinin uygulanmasına yol açıp açmayacağı tartışılmadan ve soyut suç kastının yoğunluğundan

aynıdır, zira buradaki hüküm md. 29'da yer alan tahrik kurumunun özel bir uygulama şeklidir.[530]

TCK. md. 129'da hangi suçların özel tahrik kapsamına gireceği belirtilmiştir. Maddede failin haksız bir fiile ya da kasten yaralanmasına tepki olarak hakaret etmesi özel tahrik kapsamındadır. Fail, haksız tahrik nedeniyle kasten yaralama veya mala zarar verme gibi farklı bir tepki suçu işlerse koşulları varsa md. 29'da düzenlenmiş olan genel tahrik indiriminden yararlanabilir ama buradaki özel tahrik hükmünden yararlanamaz.[531]

TCK.'da sövme ve hakaret ayrımı kaldırılmış ve *"sövme"*, hakaret suçunun unsuru haline getirilmiş olduğundan, sövme veya karşılıklı sövme söz konusu ise genel tahrik indirimi değil, yine md. 129'da yer alan özel tahrik indirimi uygulanacaktır.[532]

3. HAKARET SUÇLARINDA ÖZEL TAHRİK HALLERİ

Hakaret suçlarında genel hüküm olarak haksız tahrik kurumu incelendikten sonra şimdi hakaret suçu kapsamında haksız tahrikle ilgili özel düzenlemeler olan *"hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi"*, *"hakaret suçunun kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi"* ve *"karşılıklı hakaret"* incelenecektir. Bu düzenlemeler başlıktan da anlaşılacağı üzere hakaret suçuna ilişkin bir mesru savunma ve özel tahrik ve cezasızlık hükmü olarak kabul edilmektedir.[533]

3.1. Hakaret Suçunun Haksız Bir Fiile Tepki Olarak İşlenmesi

Haksız fiil nedeniyle işlenen hakaret, TCK. md. 129/1'de düzenlenmiştir. Buna göre *"Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi hâlinde, verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir"*. Yani Mağdur kendi haksız hareketleriyle hakarete neden olmuş ise, haksız hareketinin ağırlığını göz önüne almak suretiyle hakim, failin cezasını, azaltabileceği gibi gerektiğinde kaldırabilecektir.[534] Bu hüküm hakaret suçu için özel olarak

söz edilerek, yetersiz gerekçeyle temel cezanın alt sınırın üzerinde belirtmek suretiyle hüküm kurulması …" 4. CD., T. 08.10.2007, E. 2006/3529, K. 2007/7842.)

[530] Aydın, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Haksız Tahrik", s. 248.

[531] Aydın, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Haksız Tahrik", s. 249.

[532] Aydın, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Haksız Tahrik", s. 249.

[533] Tarhan, a.g.e., s. 338; Malkoç, a.g.e., s. 519.

[534] Maddenin gerekçesinde "madde metninde, hakaret suçundan dolayı cezanın kaldırılması ve azaltılması bakımından üç ayrı duruma ilişkin hüküm bulunmaktadır. Birinci fıkraya göre, mağdur

düzenlenmiş olan bir tahrik hükmüdür.[535] Bu nedenle md. 129/1'deki şartlar gerçekleştiğinde TCK. md. 29 yerine bu hüküm uygulanacaktır.[536]

Haksız bir fiile tepki olarak işlenen hakaret suçlarında, hakim, haksız fiili ve verilen tepkiyi değerlendirdikten sonra somut olayın özelliklerini de dikkate alarak hakaret niteliğindeki fiilin ağırlığına göre cezadan indirim yapacak veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verebilecektir.[537] Bu fıkranın uygulanması bakımından gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husus da haksız fiilin hakaret veya kasten yaralama niteliğinde olmamasıdır; zira bu fiillere karsı islenen hakaret fiilleri için md. 129'un takip eden fıkralarında özel düzenlemeler bulunmaktadır.[538]

3.1.1. Mağdurun Haksız Bir Fiilinin Bulunması

Türk Ceza Kanunu md. 129/1 hükmünün uygulanabilmesi için failin fiilinden önce mağdurun haksız bir fiilinin bulunması gerekir.[539] Mağdurun hareketinin haklılığı fail ile mağdur arasındaki ilişki ve bu iliskinin hukuki niteliğine göre değişik kaynaklardan ortaya çıkabilir ve yine değişik şekiller gösterebilir.[540] Örneğin bir kimse hakkında merciine yapılan suç ihbarı veya suçlunun saklandığı yerin kolluk görevlilerine ihbarı haksız hareket kabul edilmez.[541]

---

kendi haksız hareketleriyle hakarete neden olmuş ise, haksız hareketinin ağırlığını göz önüne almak suretiyle hâkim, failin cezasını azaltabileceği gibi gerektiğinde tümüyle kaldırabilecektir. İkinci fıkraya göre, kişi kendisine karşı işlenen kasten yaralama suçuna tepki olarak işlediği hakaret suçu dolayısıyla cezalandırılamayacaktır. Üçüncü fıkraya göre, karşılıklı hakaret hâllerinde hâkim, hangisinin neden olduğunu göz önünde bulundurarak taraflardan her ikisi veya birisi hakkında verilecek cezada indirim yapabileceği gibi, ceza vermekten tamamen sarfınazar da edilebilir" ifadelerine yer verilmektedir. (Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku,** s. 259.); Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 386; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 244; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 435; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 256; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım,** s. 121.

[535] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 244-245; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 435; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 256; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım,** s. 121.

[536] Çetin, a.g.e., s. 121; Özen, "Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri", s. 2.

[537] Tarhan, a.g.e., s. 338; Malkoç, a.g.e., s. 519.

[538] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 245, 251.

[539] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 386; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 245; Malkoç, a.g.e., s. 520; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.435; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 256; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 121.

[540] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 251.

[541] "Baba, reşit olan oğlunu eve kabul edip etmemekte serbest olduğundan, evine kabul etmediği için babasına hakaret eden evladın bu kabul etmeme nedeniyle 485/1 maddeden yararlanamayacağı…" (4. CD., T. 3.6.1968, E. 1968/3133, K. 1968/4352, Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 251, dn. 128; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 435; Malkoç, a.g.e., s. 520.

Mağdurun haksız fiili, kasten yaralama veya hakaret niteliğinde ise yukarıda da belirtildiği üzere md. 129/2 ve 129/3 uygulanacaktır.[542]

Tahrik oluşturan fiil, haksız olmamasına rağmen, failin olayı algılama biçiminden kaynaklanan nedenlerle fiilin haksız olduğunu düşünerek hareket ettiği takdirde hatasından faydalanıp faydalanamayacağı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Böyle durumlarda failin olayı algılamada hataya düşmesinde bir kusuru bulunmamakta ise bu takdirde hatasından faydalanması ve olayda haksız bir fiilin mevcut olduğunun varsayılarak sonuca gidilmesi gerekmektedir.[543] Aksi takdirde fail hatasının sonuçlarına katlanmak zorundadır.

3.1.2. Failin Fiilinin Hakaret Olması

Maddede yalnız hakaret suçundan söz edildiğinden md. 129/1 hükmü ancak md. 125'te düzenlenen hakaret suçu için uygulanabilmektedir. Başka maddelerde düzenlenen suçlar açısından bu madde hükmü uygulanamamaktadır.[544]

3.1.3. Hakaretin Haksız Fiili Gerçekleştiren Mağdura Yönelik Olması

Failin hakaret fiilinin, haksız fiili işleyen kişiye karsı işlenmiş olması gerekmektedir.[545] Yani tahkir edici sözler, haksız fiili işleyenden başkasına karsı gerçekleştirildiği takdirde md. 129/1 hükmü uygulanamayacaktır.[546] Bunun yanında haksız fiilin doğrudan faile yöneltilmesine gerek bulunup bulunmadığı da çözülmesi gereken bir sorundur; bu noktada –haklı olarak- kanunda *"haksız bir fiile tepki olarak"* gibi geniş bir tanımlama cihetine gidildiğinden, haksız fiilin doğrudan doğruya faile yöneltilmesinin şart olmadığı görüşü ileri sürülmektedir.[547] Bu görüşün isabetli olduğu kanaatindeyiz.

3.2. Kasten Yaralama Fiiline Tepki Olarak İşlenen Hakaret

Türk Ceza Kanunu md. 129/2, *"bu suçun, kasten yaralama suçuna tepki olarak işlenmesi hâlinde, kişiye ceza verilmez"* ifadesini hükme bağlamıstır. Buna göre

---

[542] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 386; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 251; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 436.
[543] Tarhan, a.g.e., s. 339; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 257.
[544] Çetin, a.g.e., s. 121; Malkoç, a.g.e., s. 520.
[545] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 251; Malkoç, a.g.e., s. 520.
[546] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 245, 251; Malkoç, a.g.e., s. 520; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 121.
[547] Tarhan, a.g.e., s. 339; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 245, 251; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 436.

hakaret suçunun kasten yaralama fiiline tepki olarak işlenmesi halinde faile ceza verilemeyecektir.[548]

3.2.1. Mağdurun Hakaret Suçunun Failine Yönelik Olarak Kasten Yaralama Suçu İşlemiş Olması

Türk Ceza Kanunu md. 125/2, kasten yaralanan kişinin kendisini yaralayan kişiye, bu kişinin yaralama fiiline bir tepki olarak hakaret etmesi durumunda, bu fiili nedeniyle cezalandırılmayacağını hükme bağlamaktadır.[549] Tabii ki bu başlıktaki şartın gerçekleşebilmesi için kasten yaralama fiilinin hukuka aykırı olması gerekmektedir.[550]

Kanunların cevaz verdiği sınırlar içerisinde meydana gelen yaralamalar, hukuka uygun olacağından, bu gibi fiillere tepki olarak işlenen hakaret fiilleri cezalandırılacaktır.[551]

Örneğin, TCK.'da düzenlenen meşru savunma halinde işlenen bir yaralama fiiline tepki olarak işlenen bir hakaret fiili de cezalandırılacaktır.[552]

Yaralanma vücudun bir fiil sonucunda iç ya da dış organlarında acı ya da sağlıkla ilgili bir arıza meydana getiren bir olaydır.[553] Yaralanma mağdurun taksir derecesindeki bir kusuru ile gerçekleştiği takdirde bu fıkra hükmü uygulanamamaktadır.[554]

3.2.2. Hakaret Suçunun Failinin Hakaret Fiilini Mağdurun Kasten Yaralama Fiiline Tepki Olarak İşlemiş Olması

Türk Ceza Kanunu md. 129/2'nin uygulanabilmesi için aranacak ikinci şart, failin hakaret fiilini, mağdurun yaralama fiiline bir tepki olarak işlemiş olmasıdır.[555]

---

[548] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 389; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 250; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 441; Malkoç, a.g.e., s. 520; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 255.

[549] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 250.

[550] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 250-251; Malkoç, a.g.e., s. 520; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 442; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s.121.

[551] Çetin, a.g.e., s. 122; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 251; Dönmezer, a.g.e., s. 276; Malkoç, a.g.e., s. 520; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 442; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 121.

[552] Malkoç, a.g.e., s. 520.

[553] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 255.

[554] Tarhan, a.g.e., s. 340; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 250; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 442; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s.255.

[555] Malkoç, a.g.e., s. 521.

Bunun için de hakaretin ilk failin yaralama fiili devam ederken ya da bunun hemen sonrasında yapılmış olması gerekmektedir.[556]

Kasten yaralama fiiline tepki olarak işlenen hakaret fiilinin, yaralama fiili ile aynı zamanda veya hemen sonra işlenmesinin md. 129/2'nin uygulanması bakımında bir zorunluluk olup olmadığı da çözülmesi gereken bir sorundur. Bu noktada meşru savunma ve haksız tahrik hükümlerine ilişkin prensiplerden sapmayı gerektiren bir durum yoktur. Yani hakaret fiilinin mutlaka kasten yaralama fiilinin işlendiği anda veya hemen sonrasında işlenmesi gerekmektedir. Fiilin işlenmesinden itibaren geçmesi gereken zaman diliminin ise somut olayın özelliklerine ve özellikle kasten yaralama filinin ağırlığına göre belirlenmesi ve buna göre fıkranın uygulanması gerekmektedir.

Tarhan, konuya ilişkin görüşünü, *"failin yarasının ağırlığı ve niteliğine göre anında tepki göstermesinin fiilen olanaksız olduğu, olayın ardından mağdurla ilk karşılaşma anında tepkisini hakaret yoluyla dile getirmesi halinde, kanımca, bu cezasızlık nedeninden yararlanılabilmelidir"* ifadeleri ile ortaya koymaktadır.[557] *Öztürk/Erdem* ise *"kasten yaralamaya tepki olarak işlenen hakaretin cezasızlık nedeni sayılması, bunun fail üzerinde meydana getirdiği psikolojik etkiye dayandığı için, suçun işlendiği sırada kasten yaralamanın fail üzerindeki etkisinin devam ediyor olması"* gerektiği görüşünü ileri sürmektedir.[558] Her iki yazarın görüşünü de isabetli bulmaktayız.

3.2.3. Hakaret Fiilinin Kasten Yaralama Suçunun Failine Karşı İşlenmiş Olması

Hakaret fiilinin failinin, bu cezasızlık sebebinden yararlanabilmesi için, hakaret fiilini kendisini yaralamakta olan veya yaralayan kimseye karşı yapmış olması gerekmektedir.[559] Kendisini yaralayan kimseden başka birisine yapılan hakaretlerde bu fıkra hükmü uygulanamaz.[560]

---

[556] Çetin, a.g.e., s. 122; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 250; Malkoç, a.g.e., s. 521; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 442.
[557] Tarhan, a.g.e., s. 340.
[558] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 389; Aynı görüs için bkz. Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 250; Dönmezer, a.g.e., s. 277; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 441; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 9; Farklı görüş için bkz. Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 255.
[559] Malkoç, a.g.e., s. 521.
[560] Çetin, a.g.e., s. 122; Malkoç, a.g.e., s. 521.

Konuya ilişkin bir baska sorun da faile yönelen kasten yaralama fiiline yardım edenlerin bu kapsamda hakaret fiiline maruz kalmaları halinde, olayın md. 129/2 kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğidir. Faile yönelen kasten yaralama fiiline yardım edenler, genel hükümlere göre iştirak hükümleri kapsamında sorumlu tutulabiliyorlarsa failin, bu kisiler aleyhine işleyeceği hakaret fiilleri bu fıkra kapsamında değerlendirilecektir.[561]

3.3. Karşılıklı Hakaret

Türk Ceza Kanunu md. 129/3, *"Hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi hâlinde, olayın mahiyetine göre, taraflardan her ikisi veya biri hakkında verilecek ceza üçte birine kadar indirilebileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir"* ifadesini hükme bağlamaktadır. Buna göre, hakaret suçunun karşılıklı olarak işlenmesi halinde, davaya bakan hakim, olayın mahiyetine göre taraflardan her ikisi ya da biri hakkında verilecek cezayı üçte birine kadar indirebileceği gibi ceza vermekten de vazgeçebilecektir.[562]

Karşılıklı hakaret halinde faile ya da faillere ceza verilmemesinin veya cezanın indirilmesinin hukuki esasının da açıklanması gerekmektedir. Bir görüse göre hakaret fiilini ilk gerçekleştiren açısından, mağdurun karşılık vermesi fail bakımından bir nevi ceza olduğu için faile ikinci defa ceza verilmemektedir.[563] Bu görüş, ceza vermenin çağdaş hukuk sistemlerinden ancak devletin tekelinde olabileceği gerekçesiyle eleştirilebilir mahiyettedir. Diğer bir görüş ise ilk hakaret fiilinin mağdurundan hareket etmekte ve ilk hakarete hakaretle karşılık veren mağdurun artık tatmin olduğunu ve bu bağlamda mağduriyetin esas itibariyle ortadan kalktığını, bu nedenle bu noktadan sonra faile ceza verilmesinin doğru olamayacağını ileri sürmektedir.[564] İlk hakaretin muhatabı olan mağdurun karşılık hakaretine ceza verilmemesi veya cezanın indirilerek tayin edilmesinin gerekçesi olarak da mağdurun bu halde *meşru savunma* halinde olduğu ve mağdurun *hakkını kullandığı* görüşleri ileri sürülmektedir.[565]

---

[561] Tarhan, a.g.e., s. 340.
[562] Çetin, a.g.e., s. 122; Tarhan, a.g.e., s. 340; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 245, 251; Malkoç, a.g.e., s. 521; Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 9.
[563] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246.
[564] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246.
[565] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 258.

Sonuç olarak karşılıklı hakaret halinde bir nevi kişisel cezasızlık nedeninin söz konusu olduğu kabul edilmektedir.[566]

3.3.1. Karşılıklı Olarak İşlenen Suçların Hakaret Niteliğinde Olması

Türk Ceza Kanunu md. 129/3 hükmünün uygulanabilmesi için karşılıklı işlenen suçların, md. 125'te tanımlanan hakaret suçunu teşkil etmesi gerekmektedir.[567]

Karşılıklı olarak işlenen suçlardan birinin, özel tahkir suçları da dahil olmak üzere md. 125'te tanımlanan hakaret suçunun dışında bir suç teşkil etmesi halinde md. 129/3 hükmü uygulanamayacaktır.[568] Bu durumda, işlenen fiillerin niteliğine göre md. 129/1 veya 129/2'nin uygulanması gündeme gelecektir.

3.3.2. İlk Tahkirin Hukuka Uygun Olmaması

Eşyanın tabiatı gereği, karşılıklı olarak işlenen hakaret suçlarından birinin kronolojik olarak diğerinden önce işlenmiş olması gerekmektedir. Bu durumda daha önce işlenen hakaret fiilinin hukuka uygun olmaması gerekmektedir.[569] Yani, daha önce hakaret eden failin, hakkını kullanmakta veya görevini yerine getirmekte olması halinde, bu faile hakaretle karşılık veren sonraki hakaretin faili hakkında md. 129/3 uygulanamayacaktır.[570] Örneğin, terbiye (tedip) hakkını kullanarak oğlunu azarlayan babaya karşı oğlun karşılık vermesi, md. 129/3 anlamında karşılıklı hakaret teşkil etmez.[571] Bunun dışında ilk hakaret fiilinin kim tarafından işlendiği veya kovuşturulabilir nitelikte olup olmadığı önemli değildir; önemli olan yukarıda da belirtildiği gibi ilk tahkirin haksız olup olmadığı ve karşılıklı hakaret durumuna esas itibariyle kimin sebebiyet verdiğidir; hakim, bu ölçütlere göre takdir yetkisini kullanacak, somut olayın özellikleri, faillerin olayın gelişimi çerçevesindeki davranışları, hakaret fiilinin nitelik ve niceliğini gözeterek *"olayın mahiyetine göre"* ve verilecek cezadan indirim yapabileceği gibi, ceza vermekten

---

[566] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 252; Özen, "Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri", s. 37; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 439.
[567] Tarhan, a.g.e., s. 341; Çetin, a.g.e., s. 123; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 388; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246, 252; Malkoç, a.g.e., s. 521; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 440.
[568] Çetin, a.g.e., s. 123; Tarhan, a.g.e., s. 341.
[569] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246-252; Dönmezer, a.g.e., s. 274; Malkoç, a.g.e., s. 521; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s.440.
[570] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 388; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246, 252; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 440.
[571] Çetin, a.g.e., s. 123; Erman, a.g.e., s. 214.

vazgeçebilmektedir.[572] Pek tabii bu noktada hakim, hakaret fiilinin suçun basit veya nitelikli halini teşkil edip etmediğini de dikkate alacaktır.[573] Ceza vermekten vazgeçilmesi halinde CMK. md. 223/4-c gereğince *"ceza verilmesine yer olmadığına"* karar verilecektir.

3.3.3. Hakaretlerin Karşılıklı Olması

Türk Ceza Kanunu md. 129/3'ün uygulanabilmesinin son şartı da hakaretlerin karşılıklı olmasıdır. Yani karşılıklı olarak hakaret suçları sonucunda, hakaret suçlarının faillerinin, aynı zamanda mağdur durumda bulunmaları ve aralarında nedensellik ilişkisinin bulunması gerekmektedir.[574] Şu halde, başkasına yönelmiş bir hakaret fiiline karşılık veren kimse hakkında, md. 129/3'ün sartları gerçekleşmiş olmaz. Ancak, tahkir edilen kimse ile hakaret fiiline karşılık veren kimse arasında, hakaret fiiline karşılık vermesini makul gösterecek derecede bir yakınlık mevcut ise bu takdirde, md. 129/3 anlamından karşılıklı hakaret fiilinden söz edilebileceği de savunulmaktadır.[575]

Hakaret suçlarının karşılıklı sayılabilmesi için, aynı zaman yerde yapılması şart değildir. Özellikle yoklukta (gıyapta) işlenen hakaret suçlarında ve basın yoluyla yapılan hakaret suçlarında, karşılığın derhal verilmesine olanak bulunmadığından, mağdurun bunu öğrenmesinden sonra karşılık vermesi durumunda da hakaret karşılıklı hakaret niteliğine bürünecektir.[576] Yüze karşı yapılan hakaretlerde de karşılığın derhal verilmesini istemek her zaman doğru olmaz. Bazen mağdur bir müddet sonra karşılık vermek zorunda kalır. Örneğin hanımların da bulunduğu geniş bir toplantı sırasında, hakarete maruz kalan kimse, içinde bulunduğu sosyal ortamın gereklerini dikkate alarak kendisine hakaret eden kişiye derhal karşılıkta bulunmayıp

---

[572] Tarhan, a.g.e., s. 341; Nitekim madde gerekçesinde de asıl, karşılıklı hakarete kimin neden olduğuna dikkat edilmesi gerektiği hususu "üçüncü fıkraya göre, karşılıklı hakaret hâllerinde hâkim, hangisinin neden olduğunu göz önünde bulundurarak taraflardan her ikisi veya birisi hakkında verilecek cezada indirim yapabileceği gibi, ceza vermekten tamamen sarfınazar da edilebilir" ifadesi ile ortaya konmaktadır. (Şahin/Özgenç, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, s. 259); Dönmezer, a.g.e., s. 274, 276; *Dönmezer*, mutlak yasama dokunulmazlığının fiilin hukuka aykırılığını ortadan kaldırmadığını, sadece kovuşturmaya engel bir durumdan ibaret olduğunu bu nedenle de yasama dokunulmazlığı kapsamında işlenen hakaret fiillerine fail tarafından karşılık verilmesi halinde karşılıklı hakaret hükümlerinin uygulanabileceğini savunmaktadır. (Dönmezer, a.g.e., s. 274-275).

[573] Tarhan, a.g.e., s. 342; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 247.

[574] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 388, 389; Dönmezer, a.g.e., s. 273; Malkoç, a.g.e., s. 521; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 440; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 257.

[575] Çetin, a.g.e., s. 123; Malkoç, a.g.e., s. 521.

[576] Çetin, a.g.e., s. 123; Tarhan, a.g.e., s. 341; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 388-389; Dönmezer, a.g.e., s. 273-274; Malkoç, a.g.e., s. 521; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 440.

dışarı çıkınca karşılık verebilir. Bu durumda da hakaret fiilleri yine karşılıklı hakaret niteliğindedir.[577]

Fıkra metninde de hakaretin karşılıklı olmasının dısında bir şart aranmamıştır. Bu noktadan hareketle, zaman aralığının makul düzeyde olup olmadığını hakim takdir edecektir.[578] TCK. md. 129 hükmünün uygulanabilmesi için karşılıklı olarak hakarete maruz kaldığını iddia eden tarafın şikayette bulunmuş olması şart değildir.[579]

Yine bu hükmün uygulanabilmesi için işlenen hakaret fiilleri arasında bir oran bulunması veya fiillerin niteliklerinin aynı olması şart değildir.[580] Yani, işlenen hakaret fiillerin bir tanesinin sövme diğerinin somut olgu isnadı niteliğinde olması önemli değildir; ayrıca kullanılan ifadelerin nicelik veya yoğunluk itibariyle oranlı olması şart değildir.[581] Ancak pek tabii hakim, takdir yetkisini kullanırken ve cezayı tayin ederken bu hususları mutlaka dikkate alacaktır.[582]

---

[577] Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 389; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 247; Dönmezer, a.g.e., s. 273-274; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 440; Malkoç, a.g.e., s. 521.

[578] Tarhan, a.g.e., s. 341; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 247, 252.

[579] Çetin, a.g.e., s. 123; Tarhan, a.g.e., s. 341; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246-252; Malkoç, a.g.e., s. 521; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 441; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 257.

[580] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246, 252; Malkoç, a.g.e., s. 522; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 440; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 258.

[581] Çetin, a.g.e., s. 124; "Hakaretin karşılıklı olması için iki hakaretin aynı sekilde ve aynı derecede olması şart değildir" (2. CD., T. 26.10.1960, E. 1960/7391, K. 1960/9568, Çetin, a.g.e., s. 124); Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 246; Tarhan, a.g.e., s. 341; Malkoç, a.g.e., s. 522; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 440.

[582] Tarhan, a.g.e., s. 341; Öztürk/Erdem, a.g.e., s. 389; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 247, 252; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 441; Malkoç, a.g.e., s. 522.

BEŞİNCİ BÖLÜM
KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARI

1. GENEL OLARAK

Ölen kişinin maddi varlığının yanı sıra bir de manevi varlığı bulunmaktadır.[583]

Aşağıda da belirtileceği üzere, bütün toplumlarda ölen kimsenin gerek maddi varlığına (naaşına), gerekse manevi varlığına (hatırasına) saygı gösterilmesi geleneği ortaktır.[584] Bu nedenle hangi din veya inanç sisteminde olursa olsun, ölünün defnedilmesi, basit bir gömme işlemi olarak değil bir uğurlama ve vedalaşma olarak görülmektedir. Bu nedenle de belli şekil kurallarına riayet ve tören yapılması gereken ölenin hatırasına gerekse ölenin yakınlarına duyulan saygının bir ifadesi olarak görülmektedir. Hatta ölü defnedildikten sonra da, dış etkenlerden mezarı korunmakta, temiz tutulmakta, saygı gösterilmekte ve ziyaret ederken de en üst düzeyde saygılı davranılmaktadır. İşte ölünün maddi ve manevi varlığına yapılan saldırıları (saygısızlığı) yaptırım altına alan bu hükümler, açıklanan bu evrensel hassasiyet ve saygı duygusuna tecavüzleri önlemeye yönelik olarak değerlendirilmektedir.[585]

Kişinin hatırasına hakaret suçu, TCK. md. 130'da tanımlanmıştır. Buna göre *"Bir kimsenin öldükten sonra hatırasına en az üç kişiyle ihtilât ederek hakaret eden kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Ceza, hakaretin alenen işlenmesi hâlinde, altıda biri oranında artırılır"*.

TCK.'da sadece ölünün naaş ve kemiklerine yönelik olan fiiller değil ayrıca ölünün manevi varlığı ve hatırasına yönelik ve özellikle ölenin geride bıraktığı yakınlarını rencide eden fiiller açık bir biçimde yaptırım altına alınmıştır.[586]

Tıbben ölmüş ve defnine ruhsat verilmiş olan kimsenin cansız bedenine *"ceset"* adı verilmektedir.[587] Henüz insan şeklini kazanamamış düşükler ceset sayılmamaktadır.[588]

Bunun dışında bir kimsenin cesedi yakılmışsa ve külleri saklanıyorsa bu takdirde külleri de ceset olarak değerlendirilmektedir.[589]

---

583 Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 257; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 246.
584 Tarhan, a.g.e., s. 344; Malkoç, a.g.e., s. 522.
585 Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 257; Malkoç, a.g.e., s. 522.
586 Tarhan, a.g.e., s. 343; Malkoç, a.g.e., s. 522.
587 Tarhan, a.g.e., s. 344; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 258-259; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 448.
588 Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 448.

2. KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARININ FAİL, MAĞDUR VE KORUNAN HUKUKİ YARARLARI

Bu suçla korunan hukuki yarar, ölmüş olan kimsenin hatırası, ölenin yakınlarının ölenin hatırasına verdikleri değer ve ölenin yakınlarının onur, şeref ve saygınlıklarıdır.[590]

Ölüm hali ise bir insanın beyin fonksiyonlarının geri dönülemez biçimde durması, bu bağlamda beyin ölümünün gerçekleşmesi yeterli değildir. Beyin ölümü gerçekleştiği halde makineye bağlı olarak yaşamaya devam eden kimseler olabilmektedir ve bu kimseler aleyhine işlenen suçların bu madde kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Çünkü kanun maddesinde ölüden kastedilenin, sadece beyin ölümü gerçekleşmiş olan kimseler değil, beyin ölümünün yanında beden ölümü de gerçekleşmiş, tıbben ve hukuken ölü sayılan kimselerin olduğu anlaşılmaktadır.[591] Embriyo (cenin) ise ölü olarak kabul edilememektedir; zira TMK.'da kişiliğin başlangıcı sağ ve tam doğmak şartına bağlanmıştır.[592] Suçun faili herhangi bir kimse olabilmektedir.[593] Suçun mağduru ise ölen kişinin yakınlarıdır.[594] Ancak hakaret fiilinin konusu Atatürk ise bu durumda özel kanun olarak 5816 Sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun hükümleri uygulanacaktır.[595]

TCK. md. 131/1 hükmünün, kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret fiilleri haricinde, hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikayet şartının gerçekleşmesine bağlı olduğu yönündeki hüküm karşısında kişinin hatırasına hakaret ve ölünün ceset veya kemiklerine hakaret suçlarının da şikayete bağlı olduğu sonucu çıkmaktadır. Ancak bu husus ölünün ceset veya kemiklerine hakaret suçu bakımından özellikle sahipsiz ceset veya kemikler aleyhine yapılan hakaretlerin cezasız kalabileceği ihtimali nedeniyle eleştirilmektedir.[596]

---

589 Tarhan, a.g.e., s. 344; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 259-260; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 449.
590 Tarhan, a.g.e., s. 343; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 257; Dönmezer, a.g.e., s. 238; Malkoç, a.g.e., s. 522; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 448; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 246; Jescheck, a.g.e., s. 108.
591 Tarhan, a.g.e., s. 344.
592 Tarhan, a.g.e., s. 344; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 259.
593 Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 257.
594 Tarhan, a.g.e., s. 344; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 257.
595 Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 297.
596 Tarhan, a.g.e., s. 345.

3. KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARININ UNSURLARI

Bu başlık altında kişinin hatırasına hakaret ve ölünün ceset ve kemiklerine hakaret suçlarının maddi unsuru, manevi unsuru ve hukuka aykırılık unsuru ele alınacaktır.

3.1. Maddi Unsur

Suçun maddi unsuru, TCK. md. 130/1'de tanımlanan kişinin hatırasına hakaret suçu bakımından, en az üç kişi ile ihtilat etmek suretiyle ölünün hatırasına hakaret etmektir.[597] Bu noktada gıyapta hakaret suçuna ilişkin olarak yapılan açıklamalar bu suç açısından da geçerlidir.[598] Gıyapta hakaret ayrıca herkesin duyabileceği bir ortamda işlenmişse ceza arttırılacaktır.[599]

TCK. md. 130/2'de tanımlanan ceset ve kemiklerine hakaret suçu için ise ölünün kısmen veya tamamen ceset ve kemiklerini almak veya bunlara karşı hakaret niteliğinde fiillerde bulunmaktır. Buna göre fiilin tamamlanabilmesi için ceset ya da kemiklerin mezardan çıkarılması yeterli olmayıp alınması da gerekmektedir.[600] Ceset ya da kemiklerin tamamen alınması şart değildir; kısmen alındığı takdirde de suç oluşacaktır.[601] Failin yararlanma veya zarar verme kastı da olsa ceset veya kemikler birer mal olarak değerlendirilemeyecekleri için hırsızlık veya mala zarar verme suçlarından söz edilemeyecektir.[602] Ancak ceset veya iskelet üzerinde ya da yanında bulunan eşya açısında belirtilen suçlar ayrıca oluşabilecektir.[603]

Tahkir edici fiiller ise ancak ceset ya da kemiklerin sağa sola atılması, parçalanması, üzerine tükürülmesi, tekmelenmesi, cesetle cinsel ilişkiye girilmesi vb. maddi fiillerle işlenebilmektedir. Saldırı sözlü olduğu takdirde olayı md. 130/1 kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Ceset veya kemiklere hem fiili hem de sözlü saldırıda bulunulması halinde hem birinci hem de ikinci fıkrada tanımlanan suçlar oluşacaktır.[604]

---

[597] Tarhan, a.g.e., s. 344; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 260; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 246.
[598] Bkz. Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 260-261; Malkoç, a.g.e., s. 522.
[599] Malkoç, a.g.e., s. 522; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 246.
[600] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 261; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 450; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 247.
[601] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 450.
[602] Tarhan, a.g.e., s. 345.
[603] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 450.
[604] Tarhan, a.g.e., s. 345; Farklı görüsteki *Tezcan/Erdem/Önok*'a göre böyle durumlarda TCK. md. 130/1 ve 130/2 arasında fikri içtima kuralları uygulanacaktır; (Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 450).

3.2. Manevi Unsur

Suçun oluşumu açısından, failde genel kastın bulunması gerekmektedir.[605] Failin, suçun kanunda tanımlanan unsurlarını, bilerek ve isteyerek gerçekleştirmiş olması manevi unsur açısından yeterlidir.[606] Suçun olası kastla da işlenmesi mümkündür.[607] Bunun dışında fiilin hangi amaçla veya saikle yapıldığının önemi bulunmamaktadır.[608]

3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Genel hukuka uygunluk nedenleri bu suçlar bakımından da geçerli bulunmaktadır.[609] Fiilin işlenmesini hukuka uygun kılan bir neden bulunmadığı takdirde suç oluşacaktır.

Fiilin ölünün kimliğinin tespiti veya otopsi amacıyla gerçekleştirilmesi, moleküler genetik inceleme amacıyla ceset ve kemikler üzerinde inceleme yapılması hallerinde görevin ifası ve kanun hükmünün yerine getirilmesi niteliğinde olduklarından, birer hukuka uygunluk nedeni olarak suçun olusumuna engel teşkil etmektedirler.[610]

4. KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARINA TEŞEBBÜS, İŞTİRAK ve İÇTİMA

Bu başlık altında kişinin hatırasına hakaret ve ölünün ceset ve kemiklerine hakaret suçlarının özel görünüş biçimleri olan teşebbüs, iştirak ve içtima incelenecektir.

4.1. Teşebbüs

Ölünün manevi varlığına hakaret, neticesi harekete bitişik suç niteliğinde olduğundan teşebbüse elverişli bir suç değildir.[611] Ancak naaş ve kemiklerin alınması ve bunlar üzerinde tahkir edici fiillerde bulunulması sırasında bu icra hareketleri

---

[605] Dönmezer, a.g.e., s. 259; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 451; *Soyaslan*, kişinin çok sevdiği insanın cesedinden bir parça bulundurmak istediğinde bunu tahkir edici saymanın mümkün olamayacağını, bu nedenle hakaret amacı olmayan ceset veya kemik almayı hakaret saymanın isabetli bir tercih olmadığını savunmaktadır; (Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 247).

[606] Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 263; Dönmezer, a.g.e., s. 259; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 451.

[607] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 451.

[608] Tarhan, a.g.e., s. 345; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 263; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 451.

[609] Tarhan, a.g.e., s. 345; Bkz. Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 263.

[610] Tarhan, a.g.e., s. 346; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 262; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 451.

parçalara bölünebildiği takdirde bu suça (md. 130/2) teşebbüs söz konusu olabilmektedir.[612]

Failce ikinci fıkra kapsamına giren bir fiil işlemek kastıyla mezar açılmış, naaş alınmak üzereyken veya alındıktan sonra üzerinde tahkir edici davranışlar yapılmak üzereyken icra hareketleri failin elinde olmayan bir nedenle tamamlanamamışsa teşebbüs hükümleri uygulanabilecektir.[613]

4.2. İştirak ve İçtima

Kişinin hatırasına hakaret ve ölünün ceset ve kemiklerine hakaret suçları iştirak ve içtima bakımından bir özellik arz etmemekte ve genel hükümlerdeki şartlar çerçevesinde iştirak ve içtimaın söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir.[614]

5. KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET SUÇLARININ NİTELİKLİ HALLERİ:

5.1. Hakaretin Alenen İşlenmesi

Türk Ceza Kanunu'nda ölünün hatırasına hakaret suçu açısından da bir nitelikli hal öngörülmektedir. O da ölünün hatırasına hakaret fiillerinin alenen işlenmesidir.[615] Her halde kanun koyucu, ölünün hatırasına hakaret fiillerinin alenen işlenmesinin ölünün yakınlarını daha fazla rencide edebileceğini düşünmüş olacak ki bu ağırlatıcı neden kanun maddesinde öngörülmüştür.[616] Aleniyet olgusu ile ilgili olarak yukarıda *"alenen hakaret"* ile ilgili kısımda gerekli açıklamalar yapılmış olup, bu açıklamalar ölünün hatırasına alenen hakaret suçu açısından da geçerlidir.

---

611 Tarhan, a.g.e., s. 346; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 264.
612 Tarhan, a.g.e., s. 346; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 264; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 451.
613 Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 264.
614 Tarhan, a.g.e., s. 346; Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 264-265; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 452.
615 Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 263; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 451.
616 Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 263; Malkoç, a.g.e., s. 522.

ALTINCI BÖLÜM
HAKARET SUÇLARINDA USUL HÜKÜMLERİ

Bu bölümde genel olarak ve basın-yayın yoluyla işlenmeyen hakaret suçlarında soruşturma ve kovuşturma şartı, görevli ve yetkili mahkeme, soruşturma ve kovuşturma yöntemi ve zamanaşımına ilişkin hükümlerle ilgili açıklamalar yapılacaktır.

1. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURULMASI

Hakaret suçunun kovuşturulması, -kamu görevlisine karşı işlenenler istisna- şikayet şartının gerçekleşmesine bağlıdır.[617] Şikayet hakkı kural olarak hakaret suçunun mağdurundadır.[618] TCK. md. 131'de *"Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç; hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikâyetine bağlıdır. / Mağdur, şikâyet etmeden önce ölürse, veya suç ölmüş olan kişinin hatırasına karşı işlenmiş ise; ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri tarafından şikâyette bulunulabilir"* ifadeleri hükme bağlanmaktadır. Buna göre kamu görevlisi aleyhine görevinden dolayı işlenen hakaret fiilleri dışında hakaret suçlarının soruşturulması ve kovuşturulması şikayet şartının gerçekleşmesine bağlıdır.[619] Bunagöre şikayet hakkını kullanacak olan kişi hakaret fiilinin hedef aldığı kimsedir.[620]

"Dolayısıyla hakaret" fiillerinde ise şikayet hakkı bir yakını dolayısıyla kendisine hakaret edilen kişi ile doğrudan doğruya aşağılanan mağdurun yakını olan asıl mağdurdadır. Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır.[621] Çocuğa veya akıl hastasına hakaret halinde şikayet hakkının kimde olduğu tartışmalıdır. Kanaatimizce bu konuda genel kuraldan ayrılmaya gerek yoktur. Buna göre 15 yaşını doldurmamış

---

[617] Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 446; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 109-110.
[618] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 72; Dönmezer, a.g.e., s. 282.
[619] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370.
[620] Dönmezer, a.g.e., s. 282.
[621] "Anası için belli bir olayı yükleyerek yapılan hakaretin, 11.11.1942 tarih ve 1/21 sayılı İçtihadı Birlestirme Kararı karşısında, yakınanın kızı adına sövme suçunu oluşturacağı gözetilmeden, hakaretten hüküm kurulması bozmayı gerektirir". (4. CD., T. 17/06/1992, E. 1992/3796, K. 1992/4415, Centel/Zafer/Çakmut, a.g.e., s. 225, dn. 27).

mağdur çocuklar açısından ve akıl hastaları açısından şikayet hakkı kanuni temsilcilerindedir.[622]

Yukarıda açıklanan çerçeve içerisinde, kamu görevlisi veya kurul halinde çalışan kamu görevlileri aleyhine görevlerinden dolayı işlenen hakaret suçlarının soruşturulması ve kovuşturulması genel hükümlere göre yapılacaktır. Suçu öğrenen veya kendisine suç ihbarı yapılan Cumhuriyet savcısının başlatıp yürüteceği soruşturma sonucunda yeterli süphe oluşturacak delil elde edilmesi halinde iddianame düzenleyerek kamu davası açması, aksi takdirde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesi gerekecektir.[623]

Yukarıda da ifade edildiği üzere kamu görevlisine veya kurul halinde çalışan kamu görevlilerine karşı görevden dolayı işlenen hakaret suçları dışında kalan hakaret suçlarının takibi şikayete bağlıdır.[624] Mülga CMUK. md. 344'te düzenlenen şahsi dava yoluna, CMK.'da yer verilmediğinden, şikayetin varlığı halinde, her halde Cumhuriyet savcısı soruşturma başlatacaktır; zira eski düzenlemede şahsi dava kapsamındaki suçlarda kamu davasının açılması Cumhuriyet savcısının takdirinde olduğundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verebilmekteydi; ancak hakaret fiilinin basın yoluyla veya radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları ile işlenmesi halinde re'sen takibi gerekmekteydi.[625]

CMK. md. 158 gereğince şikayet, doğrudan Cumhuriyet savcılığına ve kolluk makamlarına yapılabileceği gibi, bu makamlara iletilmek üzere valilik, kaymakamlık veya mahkemeye de yapılabilmektedir.[626]

TCK. md. 73'te şikayet hakkının kullanılması süreye bağlanmıştır. Buna göre *"soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz."*[627]

---

[622] Hafızoğulları, "Türk Ceza Hukukunda Şerefe Karşı Suçlar", s. 3; Malkoç, a.g.e., s. 523; Majno, a.g.e., s. 379.

[623] Tarhan, a.g.e., s. 348.

[624] Malkoç, a.g.e., s. 523; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 446.

[625] Tarhan, a.g.e., s. 348; Bkz. Erdener Yurtcan, **Şahsi Dava ve Uygulaması**, Ankara, Işın Yayıncılık, 1985, s. 89 vd.; "Oluşa uygun kabule göre, yükletilen suçun basın yoluyla işlendiğinin anlaşılması karşısında, 1412 sayılı CYY.nın 344.maddesinin 3445 sayılı Yasa ile değişik 5. bendi uyarınca bu suçun kamu adına Cumhuriyet Savcılığınca kovuşturulacağı ve kişisel davacının süresi içinde yakınmada bulunduğu gözetilerek, anılan Yasanın 359. maddesine göre durma kararı verilmek gerekirken, duruşmaya devamla hüküm kurulması, …" (4. CD., T. 11.06.2007, E. 2006/2173, K. 2007/5481 .)

[626] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 73; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler,** s. 237; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** s. 97.

[627] Malkoç, a.g.e., s. 523; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 97; "Sanığın hakaret içeren sözleri başka bir davanın 4.11.2003 tarihli

Bu süre hak düşürücü süre niteliğindedir.[628] Şikayet hakkı olanlardan birinin süreyi kaçırması diğerlerinin şikayet haklarını etkilemez.

Hakaret suçundan dolayı yapılacak şikayet, belli bir şekle bağlı değildir. Şikayet iradesinin ortay konulması yeterlidir. Şikayet yazılı ve tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilmektedir.[629] Ancak tabii ki şikayet tartışma götürmemeli, yani şarta bağlı veya üstü kapalı ifadelerle yapılmamalı belli bir açıklığa sahip olmalıdır. Şikayetten vazgeçme sanığın kabulüne bağlıdır; sanık mağdurun şikayetinden vazgeçmesini kabul etmediği takdirde yargılamaya devam edilecektir.[630] Bir suçtan dolayı birden fazla sanığın bulunması halinde, bu kişilerden bir tanesi hakkında şikayetten vazgeçmeden diğer bütün sanıklar da yararlanabileceklerdir.[631] Şikayetten vazgeçme TCK. md. 73/3 uyarınca muhakemenin her aşamasında mümkündür; bir muhakeme şartı olan şikayet şartının gerçekleşmemesi nedeniyle soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar, kovuşturma (yargılama) aşamasında ise sanık veya sanıkların vazgeçmeyi kabulü halinde düşme kararı verilecektir.[632] Hükmün kesinleşmesinden sonra şikayetten vazgeçme, kural olarak hükmün infazına engel olmamaktadır.[633]

Şikayet mağdur tarafından bizzat yapılabileceği gibi kanuni temsilcisi veya vekili tarafından da yapılabilecektir.[634]

---

duruşmasında söylediği ve katılanın da bu sözler nedeniyle 7.1.2004 tarihinde yakınma dilekçesi verdiği anlaşılmakla (5237 sayılı TCK.nun 73/1. maddesinde) öngörülen altı aylık şikayet süresi dolmadığından mahkemece yargılamaya devamla sonucuna göre karar verilmesi gerekirken şikayetin süresinde olmadığından bahisle düşme kararı verilmesi, …" (4. CD., T. 27.06.2007, E. 2006/1620, K. 2007/6124 .)

[628] Tarhan, a.g.e., s. 348; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 73; Dönmezer, a.g.e., s. 283; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler,** s. 97; "Sanığın, SSK Genel Müdürlüğüne gönderdiği 20.10.2003 günlü dilekçe ile görevli hekim olan yakınana yokluğunda hakaret ettiğinin kabulü karşısında; 765 Sayılı TCY. nın 482/1 ve 273. maddelerinin uygulanmasında şikayetin soruşturma ve kovuşturma koşulu olmasına göre, konuya ilişkin idari soruşturma dosyası getirtilip incelenerek yakınanın suçu öğrendiği tarih saptanıp şikayetin süresinde yapılıp yapılmadığının belirlenmesi, süresinde kabul edildiği takdirde 5271 sayılı CYY. nın 253. Maddesi uyarınca uzlaşmaya ve 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin düzenlemelerin sanık hakkında uygulanıp, değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden eksik soruşturma ile karar verilmesi, …" (4. CD., T. 18.09.2007, E. 2006/3321, K. 2007/6850.)

[629] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 73; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 237; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler,**, s. 97.

[630] Tarhan, a.g.e., s. 349; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 98.

[631] Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 236.

[632] Tarhan, a.g.e., s. 349; Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 73-74; Dönmezer, a.g.e., s. 284; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 237; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 98.

[633] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 73; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, s. 237; Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, s. 98.

[634] ***Majno***, a.g.e., s. 379.

TCK. md. 131/2'de *"Mağdur, şikâyet etmeden önce ölürse, veya suç ölmüş olan kişinin hatırasına karşı işlenmiş ise; ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri tarafından şikâyette bulunulabilir"* ifadeleri hükme bağlanmaktadır.[635] Bu fıkrada esas itibariyle iki farklı durum düzenlenmektedir. Birincisi mağdurun şikayet etmeden önce ölmesi, ikincisi suçun ölmüş kişinin hatırası aleyhine işlenmiş olmasıdır.

Birinci durumda ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşlerinin şikayet hakkını kullanabilmeleri için mağdur öldüğü sırada şikayet süresinin henüz dolmamış ve dolayısıyla şikayet hakkının henüz düşmemiş olması gerekmektedir.[636]

İkinci halde ise suç, kişi öldükten sonra işlenmektedir. Bu iki halde de şikayet hakkı, mağdur veya hatırasına hakaret edilen kişinin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri tarafından kullanılacaktır. Özellikle birinci durum, şikayet hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olma özelliğinin istisnasını oluşturmaktadır.[637]

2. GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun md. 10 ve 14 hükümlerine göre hakaret suçu için kanunda öngörülen cezanın üst sınırı iki yılı aşmadığından bu davalara bakma görevi sulh ceza mahkemesinindir. Bas.K.'deki özel hükümlere ise aşağıda değinilecektir.

CMK. md. 12/1 gereğince davaya bakmak yetkisi suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.[638] Buna göre hakaret suçunda suçun işlendiği yer önem arz etmektedir. Huzurda hakaret bakımında suçun işlendiği yerin tespiti zor bir konu değildir. Ancak gıyapta ya da ileti yoluyla hakarette suçun gerçekleştiği anın saptanması gerekmektedir. Bu durumda hakaretin mağdurun bilgisine ulaştığı yer mahkemesi yetkilidir.

---

[635] Hakeri, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, s. 370; Dönmezer, a.g.e., s. 282; Malkoç, a.g.e., s. 523; Tezcan/Erdem/Önok, a.g.e., s. 444; Soyaslan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, a.g.e., s. 237; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 110.

[636] Tarhan, a.g.e., s. 349; Toroslu, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, s. 110.

[637] Tarhan, a.g.e., s. 349.

[638] Tarhan,a.g.e., s. 362; Kunter/Yenisey, a.g.e., s. 318;

3. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA YÖNTEMİ

Kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması şikayet şartının gerçekleşmesine bağlı olmadığından bu suçun takibi yukarıda ilgili kısımlarda da ifade edildiği üzere genel hükümlere göre yapılacaktır. Bunun dışındaki ve uygulamada da en çok rastlanan diğer hakaret suçlarının takibi ise şikayet şartının gerçekleşmesine bağlıdır. Bu kapsamda şikayet şartının gerçekleşmesi halinde karşımıza ikinci bir muhakeme şartı olan *"uzlaşma prosedürü"* çıkmaktadır.[639]

Uzlaşma, aynı kenar başlığıyla CMK. md. 253'te düzenlenmektedir.[640]

---

[639] Malkoç, a.g.e., s. 523; "Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı bulunan suçların ve 5271 sayılı CMY.nın hükümlerine göre uzlaşma kapsamında kalması ve uzlaşmanın bir kovuşturma koşulu olması karşısında; 5271 sayılı CMY.nın 253 ve 254.maddeleri uyarınca uzlaştırma işleminin yapılması ve sonucuna göre sanığın hukuksal durumunun saptanması gerekirken, yazılı biçimde karar verilmesi, …" (4. CD., T. 06.02.2007, E. 2005/12774, K. 2007/1186.)

[640] "UZLAŞMA

Madde 253 - (Değişik madde: 06/12/2006-5560 S.K., md. 24)

(1) Aşağıdaki suçlarda, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur:

a) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar.

(…)

(4) Soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması halinde, Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adlî kolluk görevlisi, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır. Cumhuriyet savcısı uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır.

(5) Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır.

(6) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanunî temsilcisine ulaşılamaması halinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.

(7) Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir.

(8) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, sorusturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.

(9) Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi halinde, Cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebileceği gibi, uzlaştırmacı olarak avukat görevlendirilmesini barodan isteyebilir veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından uzlaştırmacı görevlendirebilir.

(10) Bu Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı haller ile reddi sebepleri, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak göz önünde bulundurulur.

(11) Görevlendirilen uzlaştırmacıya sorusturma dosyasında yer alan ve Cumhuriyet savcısınca uygun görülen belgelerin birer örneği verilir. Cumhuriyet savcısı uzlaştırmacıya, soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranmakla yükümlü olduğunu hatırlatır.

(12) Uzlaştırmacı, dosya içindeki belgelerin birer örneği kendisine verildikten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bu süreyi en çok yirmi gün daha uzatabilir.

(13) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafi ve vekil katılabilir. Şüpheli, mağdur veya suçtan

Uzlaşma kamu davası açılmadan taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözüme bağlanmasını amaçlayan *"muhakeme şartı"* niteliğinde bir kurum olup Cumhuriyet savcısının bu kapsamdaki suçlara ilişkin yeterli şüphesinin bulunması halinde, uzlaşma yoluna başvurma zorunluluğu vardır.[641] Şikayete bağlı bir hakaret fiili nedeniyle soruşturmaya başlandıktan sonra uzlaşma girişiminde bulunulmadan kamu

---

zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin müzakerelere katılmaktan imtina etmesi halinde, uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.

(14) Uzlaştırmacı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntemle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir; Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya talimat verebilir.

(15) Uzlaşma müzakereleri sonunda uzlaştırmacı, bir rapor hazırlayarak kendisine verilen belge örnekleriyle birlikte Cumhuriyet savcısına verir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır.

(16) Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.

(17) Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın, tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.

(18) Uzlaştırmanın sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez.

(19) Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanasımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.

(20) Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.

(21) Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.

(22) Uzlaştırmacıya Cumhuriyet savcısı tarafından çalışma ve masraflarıyla orantılı bir ücret takdir edilerek ödenir. Uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde bu giderler Devlet Hazinesi tarafından karşılanır.

(23) Uzlaşma sonucunda verilecek kararlarla ilgili olarak bu Kanunda öngörülen kanun yollarına başvurulabilir.

(24) Uzlaştırmanın uygulanmasına ilişkin hususlar, yönetmelikle düzenlenir" (Gürsel **Yalvaç**; Ceza ve Yargılama Hukuku Yasaları, Adalet Yayınları, Ankara 2007, s. 477-480).

[641] Tarhan, a.g.e., s. 366; "Sanığa yüklenilen sarkıntılık suçunun şikayete tabi olup uzlaşma kapsamında kaldığı, 5560 sayılı yasa ile değişik CMK 253/3 maddesinde cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyeceği belirtilmekle birlikte atılı suçun aleyhe düzenleme getiren bu değişiklikten önce işlendiği ve 7/2 maddesi dikkate alınarak uzlaşma hükümlerinin uygulanması gerektiği uzlaşmanın da bir kovuşturma şartı olduğu dikkate alınarak öncelikle 5271 sayılı CMK 253 ve 254 maddeleri uyarınca uzlaştırma işlemi yapılması ve sonuçsuz kalması halinde lehe yasanın belirlenmesi suretiyle hüküm kurulması gereğinin gözetilmemesi…" (5. CD., E. 2007/5514, K. 2007/4578).

davası açılması halinde CMK. md. 174 hükmü uyarınca mahkeme, muhakeme şartı henüz gerçekleşmediğinden bahisle iddianamenin iadesi yoluna gidecektir.[642]

Cumhuriyet savcısı veya onun vereceği emir üzerine adli kolluk görevlisi tarafından şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene, bunların reşit olmaması durumunda kanuni temsilcilerine kanunda açıklanan prosedüre uygun olarak uzlaşma teklifinde bulunulması üzerine üç gün içinde belirtilen kişilerce herhangi bir cevap verilmemesi durumunda teklif reddedilmiş sayılarak soruşturma ve kovuşturmaya devam edilecektir.

Uzlaşma tekliflerinin kabul edilmesine rağmen taraflar uzlaşamadıkları takdirde yine soruşturma ve kovuşturmaya devam edilecektir. Uzlaşma gerçekleştiği ve üzerinde uzlaşılan edim şüpheli tarafından uzlaşmaya uygun olarak def'aten (bir kerede) yerine getirildiği takdirde şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilecektir. Edimin yerine getirilmesinin ileri bir tarihe bırakılması, takside bağlanması ya da süreklilik arz etmesi halinde şüpheli hakkında CMK. md. 171'deki şartlar aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilecektir. Buna göre CMK. md. 171'deki şart çerçevesinde üst sınırı bir yıldan fazla olan suçlarda ve dolayısıyla hakaret suçlarında kamu davasının açılmasının ertelenebilmesi için uzlaşma yolunun denenmesi şarttır.

Kamu davası açıldıktan sonra da uzlaşma hükümlerinin mahkeme tarafından uygulanması mümkündür. Çünkü Cumhuriyet savcısı uzlaşma teklifini unutmuş ve iddianame değerlendirilirken mahkemenin gözünden de kaçmış olabilir; suçun vasfı değişmiş olabilir; hatta soruşturma aşamasında uzlaşma teklifini taraflardan birisi veya her ikisinin reddetmiş olması nedeniyle uzlaştırmaya hiç başlanamamış ve fakat taraflar mahkeme önünde uzlaşmak istediklerini karşılıklı olarak beyan etmiş olabilirler.[643]

Mahkeme tarafından uzlaştırma CMK. md. 254'de düzenlenmektedir.[644] Uzlaşma sonucunda hakim, eğer üzerinde uzlaşılan edim, def'aten (bir kerede) yerine

---

[642] Tarhan, a.g.e., s. 369.
[643] Tarhan, a.g.e., s. 371.
[644] "Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, uzlaştırma islemleri 253 üncü maddede belirtilen esas ve usûle göre, mahkeme tarafından yapılır.

Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def'aten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde; sanık hakkında, 231 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Geri bırakma süresince

getirilmişse kamu davasının düşmesine, karar verecektir.[645] Ancak edimin ileri bir tarihe veya takside bağlanması halinde mahkeme CMK. md. 231'deki şartların oluşup oluşmadığını araştırmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verecektir.[646]

Uzlaşmanın sağlanamaması halinde hakim, mahkumiyet kararı verebileceği gibi hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına da karar verebilecektir.[647]

4. ZAMANAŞIMI

Hakaret suçunun kanun maddesinde öngörülen cezasının üst sınırının iki yıl olması dikkate alındığında, dava zamanaşımı, TCK. md. 66/1-(e) uyarınca sekiz yıldır. Tabii ki 18 yaşından küçüklerle ilgili 2. fıkra hükmü saklıdır.

TCK. md. 67/1 uyarınca, muhakemenin başlaması veya devam etmesinin izin, karar vb. bir şarta bağlı olduğu durumlarda, bir meselenin başka bir merci tarafından çözülmesinin beklenmesi gereken durumlarda, hükmün açıklanmasının geri bırakılması halinde ve kaçak konumunda olduğu hususunda karar verilen sanık hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar zamanaşımı durmaktadır.[648] Şüpheli veya sanığın ifadesinin alınması, sorgusunun yapılması, tutuklanması, hakkında iddianame tanzim edilmesi, mahkumiyet kararı verilmesi hallerinde zamanaşımı kesilmekte ve yeniden işlemeye başlamaktadır.[649] Zamanaşımını kesen birden fazla nedenin ortaya çıkması halinde süre en son nedenin gerçeklestiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır.[650] Kesilme halinde zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin sürenin en fazla yarısı kadar daha uzayabileceğinden, hakaret suçunun azami zamanaşımı süresi 12 yıldır.[651]

---

zamanaşımı işlemez. Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, mahkeme tarafından, 231 inci maddenin onbirinci fıkrasındaki şartlar aranmaksızın, hüküm açıklanır" (Yalvaç, s. 480-481).

[645] Tarhan, a.g.e., s. 372.
[646] Tarhan, a.g.e., s. 372.
[647] Tarhan, a.g.e., s. 372.
[648] Tarhan, a.g.e., s. 378.
[649] Tarhan, a.g.e., s. 378.
[650] Tarhan, a.g.e., s. 378.
[651] Tarhan, a.g.e., s. 378.

SONUÇ

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ile ceza hukukumuzda yeni bir dönem açılmıştır. Bu yeni dönem içerisinde özel hükümler kapsamında suç tanımlarında da bir takım değişiklik ve yenilikler yapılmıştır.

Şerefe karşı işlenen suçlar da bu sistematik yeniliklerden doğal olarak nasibini almıştır. Eski kanunda yer alan hakaret ve sövme ayırımı şeklen ve yaptırım itibariyle kaldırılmış ancak hakaret ve sövme fiilleri hakaret suçunun maddi unsurunda seçimlik hareketler olarak muhafaza edilmiştir. Suçun cezası olarak hapis cezasının yanında para cezası seçimlik ceza olarak öngörülmüştür. Yeni kanunda suçun ağırlaştırıcı nedenleri açık biçimde alt alta sıralanarak sistemli hale getirilmiştir. Aleniyet öğesi sadece huzurda işlenen hakaret (ve sövme) suçları için değil gıyapta işlenen hakaret suçları için de bir nitelikli hal olarak öngörülmüştür. Suçun bir iletiyle işlenmesinin düzenlenmesinde teknolojik gelişmelere paralellik sağlayabilecek açıklıkta ifadeler hükme bağlanmıştır. Hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi halinde cezanın indirilmesi imkanının yanında cezanın tamamen kaldırılmasına da olanak tanınarak hakimin cezayı takdir yetkisi genişletilmiştir.

Nihayet ölünün ceset ve kemiklerine hakaret suçunun şikayete bağlı olması da sahipsiz ölülerin ceset ve kemiklerini korumasız bırakması nedeniyle isabetli bir düzenleme olmamıştır.

Bütün bu anlatılanlar çerçevesinde çağdaş bir ceza kanunu anlayışını yansıttığı, kişi hak ve özgürlüklerini korumayı hedeflediği anlaşılan 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun şerefe karşı suçlarla ilgili hükümlerinin, liberal olması, kamusal yararla bireysel yarar arasında kurulmaya çalışılan denge itibariyle olumlu düzenlemeler içermesi açılarından, hukukumuz için çok önemli bir ilerleme olduğunu düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

1. ALACAKAPTAN Uğur, " Suçun Unsurları", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 372**, Ankara 1975.

2. ARMAĞAN Servet, "Basın Hürriyeti ve Sınırları", **GÜHFD**., C. II, S. 1-2, (Prof. Dr. İhsan Tarakçıoğlu'na Armağan), Haziran-Aralık 1993.

3. ARSLAN Çetin, "Memura Aktif Mukavemet Suçu ve Bazı Suçlarla İçtiması Sorunu", **AÜHFD**., Y. 2002, C. 51, S. 2.

4. ARTUK Mehmet Emin, GÖKÇEN Ahmet ve YENİDÜNYA A. Caner, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2003.

5. ARTUK Mehmet Emin, GÖKÇEN Ahmet ve YENİDÜNYA A. Caner, **Uygulamalı Ceza Hukuku Genel Hükümler Özel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayınları, 1999.

6. ARTUK Mehmet Emin, GÖKÇEN Ahmet ve YENİDÜNYA A. Caner, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.

7. ARTUK Mehmet Emin, GÖKÇEN Ahmet ve YENİDÜNYA A. Caner, **TCK Şerhi Özel Hükümler Madde 76-131,** 3. Cilt, 1.Bası, Ankara, Turhan Kitapevi, Nisan 2009.

8. AYDIN Devrim, "Suça Teşebbüs", **AÜHFD**., Y. 2006, C. 55, S. 1.

9. AYDIN Devrim, "Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Haksız Tahrik", **AÜHFD**., Y.2004, C. 54, S. 1.

10. BAKICI Sedat, **5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri,** 1.Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.

11 CENTEL Nur, ZAFER Hamide ve ÇAKMUT Özlem, **Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, C. I., İstanbul, Beta Yayınları, 2007.

12. ÇETİN Erol, **Yeni Türk Ceza Yasasındaki Hakaret Suçları**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2005.

13. ÇOLAK Haluk, **Mayıs Değişiklikleri ile Güncel Ceza Hukuku ve YTCK**, Ankara, 2005.

14. DÖNMEZER Sulhi ve ERMAN Sahir, **Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku**, Cilt II, 12.Bası, İstanbul, Beta Yayınevi, Ekim1997.

15. DÖNMEZER Sulhi**, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, İstanbul, Beta Yayınları, 1998.

16. EREM Faruk ve TOROSLU Nevzat, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Savaş Yayınları, 2000.

17. ERMAN Sahir, **Hakaret ve Sövme Suçları**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Matbaası, 1989.

18. ERMAN Sahir ve ÖZEK Çetin, **Ceza Hukuku Özel Bölüm, Kişilere Karşı İşlenen Suçlar**, İstanbul, Dünya Yayınları, 1994.

19. EROL Haydar, **Yeni Türk Ceza Kanunu,** Ankara, 2005.

20. HAFIZOĞULLARI Zeki, "Türk Ceza Hukuku Ders Notları, Ankara 2007", http://www.baskent.edu.tr /~zekih/ogrenci/CezaHukuku.pdf, Erişim: 01/12/2008.

21. HAFIZOĞULLARI Zeki, "Türk Ceza Hukukunda Serefe Karşı Suçlar", http://www.baskent. edu.tr/~zekih/uygulamaci/hakaret.doc, Erişim: 01/12/2008.

22. HAFIZOĞULLARI Zeki, "Türk Ceza Kanunun Suçları Tasnifi", http://www.zekihafizogullari.com/Makaleler/5237%20sayili%20kanunda%20suclarin %20tasnifi.doc, Erişim: 01/12/2008.

23. HAKERİ Hakan; **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2007.

24. HAKERİ Hakan, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2008.

25. **JESCHECK** Hans-Heinrich, "Ceza Hukukuna Giriş", Çev. Feridun Yenisey, http://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/dwnldCntHT.jsp?pFilePath=doc.fy.kitaplar&pFileName=Jescheck_Ceza_Hukukuna_giris.doc, Erişim:01/11/2008.

26. KARAGÖZ Kasım, "İfade Özgürlüğü ve İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Sınırlandırılması Sorunu", (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004).

27. KUNTER Nurullah ve YENİSEY Feridun, **Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 2000.

28. MAJNO, **Ceza Kanunu Şerhi**, C. III., Ankara, Yargıtay Yayınları, 1980.

29. MALKOÇ İsmail, **Açıklamalı Yeni Türk Ceza Kanunu,** C. I, Ankara, Malkoç Kitabevi, 2005.

30. MALKOÇ İsmail ve GÜLER Mahmut, **Memurlar ve Suçlar**, Ankara, Adil Yayınevi, 1998.

31. OĞUZMAN M. Kemal ve SELİÇİ Özer, **Kişiler Hukuku Dersleri**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1988.

32. ÖNDER Ayhan, **Ceza Hukuku**, C. II., İstanbul, Filiz Kitapevi, 1989.

33. ÖZEN Muharrem, "Hakaret ve Sövme Suçlarında Özel Tahrik Halleri", **AÜHFD**., Y. 2002, C. 51, S. 3.

34. ÖZEN Muharrem, "Türk Ceza Kanunu Tasarısının Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğuna İlişkin Hükümlerine Bir Bakış", **AÜHFD**., Y. 2003, C. 52, S. 1.

35. ÖZEN Muharrem, "Türkiye Cumhuriyeti'nde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Süreli ve Süresiz Yayınlarda Ceza Sorumluluğu", **AÜHFD**., Y. 2001, C. 50, S. 3.

36. ÖZGENÇ İzzet ve ŞAHİN Cumhur, "İddia ve Savunma Hakkı", **GÜHFD**., Haziran-Aralık 2001, C. 5, S. 1-2.

37. ÖZGENÇ İzzet ve ŞAHİN Cumhur, **Uygulamalı Ceza Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2001.

38. ÖZGENÇ İzzet , **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler),** Ankara, T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 2006.

39. ÖZTÜRK Bahri ve ERDEM Mustafa R., **Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler (Kişilere ve Mala Karşı Suçlar)**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.

40. ÖZTÜRK Bahri, ERDEM Mustafa R. ve ÖZBEK Veli Ö., **Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003.

41. PARLAR Ali ve HATİPOĞLU Muzaffer, **5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun Açıklaması**, Ankara, Adalet Yayınları, 2007.

42. SAVAŞ Vural ve MOLLAMAHMUTOĞLU Sadık, **Türk Ceza Kanununun Yorumu**, C. IV., Ankara, Seçkin Yayınevi, 1999.

43. SOYASLAN Doğan, **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006.

44. SOYASLAN Doğan, "Ceza Hukukunda Memur Kavramı", **AÜHFD**., Y. 1996, C. 45, S. 1.

45. SÖZÜER Adem, **Basın Suçlarında Ceza Sorumluluğu**, İstanbul, Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1996.

46. ŞAHİN Cumhur ve ÖZGENÇ İzzet; **Türk Ceza Hukuku Mevzuatı**, Ankara, T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 2007.

47. ŞAN A. Ayhan, **Özel Soruşturma Usulleri**, Ankara, T.C. Adalet Bakanlığı Yayın İşleri Dairesi Başkanlığı, 2008.

48. TARHAN Emine Ülker, **Yeni Türk Ceza Yasasında Tehdit ve Hakaret Suçları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

49. TEZCAN Durmuş, ERDEM M. Ruhan ve ÖNOK R. Murat, **Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 2007.

50. TOROSLU Nevzat, **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2007.

51. TOROSLU Nevzat, **Ceza Hukuku**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2001.

52. Türk Dil Kurumu Resmi İnternet Sitesi , http://www.tdk.gov.tr.

53. ÜNAL Recep, "**5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Şerefe Karşı Suçlar**", (Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008).

54. ÜZELTÜRK Sultan, **1982 Anayasası ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesine Göre Özel Hayatın Gizliliği Hakkı**, İstanbul, Beta Yayınları, 2004.

55. YALVAÇ Gürsel, **Ceza ve Yargılama Hukuku Yasaları**, Ankara, Adalet Yayınları, 2007.

56. YURTCAN Erdener, **Şahsi Dava ve Uygulaması,** Ankara , Işın Yayıncılık, 1985.

ÖZGEÇMİŞ

Muhammet Turgay BAŞKAN

1979 Yılında Zonguldak'ta doğdu. İlk ve ortaöğrenimini Zonguldak'ta tamamladı. Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 2005 yılında mezun oldu. 2006 Yılında Adli Yargı Ankara Hakim Adayı olarak Ankara Adalet Sarayı'nda göreve başladı. 2007 Yılında Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun kura kararnamesi ile Karakoçan Hakimi olarak atandı. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 2009 yılı yaz kararnamesi ile Mengen Hakimi olarak atanmış olup halen bu görevi yürütmektedir.